

1984/85:19

Måndagen den 5 november fm.

Kl. 12.00

1 § Kompletteringsval till utskott

Anf. 1 TALMANNEN:

Centerpartiets partigrupp har som suppleant i finans- och näringsutskotten under Nils Åslings ledighet anmält hans ersättare Stina Eliasson.

Talmanen förklarade vald till

suppleant i finansutskottet

Stina Eliasson (c)

suppleant i näringsutskottet

Stina Eliasson (c)

2 § Justerades protokollen för den 19, 22, 23, 24, 25 och 26 oktober.

3 § Talmanen meddelade att till kammaren inkommit läkarintyg för *Holger Bergman*, som var sjukskriven ytterligare under tiden den 5 november–den 31 december 1984.

Erforderlig ledighet beviljades.

Talmanen anmälde att *Marita Bengtsson* (s) även under denna tid skulle tjänstgöra som ersättare för *Holger Bergman*.

4 § Svar på interpellation 1984/85:5 och fråga 1984/85:117 om arbetslösheten i Gävleborgs län

Anf. 2 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Olle Östrand har frågat mig om regeringen är beredd att medverka till att Gävleborgs län tillförs väsentligt mer beredskapsmedel för vintern 1984–1985.

Bertil Måbrink har frågat mig om vilka åtgärder regeringen avser vidta för att minska nuvarande höga arbetslöshet i Gävleborgs län och förhindra en ytterligare ökning.

Jag besvarar interpellationen och frågan i ett sammanhang.

Som Olle Östrand helt riktigt påpekar i sin interpellation har regeringen för år 1984 givit arbetsmarknadspolitiken en delvis ny inriktning. Ett nytt rekryteringsstöd till näringslivet har införts med syfte att stimulera företagen att tidigarelägga rekrytering och att anställa ungdomar och långtidsarbetslösa. Ungdomslagen har införts för att ge 18- och 19-åringar arbetslivserfarenhet och därmed större möjligheter att senare få en fast anställning.

Riksdagen godkände i våras på regeringens förslag förstärkta arbetsmarknadspolitiska insatser för budgetåret 1984/85. Bl. a. höjdes starthjälpen för flerpersonershushåll och för s. k. nyckelpersoner som flyttar till stödområdet. Ett bidrag infördes för att underlätta för medflyttare att få jobb på den nya orten. Antalet platser i AMU-kurser och AMU i företag utökades. Särskilda medel anslogs för utbildning inom dataområdet. Vidare avsattes ytterligare medel till beredskapsarbeten inom den s. k. RÖT-sektorn, och rätten att begära beredskapsarbete för utförsäkringshotade kassamedlemmar utvidgades. En försöksverksamhet påbörjades med bidrag till arbetslösa som startar egen verksamhet. Slutligen beslöt regeringen att avsätta medel för närmare 1 600 milj. kr. för tidigareläggning av byggnadsinvesteringar.

Regeringen sade i våras också att den hade för avsikt att återkomma under hösten med en aktuell bedömning av behovet av åtgärder.

Gävleborgs län har, förutom de ordinarie arbetsmarknadspolitiska insatserna, prioriterats när det gäller de statliga tidigareläggningar som regeringen beslöt om i våras. Närmare en tiondel av tidigareläggningsmedlen för landet kom Gävleborgs län till godo. Detta gällde även för regeringens tidigareläggningar inför föregående vinter.

Arbetsmarknadsstyrelsen har också i skrivelse den 30 augusti 1984 föreslagit att ytterligare medel anvisas till beredskapsarbeten och rekryteringsstöd samt att någon form av stöd införs för tidigareläggning av fasta tjänster inom kommuner och landstingskommuner.

Regeringen lämnade för snart två veckor sedan ett förslag till riksdagen om att ytterligare medel bör anvisas för sysselsättningskapande åtgärder denna vinter.

Förslaget innebär fler beredskapsarbeten och ett förenklat system för hanteringen av dessa. Ytterligare medel till rekryteringsstöd och enskilda beredskapsarbeten finns med i förslaget liksom ett kommunalt rekryteringsstöd för långtidsarbetslösa. Vidare har regeringen föreslagit att ytterligare 500 milj. kr. skall erhållas som en reserv att kunna användas till såväl beredskapsarbeten som till de olika rekryteringsstöden.

Fördelningen av medel på län görs av arbetsmarknadsstyrelsen. Om nu riksdagen beviljar ytterligare medel utgår jag ifrån att även Gävleborgs län får sin del av dessa medel. Regeringen har också föreslagit att särskilda medel anvisas till de sex nordligaste länen för beredskapsarbeten av investeringskaraktär. Ett av de län som regeringen anser skall komma i åtnjutande av dessa

investeringsmedel är Gävleborgs län.

Gävleborgs län har en alltför hög arbetslöshet, men konjunkturuppgången har för länet inneburit att arbetskraftsefterfrågan ökat inom länets industri. Stora företag som för något eller några år sedan friställde ett stort antal personer har nu börjat att både ny- och ersättningsrekrytera igen. Trots detta har även i Gävleborgs län antalet långtidsarbetslösa ökat. Regeringens nyligen avlämnade förslag till en förstärkning av de sysselsättningsskapande åtgärderna inriktas i första hand just på långtidsarbetslösa.

Som svar på Olle Östrands fråga kan jag således säga ja. Regeringen är beredd medverka till att Gävleborgs län tillförs ytterligare medel.

Anf. 3 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret.

Bakgrunden till min interpellation är det mycket allvarliga arbetsmarknadsläge som råder i Gävleborgs län. F. n. är ca 7 000 människor öppet arbetslösa och ungefär 8 500 är föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder av något slag. Omkring 16 000 människor är alltså arbetslösa eller föremål för samhällets åtgärder.

Vi har därmed en öppen arbetslöshet på över 5 %. Räknar man in de människor som är föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder kan den siffran praktiskt taget fördubblas. Åt dessa människor har vi ungefär 500 lediga platser att erbjuda.

Gävleborgs län tillhör alltså de tre hårdast drabbade länen i hela landet. Detta är allvarligt nog. Ser man utvecklingen på sikt, finner man att det kanske blir ännu allvarligare.

Enligt de nya siffror över befolkningsutvecklingen fram till 1990 som länsstyrelsen nu har tagit fram kommer länets befolkning att minska från 291 500 människor 1983 till 288 000 fram till 1990. Detta är en minskning med hela 3 500 människor. Av den här minskningen kommer två orter, nämligen Sandviken och Söderhamn, att svara för nästan 1 900 personer eller hela 55 %. Sandviken kommer att minska med hela 800 och Söderhamn med över 1 000 personer.

Huvudorsaken till den kraftiga befolkningsminskning som länet kommer att utsättas för är den mycket stora strukturomvandling som länets basindustrier, nämligen järn och stål- och pappers- och massaindustrierna, kommer att fortsätta att genomgå under resten av 1980-talet.

Den här negativa befolkningsutvecklingen måste på allt sätt motverkas, men detta klarar inte länet av egen kraft. Här måste statsmakterna gå in med mycket omfattande näringspolitiska och industripolitiska åtgärder. Mycket har på kort tid redan gjorts. Jag tänker då närmast på den s. k. Berslagspropositionen, som närmast blev ett stöd för de södra delarna av länet som tillhör Bergslagen. Mycket återstår dock att göra, framför allt i den norra och mellersta länsdelen, som främst domineras av skogsnäringen. Situationen är alltså mycket allvarlig på både kort och lång sikt.

Om man tittar på utvecklingen på kort sikt, alltså det som den här debatten närmast skall handla om, så finner man två mycket positiva inslag i den

arbetsmarknadspolitik som har förts det senaste året, nämligen satsningen på ungdomslagen och det nya rekryteringsstöd som infördes för att stimulera företagen till en tidigareläggning av rekryteringen inför en väntad konjunkturuppgång. Rekryteringsstödet skulle alltså under våren och sommaren lösa en del av de arbetsmarknadsproblem som annars skulle få klaras av under hösten och vintern med hjälp av beredskapsarbeten.

Satsningen på rekryteringsstödet är alltså principiellt riktig. Den politiken har också delvis gett resultat. Arbetslösheten är för första gången på flera år på väg nedåt. Även för Gävleborgs län blev det en nedgång med ca 1 000 arbetslösa. Det går alltså åt rätt håll. Men trots detta är, som jag tidigare nämnt, situationen för Gävleborgs län fortfarande mycket allvarlig.

När det gäller rekryteringsstödet är det mycket som tyder på att detta stöd har fått, och kommer att få, mindre genomslag i de län som har det bevärligaste läget, bl. a. Gävleborg.

I dessa län pågår, som jag tidigare nämnt, kraftiga strukturförändringar inom de helt dominerande basnäringarna. Detta innebär att företagen ofta har en betydande överkapacitet redan i utgångsläget. Även om konjunkturerne förbättras, dröjer det innan företagen behöver rekrytera.

Den neddragning av de traditionella arbetsmarknadspolitiska insatserna, nämligen beredskapsarbetena, som riksdagen tog beslut om under våren har därför blivit alltför kraftig i vårt län. Av denna anledning är det utomordentligt angeläget att man för att förbättra sysselsättningsläget under vintern snarast anvisar ytterligare beredskapsmedel.

Länet har i den preliminära fördelningen av beredskapsmedel tilldelats 101 miljoner, plus 29 miljoner till ungdomslag, för vintern 1984-1985. Det är en drastisk nedskärning från föregående år, då länet fick 287 miljoner. Neddragningen är kraftigare än på de flesta andra håll. Den är givetvis svår att förstå om man ser till arbetsmarknadsläget i länet. Gävleborg har under de senaste två åren, tillsammans med Värmland och Norrbotten, tillhört de mest utsatta länen i landet. Detta gäller fortfarande.

Tittar man på prognosen för sysselsättningen under den närmaste perioden, finner man att risken är stor för att arbetslösheten kommer att uppgå till ungefär 9 000 personer vid årsskiftet. Avgörande för utvecklingen under första och andra kvartalet 1985 är i vilken omfattning länet tilldelas mer resurser för beredskapsarbeten och rekryteringsstöd. Om det inte blir ett påtagligt tillskott till nuvarande tilldelning, kan arbetslösheten dessa kvartal komma att bli högre än samma tid 1984.

För att bibehålla nuvarande nivå på beredskapsarbeten och rekryteringsstöd skulle länet behöva minst 94 miljoner för insatser hela första halvåret 1985. Skulle beredskapsarbetena och rekryteringsstödet ge samma sysselsättning som under första halvåret 1984, skulle länet behöva ytterligare minst 151 miljoner under samma period.

Det är, herr talman, mot den här bakgrunden som jag har ifrågasatt fördelningen av den neddragning av beredskapsmedel som gjorts för vintern 1984-1985. Det är inte rimligt att de län som har det sämsta arbetsmarknadsläget, och där rekryteringsstödet har svårast att slå igenom, drabbas av

samma neddragning som övriga län. Därför är det, enligt min mening, utomordentligt viktigt att Gävleborgs län snarast tillförs väsentligt mer beredskapsmedel för vintern 1984-1985.

Detta var naturligtvis det viktigaste skälet till att jag framställde min interpellation. Därför är det givetvis mycket tillfredsställande att arbetsmarknadsministern här så klart har deklarerat att regeringen är beredd att stödja länet, så att Gävleborg får sin berättigade del av de ytterligare medel som nu skall ställas till förfogande. Vad som erfordras tycker jag har framgått av min redovisning.

Den yrkesgrupp som drabbas hårdast i ett besvärligt arbetsmarknadsläge är byggnadsarbetarna. Förra vintern hade man bland byggnadsarbetarna i Hälsingland en arbetslöshet på ungefär 35 % – var tredje byggnadsarbetare var alltså arbetslös. Det finns säkra indikationer på att arbetslösheten den här vintern kommer att ligga på ungefär samma nivå. Situationen skulle kunna förbättras något om man fick klartecken att sätta i gång arbetet med de broar över Ljusnan som nu ligger färdigprojekterade. Finge man göra det, skulle detta såväl direkt som indirekt ge sysselsättning åt minst ett par hundra människor i det område som både på kort och på lång sikt har drabbats hårdast, nämligen Söderhamnsområdet. Det är med andra ord utomordentligt angeläget att dessa arbeten kommer i gång.

Den konstruktion som de senaste insatserna har fått, nämligen att 500 miljoner skall gå till de sex nordligaste länen för beredskapsarbeten av investeringskaraktär, innebär såvitt jag förstår att det inom ramen för de kommunala beredskapsarbeten man här tänkt sig inte finns utrymme för sådana projekt som de broar jag nämnt. Jag vill därför fråga arbetsmarknadsministern: Är regeringen beredd att ta medel ur reserven på 500 miljoner eller att på annat sätt medverka till att tidigarelägga dessa mycket angelägna statliga byggen inom det här området?

Slutligen, herr talman, vill jag nämna en annan viktig grupp på arbetsmarknaden, nämligen de arbetshandikappade. Av det introduktionsbidrag som är kvoterat erhöll Gävleborgs län bidrag för 86 platser under det här budgetåret. Den 8 oktober i år återstod det endast 24 platser. Närmare två tredjedelar av den tilldelade kvoten för introduktionsbidraget är alltså förbrukade innan halva budgetåret är slut.

När det gäller det särskilda lönebidraget för gravt handikappade har länet av en total kvot på 800 platser under innevarande budgetår tilldelats 33 platser under samma tidsperiod. Detta är en försämring, eftersom denna bidragsform ersätter två tidigare, nämligen särskilt lönebidrag för gravt handikappade ungdomar under 25 år och förhöjt lönebidrag till arbetsgivare som anställer personer från verkstäder för skyddat arbete. Här hade vårt län tidigare en kvot på sammanlagt 65 platser. Kvottilldelningen har alltså gjort det svårare för gravt handikappade personer att erhålla ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden.

Eftersom kvoten för introduktionsbidraget och det särskilda lönebidraget enligt den redogörelse jag lämnat är klart underdimensionerad för vårt län, vill jag till sist fråga arbetsmarknadsministern vilka möjligheter som finns att få extra kvot till länet i det här avseendet.

Anf. 4 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Också jag vill tacka arbetsmarknadsministern för det svar hon lämnat.

Jag tycker i och för sig att det är bra att regeringen nu gör ytterligare arbetsmarknadspolitiska insatser och att dessa skall komma även Gävleborgs län till del. Beträffande förslagen i det senaste paketet, som nu manglas i olika utskott, har vi inom vpk sagt att vi inte kommer att "fälla" dem när de skall behandlas här i riksdagen någon gång i slutet av den här månaden. Vi har sagt så därför att vi anser att arbetslöshetsproblemen just nu är så allvarliga att man måste sätta in ytterligare resurser för att komma till rätta med en del av dem.

De arbetsmarknadspolitiska insatser som gjorts är emellertid kortsiktiga, Anna-Greta Leijon. Var är de långsiktiga insatserna? Beredskapsarbeten, rekryteringsstöd osv. är nämligen punktinsatser för sex månader. Men var finns de långsiktiga insatserna, som gör att de arbetslösa i dag kan känna en trygghet, att de kan komma att få fasta jobb?

Rekryteringsstöd är väl bra, om det ges till kommuner och landsting, men man får då hoppas att arbetena inte bara varar sex månader utan att det blir fasta jobb i kommunerna och landstingen. Det har exempelvis i samband med ungdomslagen visat sig att det finns oerhört många uppgifter att utföra inom den gemensamma sektorn. Det finns emellertid inga garantier – eller kan Anna-Greta Leijon ge sådana? – för att arbetena fortsätter när rekryteringsstödet upphör efter sex månader för dem som kommit in i den kommunala och landstingskommunala verksamheten.

Jag har oerhört svårt att förstå att man till de stora privata företagen betalar ut 50 % av lönesumman i rekryteringsstöd. Det är nämligen på det sättet att vinstutvecklingen hos de stora företagen aldrig någonsin tidigare varit så god och förmånlig som de senaste åren. Det är miljardbelopp som dessa stora företag redovisar i vinst. Vad finns det för anledning att anvisa statliga pengar till sådana vinstgivande företag? Anna-Greta Leijon och regeringen har här tydligen en annan uppfattning än jag.

När det gäller rekryteringsstödet till dessa vinstgivande företag skulle jag vilja fråga: Vad har Anna-Greta Leijon och regeringen fått för garantier från dessa industrier att företagen, när de sex månaderna har gått, låter dem som fått arbete i industrin med hjälp av rekryteringsstödet få fortsätta sina jobb vid dessa industrier? Vilka krav och vilka villkor ställer man från regeringens sida på de privata företagen i samband med rekryteringsstödet?

Jag kan instämma med Olle Östrand; han nämnde ett antal broar som behöver åtgärdas. Jag utgår ifrån att pengar nu anvisas så att man kan igångsätta dessa byggen. Jag utgår också ifrån – när man nu ökar anslagen till beredskapsarbeten – att den mycket omtalade väg 83 mellan Ramsjö och Ånge i Ljusdals kommun äntligen blir åtgärdad. Jag vet att Anna-Greta Leijon inte kan ge pekpinna om det och det projektet, men nog har Anna-Greta Leijon ett visst inflytande också över länsmyndigheterna så att de fördelar medlen på ett sådant sätt att det görs något åt den här vägen.

Jag tycker att man också skall diskutera de långsiktiga åtgärderna. Det

måste ju vara av intresse också för Anna-Greta Leijon, för arbetsmarknadsministern kan inte hålla på att år efter år pytsa ut miljard efter miljard på kortsiktiga insatser. De måste ju så småningom ge resultat, så att man kan minska de statliga utgifterna.

Jag kan som exempel nämna att skogsvårdsstyrelsen driver en plantskola i Hofors kommun som heter Kratte Masugn. Den plantskolan sysselsätter under den intensiva vår- och sommarperioden mellan 25 och 30 personer – något färre vintertid. De flesta av dessa 25 – 30 personer är kvinnor. Nu har skogsvårdsstyrelsen sagt sig ämna lägga ned den här verksamheten på grund av att man anser att den inte är rationell. De som arbetar konkret med den här verksamheten säger emellertid att den är i allra högsta grad rationell och även lönsam. Resultatet av en eventuell nedläggning skulle bli att mellan 25 och 30 kvinnor blir arbetslösa och detta i en kommun där kvinnoarbetslösheten i dag är oerhört stor. Det kan inte vara samhällsekonomiskt klokt att göra på det sättet. Jag hoppas att arbetsmarknadsministern uppmärksammar det här problemet. Man kan tycka att 25 arbetstillfällen inte är så mycket, men det är mycket för en kommun som Hofors.

Det finns dock även ett annat problem i det här sammanhanget. Jag har inte riktigt hunnit kontrollera alla uppgifter. Det påstås i varje fall att man håller på att bygga upp en liknande anläggning i Kopparbergs län med arbetsmarknadsmedel. Om det är så, är det upprörande, för man löser inte arbetslöshetsproblem i den ena kommunen genom att förvärra arbetslöshetsproblemen i en annan kommun. På det sättet får ju arbetsmarknadspolitiska insatser inte någon effekt.

Det finns andra exempel att anföra. Man tänker exempelvis skära ned klasslärarutbildningen vid högskolan för Gävle-Sandviken-området. Jag har inte förstått meningen med att man skall göra det, eftersom det redan i dag finns en arbetslöshet bland lärarna i länet. Varför skall man då spä på med ytterligare arbetslöshet och försämra för denna lilla högskola i Gävleborgs län, så att den kanske inte kan fungera på ett bra sätt? Det gäller alltså en högskola som är mycket viktig för den här regionen.

Sedan litet grand om de långsiktiga insatserna. Det gäller naturligtvis att skaffa fram nya industrijobb. Det finns i Gävleborgs län en mycket fin bas som mycket väl skulle kunna utvecklas både inom stålindustrin och inom träindustrin. Men hitintills har det varit så, att man har avvecklat, minskat, bantat ned. Vad är det då som man enligt min mening måste göra? Ja, man måste naturligtvis höja förädlingsgraden inom de här befintliga industrierna. Det är helt möjligt att göra det. Men det privata näringslivet har inget intresse av detta, och då måste självfallet regeringen ta ett ansvar och ett samlat grepp också när det gäller Gävleborgs län.

Jag skall anföra ett annat exempel. Det skulle vara helt möjligt att utveckla ett träkemiskt forskningscentrum, exempelvis i Hälsingland – i Söderhamns kommun eller på någon annan ort – för utveckling och framställning av en rad olika kemiska produkter, kemiska produkter som vi i dag i stor utsträckning importerar. Det finns restprodukter i skogen och det finns restprodukter från befintlig massaindustri i Hälsingland. De restprodukterna skulle alltså kunna

användas för framställning av kemikalier. Nu är man inom det privata näringslivet, som sagt, inte intresserad av det här. Men staten, regeringen och dess expertorgan, borde ha intresse av detta. Man borde titta på detta. Exempelvis kunde löntagarfonderna användas för utveckling av en industri av nämnda slag i Söderhamns kommun. Jag tycker att det vore lämpligt att använda löntagarfonderna till något sådant.

Vidare måste man naturligtvis också satsa på nya industri typer. Vi från vpk:s sida har utarbetat ett konkret program – jag hänvisar till att det blir ytterligare en debatt senare i dag här i kammaren, där Jörn Svensson kommer att tala med arbetsmarknadsministern om arbetslösheten i landet totalt och om vilka grepp som i det sammanhanget måste tas. Vi har nämligen utvecklat och föreslagit ett industriprogram, där samhället står för utbyggnaden. Samhället tar alltså ansvaret. Det gäller då att utveckla kollektivtrafiken. Dessutom gäller det nationell dataindustri, miljön – både den inre och den yttre –, sporttekniken över huvud taget, byggnadsteknik osv.

Det finns alltså en rad områden som man skulle kunna utveckla och satsa på, för att där få fram en ny typ av industri som skulle kunna läggas i samhällets ägo.

Jag menar att det finns alternativ. Man kan inte, så som regeringen nu gör, överlåta allt åt det privata kapitalet och storfinansen – det är ju dessa krafter som har ställt till med den stora arbetslöshet som i dag finns inte minst i Gävleborgs län. Då kan man väl inte säga att det är de som skall klara av detta. Jag har sagt tidigare att de inte har något socialt ansvar och heller aldrig kommer att ta något. För dem är vinsten det avgörande – så stor vinst som möjligt.

Det finns ytterligare en åtgärd som jag tror måste vidtas – en arbetstidsförkortning. Det är för mig obegripligt att socialdemokraterna så litet bekymrar sig om den frågan och skjuter den framför sig hela tiden. En arbetstidsförkortning är inte bara en jämlikhetsfråga, inte bara en fråga för de sämst betalda och för småbarnsföräldrarna, utan det är också en fråga om att ge fler människor jobb i det här landet.

Det är inte en fråga som någon gång år 2000 skall bli aktuell, utan den är i allra högsta grad aktuell i dag, och en arbetstidsförkortning bör genomföras under ett antal år, så att vi år 1990 har infört sex timmars arbetsdag för alla här i landet.

Jag vill påminna om att Sandvikens kommun har gjort en utredning om vad det skulle innebära för den offentliga verksamheten i den kommunen om man införde sex timmars arbetsdag. Det skulle innebära att man kunde ge ytterligare 300 människor jobb. Det säger en del.

Anf. 5 HÅKAN STJERNLÖF (m):

Herr talman! Jag kommer också från Gävleborgs län och vill understryka behovet av arbetsmarknadspolitiska insatser. Även om efterfrågan på arbetskraft har ökat i länet är situationen allvarlig. Antalet personer i arbetsmarknadspolitiska åtgärder har ökat med 2 800 från augusti i fjol till augusti i år.

Länsstyrelsen bedömer att 18 000 personer kommer att vara arbetslösa eller föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder i vinter. De medel som hittills tilldelats länet räcker inte till för att hålla arbetslösheten nere på fjolårets nivå. För detta behövs ungefär 150 milj. kr. Inom industrin måste länet räkna med ytterligare nedskärningar. Metallvaruindustrin har haft stora problem, och där kommer arbetstillfällena att försvinna. Vidare kan nämnas att länets båda skidtillverkare har planer på att lägga ned sin produktion. Pappersmassfabrikerna i Marmaverken och i Sandarne är i farozonen.

Det är lätt att stå här och klaga regionens nöd och kräva insatser. Jag begär inte att statsrådet skall ha några färdiga lösningar för vårt län. Jag har själva inga revolutionerande tips att komma med. Däremot kan jag antyda några uppslag, och när något av dem passerar statsrådets departement eller påträffas hos statsrådskolleger vill jag be arbetsmarknadsministern ha vänligheten att behandla dem välvilligt.

Man kan förbättra vägar. Det finns mycket att välja på i objektreserven. Lyft fram dessa, särskilt – som Bertil Måbrink nämnde – väg 83 i min kommun, Ljusdal, för den befinner sig i ett bedrövt skick. Att förbättra vägstandarden är bland det nyttigaste man kan göra med beredskapsmedel.

I Bjuråker finns det vanadin, snubblande nära att vara företagsekonomiskt brytvärd. Kanske ett stöd i någon form från departementet skulle utlösa en icke föraktlig aktivitet.

Mineraljakten i länet sägs gå bra. Det finns intressanta fynd att studera. Ett bidrag till den granskningen vore önskvärd, liksom givetvis ytterligare pengar för att leta mera malm.

Vattenkraften kan byggas ut – utan samhällsekonomiskt stöd, men med snabb handläggning i detta hus.

Det kan startas utbildning, t. ex. vid högskolan i Gävle/Sandviken, för kommande arbetsuppgifter. Datateknik är en utomordentligt bra gren. Rätt utnyttjad är högskolan i vårt län en alldeles utmärkt tillgång för kringliggande näringsliv.

Sågverksindustrins kommitté för utbildning rekommenderar träförädlings teknisk utbildning i Ljusdal. Alla som kommer att gå där är garanterade jobb. Jobb får också de som kan ges gymnasial hantverksutbildning på en hantverkslinje som Hudiksvalls kommun är intresserad av att starta.

Fru statsråd! Vi behöver er omtanke. Fundera på vårt läns bekymmer! Men kom ihåg att de bästa pengar vi kan få är de pengar som går direkt till länsstyrelsen som medel för regionala utvecklingsinsatser! Plussa på det anslaget! Statsrådet förefaller vara villig att göra det, enligt det svar som Olle Östrand har fått här i dag.

Anf. 6 ING-MARIE HANSSON (s):

Herr talman! Jag vill i anslutning till det utförliga inlägg som Olle Östrand gjorde om sysselsättningsproblemen och möjligheterna i Gävleborgs län bara lägga till några få ord.

Det har också varit en *positiv* utveckling i länet. Av inläggen här har det

klart framgått att det är de sammantagna åtgärderna som måste vända utvecklingen för att nya jobb skall skapas. Vi har i länet varit positiva till och är tacksamma för den omläggning av arbetsmarknadsverkets sätt att arbeta och formerna för statsbidrag som är på gång. De olika bidragsformerna behöver ses över fortlöpande, så att de korresponderar med varandra.

Det är emellertid en bekymmersam situation i Gävleborgs län, även om det finns ljusglimtar i utvecklingen. Det allvarligaste problemet är kanske situationen på byggarbetsidan. Statsrådet nämner i sitt svar att länet tillhör de områden som bör få särskilda medel för investeringar.

När man ser på beräkningen av hur många arbetstillfällen dessa medel skulle ge framgår det att arbetstillfällen troligen är avsedda att skapas genom småprojekt i kommunerna som ger medelstillskott. Jag vill mycket starkt understryka det som Olle Östrand sade, nämligen att det för länets del – och även för hela landet – vore utmärkt om dessa beredskapsmedel kunde satsas nu så att vi får tillräckliga resurser för att bygga vägbron och järnvägsbron i Ljusne i södra Hälsingland. Det är viktigt att broarna kan byggas parallellt. Detta skulle medverka till en väsentlig förstärkning av byggsysselsättningen i ett hårt drabbat län.

Gästrikland har också en allvarlig situation, men den har förbättrats något med hänsyn till att ett par stora ROT-projekt har tillkommit. Situationen ser därför mindre dyster ut nu än den gjorde i våras.

Jag vill puffa för att beredskapsmedel tillförs länet. Det är bl. a. oerhört angeläget att byggandet av dessa broar möjliggörs. Andra insatser har också nämnts. Det är t. ex. viktigt att högskolan får resurser för att leva vidare och framför allt för att utveckla nya utbildningar som kan möta näringslivets behov. Jag vill framför allt nämna planerna på en yrkesteknisk högskoleutbildning inom kontor och distribution, eftersom det är ett av de yrkesområden som har övervägande kvinnlig arbetskraft, oftast med låg grundutbildning. Tekniken gör att dessa människor friställs i stor utsträckning, och det är därför nödvändigt med vidareutbildning för de här grupperna, så att de kan vara kvar och även få mera intressanta arbeten. Denna utbildning vore alltså en viktig förstärkning av högskolan i Gävle/Sandviken.

Anf. 7 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Får jag börja med att rent allmänt säga några ord om utvecklingen med anledning av det som framför allt Olle Östrand och Bertil Måbrink sade, nämligen att det naturligtvis inte bara är de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna som betyder någonting för vad som händer med sysselsättningen i Gävleborgs län. Det är självklart. Arbetsmarknadspolitiken är ett komplement till andra åtgärder. Men tack och lov kan vi se att det faktiskt har hänt mycket som är positivt i den allmänna industriutvecklingen i samhället. Stora delar av Gävleborgs län har, som Bertil Måbrink säger, goda förutsättningar att också i framtiden spela en betydande roll när det gäller industrin.

Vi har bakom oss en lång period av mycket negativ utveckling då tiotusentals industrijobb försvann varje år och Sveriges möjligheter att

konkurrera på andra marknader blev sämre och sämre. Men den utvecklingen har tack och lov vänt nu. Vi kan se att vi har en ökning av sysselsättningen i industrin och att det går bra för många svenska företag. Jag vill inte förneka att Gävleborgs län har problem, men trots allt kan vi också där se hur sysselsättningskurvan i många av industriföretagen har vänt och att man har börjat göra nyanställningar.

Det är självklart att om vi inte hade klarat denna utveckling hade vi varit väldigt illa ute. Det är lika självklart att det inte finns någon viktigare uppgift för oss som sysslar med frågor som rör arbetslöshet än att se till att vi kan fortsätta att hålla greppet om industriutvecklingen, så att vi kan bibehålla den positiva utveckling som vi har vunnit genom devalveringen och andra ekonomisk-politiska åtgärder. Det är också regeringens politik inriktad på.

Som ett komplement behöver vi arbetsmarknadspolitiska insatser. Jag är glad över de instämmanden som har gjorts i att den omläggning som vi håller på med inom arbetsmarknadspolitiken är riktig, och att den har stöd av dem som har varit uppe i talarstolen.

När det gäller rekryteringsstödet är frågan, som Bertil Måbrink säger, om det ger fasta jobb eller jobb på sex månader. Det rekryteringsstöd som vi har haft i det privata näringslivet har varit så utformat att det har kunnat gå både till korttidsanställningar på sex månader eller kortare och till fasta jobb. Villkoret har varit att det skulle vara ungdomar eller långtidsarbetslösa som skulle få del av stödet. Tanken med den här utformningen var att vi ville försöka få fram en tidigareläggning av industrijobb, eftersom vi visste att det var bättre tider på gång inom industrin. Jag tror att vi i mycket stor utsträckning har lyckats.

Den preliminära statistik som vi har tillgänglig för verksamheten under våren visar att av dem som har fått rekryteringsstöd har 25 % direkt fått en fast anställning. Men mot bakgrund av tidigare erfarenheter av bl. a. de enskilda beredskapsarbetena tror jag att man kan räkna med att majoriteten av de övriga 75 procenten också kommer att finnas kvar på sina arbetsplatser. Det är för tidigt att ha någon alldeles bestämd uppfattning om detta ännu, eftersom vi inte har haft rekryteringsstödet i gång så länge att vi kan göra någon riktig bedömning. Men erfarenheterna från tidigare verksamhet visar att vi borde kunna lita på att det blir så den här gången också. Från regeringens sida har vi sagt att vi tycker att det är dags att göra en omprioritering av rekryteringsstödet och låta det gå till framför allt dem som är långtidsarbetslösa. Sådan är innebörden i det förslag som nu ligger på riksdagens bord. De ytterligare 500 milj. kr. till de rekryteringsstöd som finns på den privata sidan är i första hand avsedda för de långtidsarbetslösa, de personer som vi vet tyvärr har stora svårigheter att få arbete också när det är bra konjunkturer. Vi måste på olika sätt försöka hindra uppgången av långtidsarbetslösheten, som vi kan se mycket klara tendenser till i vårt land, precis som man har sett i många andra länder.

Vi kan väl vara eniga om att det inte finns någon viktigare fråga för oss, vare sig vi pratar om Gävleborgs län eller om andra delar av landet, än att försöka slå in kilar i den negativa utveckling som vi har när det gäller långtidsarbetslösheten.

Regeringen säger direkt att det andra rekryteringsstödet – det som vi nu föreslår att riksdagen skall godkänna och som då kommer att införas från den 1 januari och som skall rikta sig till kommuner och landsting samt gälla enbart långtidsarbetslösa – skall användas till tillsvidareanställningar. Det skall alltså vara vad man i dagligt tal kallar för fasta jobb och inget annat. Det är svårt att göra någon bedömning av omfattningen av det stödet i dag. Vi har sagt att det skall ges ut pengar till det nya rekryteringsstödet av de 500 milj. kr. som vi har som en reserv. Hur stor del av de 500 milj. kr. som det blir tal om kan vi inte bedöma i dag. Vi får be arbetsmarknadsstyrelsen att komma in med en närmare bedömning av det senare.

Tanken är inte att de 500 milj. kr. som finns i reserven skall användas för tidigareläggning av statliga byggen. När det gäller byggsidan vet jag att Gävleborgs län är ett av de län som har problem, framför allt Hälsingland. I den södra delen av länet kan man räkna med att det blir en förbättring också på byggsidan. Gävleborgs län är ett av de sex län som nu får del av de här speciella pengarna till byggande.

Även beredskapspengar i övrigt kan naturligtvis gå till byggprojekt i viss utsträckning – det gör det alltid. Av de speciella pengarna till byggsektorn har vi sagt att det är sex län som är särskilt illa ute, och de skall få del av pengarna. För att få ut så mycket sysselsättningseffekt som möjligt i ett läge då vi har begränsade ekonomiska resurser, har vi inte valt att den här gången gå vägen över tidigareläggningar av statliga byggen. Teoretiskt är det möjligt att exempelvis sådana broprojekt som har nämnts här kan finnas med bland de projekt som man sätter i gång till följd av det här paketet. Praktiskt får det gå till på det sättet att länsarbetsnämnden väljer ut projekt. Man kommer naturligtvis att göra det med hänsyn till vilka typer av projekt som ger bäst sysselsättningseffekt.

Som svar på Olle Östrands fråga när det gäller reserven kan jag säga att tanken alltså inte är att den skall gå till tidigareläggning av statliga byggen. Man kan konstatera att det är väldigt bra att göra investeringar i vägar, broar och andra byggnadsprojekt som det har talats mycket om här. Detta kan allmänt förbättra underlaget för olika näringar i ett område. Det kan finnas många skäl till att satsa på väg- och brobyggen, även om de ur dagsverkskostnadssynpunkt är väldigt dyra. Det är anledningen till att vi i tidigare byggpaket har satsat oerhört mycket på sådant, inte minst i Gävleborgs län. Jag tror att Gävleborgs län är ett av de län som har fått allra mest när det gäller vägbyggen. I det paket som skall vara det sista i praktisk verksamhet f. n. och som det fattades beslut om strax före semestrarna här i riksdagen, gick 79 milj. kr. till byggande av vägar i Gävleborgs län.

När det sedan gäller de handikappfrågor som Olle Östrand tog upp vill jag bara säga att det enligt min mening är för tidigt att göra en bedömning av det stöd som infördes den 1 juli. Jag har i varje fall inte tillräckligt underlag för att bedöma de här kvoterna. Jag vill dock säga att när det gäller lönebidraget på 75-procentsnivån är det ju inte fråga om begränsningar i några kvoter. Här finns alltså stora möjligheter.

Jag ser att min taletid är slut, och jag beklagar att jag inte hann beröra alla frågor som de olika talarna tog upp. Jag kanske får tillfälle att återkomma.

Anf. 8 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Det är alldeles riktigt som arbetsmarknadsministern säger, att företagen även i Gävleborgs län börjar rekrytera arbetskraft. Ändå är situationen på sikt, som jag sade i mitt inledningsanförande, mycket bekymmersam, eftersom länets befolkning enligt de prognoser som nu föreligger kommer att minska med 3 500 människor under en femårsperiod. Därför måste naturligtvis långsiktiga åtgärder vidtas för att bryta trenden.

Jag sade i mitt tidigare anförande att mycket har gjorts på kort sikt. Därför kan jag inte riktigt hålla med Bertil Måbrink när han säger att regeringen överlåter åt de privata företagen att sköta de här frågorna. Jag vill erinra om att det inte var länge sedan regeringen gick in med ett åtgärdspaket för att klara de långsiktiga problemen i Norrbotten. Om jag inte missminner mig var det fråga om ett åtgärdspaket i storleksordningen 4 miljarder kronor. Helt nyligen gick man in med ett åtgärdspaket för Bergslagen.

Vi har emellertid nu liksom en grå zon emellan Norrbotten och Bergslagen. Vi har ett område där skogsnäringen helt dominerar. Den viktigaste näringspolitiska insatsen framöver är att skapa ett näringspolitiskt handlingsprogram för de delar av Norrland där skogsnäringen är dominerande och där strukturförändringen slår särskilt hårt. Här har vi som representerar Gävleborgs län en mycket stor uppgift framför oss, nämligen att arbeta för att regeringen lägger fram ett näringspolitiskt handlingsprogram för de delar av Norrland där skogsindustrin helt dominerar.

När det gäller de kortsiktiga insatserna återkommer jag till frågan om broarna. Det fanns inte, så som jag förstod arbetsmarknadsministerns uttalande, möjligheter att nu göra speciella insatser för de sysselsättningsobjekten. Jag vill emellertid påminna om att ett byggande av de här broarna inte bara skapar arbeten nu – detta är samtidigt en lokal näringspolitisk fråga av mycket stor betydelse. En ny landsvägsbro över älven i Ljusne skulle förbättra infrastrukturen i det här området. Den skulle på ett bättre sätt förbinda de industriområden som ligger på södra och norra sidan av Ljusnan. Det här skulle på sikt skapa bättre förutsättningar för industriutveckling i just detta område.

En ny järnvägsbro, som ingår i det här projektet, skulle också förbättra förutsättningarna i detta avseende. Snabba godstransporter, både på järnväg och på landsväg, är en av förutsättningarna för en gynnsam industriutveckling. Nya broar över Ljusnan skulle vara positivt, det skulle skapas många nya arbetstillfällen på kort sikt, men vara av mycket stor betydelse även på lång sikt.

Jag kan nämna att den här landsvägsbron är inlagd i flerårsplanerna för 1986. Frågan handlar alltså om ett års tidigareläggning.

När det gäller påståendet att det inte skulle finnas möjligheter att använda reserven på 500 milj. kr. för en sådan här insats vill jag ändå vädja till arbetsmarknadsministern: Tänk om i det här avseendet, ge oss möjligheter

att starta de här broprojekten!

När det gäller frågan om de handikappade vill jag säga följande: Kvoteringen innebär begränsningar också när det gäller att slussa ut arbetstagare från den skyddade sektorn. I vårt län är målet att slussa ut 25 personer årligen från den skyddade sektorn till den ordinarie arbetsmarknaden. Ett slopande av kvottilldelningen skulle naturligtvis i mycket hög grad underlätta för oss att nå målet.

Anf. 9 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag tackar Anna-Greta Leijon för hennes senaste inlägg. Jag har inte påstått annat än att Anna-Greta Leijon skulle ha ansvar också för Gävleborgs län. Självfallet har arbetsmarknadsministern det.

Anna-Greta Leijon nämnde att av dem som anställts i privata företag med s. k. rekryteringsstöd har i alla fall 25 % nu fått fast anställning, de är alltså kvar i företagen, om jag inte missuppfattade saken. Det är inte så mycket att hurra över. Detta har nämligen skett under en s. k. högkonjunktur. Det är ett faktum. Den siffran är alltså inte så förfärligt hög att den är någonting att skryta med alltför mycket. De här företagen hade naturligtvis anställt en del ny personal under denna högkonjunktur även utan rekryteringsstöd, men nu fick de dessutom 50 % av lönen i bidrag. Det är ju förmånligt. Det är därför jag reagerar mot att stora privata företag över huvud taget skall ges rekryteringsstöd.

Om jag inte missuppfattade arbetsmarknadsministern kan man inte ställa några villkor rörande tiden efter de första sex månaderna, när man betalar ut rekryteringsstöd till de privata företagen. Man får lita på att de ändå har kvar några stycken av dem som anställts med rekryteringsstöd. Däremot kan man tydligen ställa krav på kommuner och landsting att de skall ge tillsvidareanställning, som arbetsmarknadsministern uttryckte sig, och att stödet skall avse långtidsarbetslösa. Jag tycker det är viktigt och riktigt att det i första hand är de långtidsarbetslösa som skall få del av det här stödet. På den punkten är vi överens. Vi är också överens om att kommuner och landsting skall ge tillsvidareanställning, men vad händer efter sex månader, Anna-Greta Leijon? Kommunernas likviditet och ekonomi är ju inte så väldigt god överallt. Det finns kommuner som har en god likviditet. Men vad händer efter dessa sex månader i de kommuner där man ekonomiskt har det mycket trångt? Är man efter dessa sex månader från regeringens sida beredd att gå in med ytterligare rekryteringsstöd? Jag tror att det är viktigt för kommunerna, inte minst i Gävleborgs län, att få veta hur det blir.

Sedan kan jag än en gång understödja Olle Östrand när det gäller dessa broar och den argumentering som han använder. Jag tror att det är oerhört viktigt att man får till stånd dessa projekt. Jag har inte sagt att regeringen inte tar något ansvar för det arbetsmarknadspolitiska läget i Gävleborg, Olle Östrand. För en liten stund sedan sade jag att man gör det. Men de långsiktiga åtgärderna har vi ännu inte sett så mycket av när det gäller vårt län. Det var det jag kritiserade, och jag menade att regeringen och samhället måste ta ansvaret och inte fortsätta att överlåta detta åt det privata kapitalet,

som ju har ställt till den situation som råder i Gävleborg. Det är de stora basindustrierna Stora Kopparberg, SKF, Sandvik och Ericsson som har skurit ned sina arbetsstyrkor så kraftigt under en stor del av 1970-talet och i början av 1980-talet. Jag skall ta ett exempel. När arbetsmarknadsutskottet behandlade förslaget om ett träkemiskt forskningscentrum i Söderhamn i våras, vilket jag tror väldigt mycket på, sade man att i och med att regeringen har genomfört en devalvering har de privata företagen tjänat mycket pengar på det. Arbetsmarknadsutskottet sade även att man förutsätter att de privata företagen startar detta träkemiska forskningscentrum i Gävleborgs län. Jag tycker inte att man kan diskutera på ett sådant sätt. I fråga om detta anser jag att det är samhället som skall gå in och ta ansvar – det är samhällsekonomiskt riktigt att göra det.

Anf. 10 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Får jag först, med anledning av det som Håkan Stjernlöf sade tidigare om vikten av att länsstyrelsen får egna pengar att arbeta med, nämna att staten också på senare tid ganska kraftigt har ökat de resurser som ställs till länsstyrelsens i Gävleborgs län förfogande. Man har under innevarande budgetår 26 milj. kr. för sådana här utvecklingsinsatser. Länsstyrelsen har dessutom en beslutsram för lokaliseringsslån på 15 milj. kr. Regeringen har också nyligen beviljat ett privat regionalt investmentbolag, Gävleborgs Invest AB, en garanti för ett lån på 2 milj. kr. och ett lån på 8 milj. kr. på mycket fördelaktiga villkor. Tanken är att detta bolag också skall försöka hjälpa, stödja och utveckla näringsverksamheten i framför allt Gävleborgs län. Det finns många olika sätt att arbeta på som man naturligtvis måste utnyttja, och varje tänkbar idé måste få chans att prövas så att man ser om den kan utvecklas till något positivt.

När det gäller rekryteringsstödet till industrin visste 26 % redan när de gick in i verksamheten att jobbet skulle bli ett så kallat fastjobb, alltså en tillsvidareanställning. För 52 % innebar detta viss tids anställning, dvs. kortare anställning bestämd till ett visst antal månader, och för 20 % innebar det provanställning.

Med stöd av tidigare erfarenheter av de enskilda beredskapsarbetena räknar vi med att majoriteten av dessa övriga former av anställning skall finnas kvar och alltså så småningom övergå till fasta arbeten. Vi vet inte om det blir så, men tidigare erfarenheter ger oss anledning att tro att det blir på det sättet.

Vi kan av statistiken också se att efter hand som rekryteringsstödet har kommit till användning har andelen personer som redan från början har fått ett fast jobb ökat något. Denna andel tenderar alltså att långsamt öka.

Som Bertil Måbrink säger utnyttjar kommunerna rekryteringsstödet litet olika. Somliga kommuner har en ganska bra likviditet, andra en sämre sådan. Tanken är inte att rekryteringsstödet skall kunna förlängas utöver de sex månaderna på grund av att en kommun har dålig likviditet. Däremot skall man i vissa fall, framför allt för äldre långtidsarbetslösa, kunna medge en förlängning, men då skall den enskilde individens situation vara utslagsgivan-

de. Det är möjligt att detta kommer att slå olika i olika kommuner, men jag tror att man i varje kommun, med hjälp av omdisponeringar, ändå borde ha utrymme för att kunna utnyttja denna möjlighet, eftersom vi inte samtidigt kräver någon nettoökning av antalet sysselsatta. Vad rekryteringsstödet framför allt syftar till är att de som vanligtvis står sist i kön till anställningar, både hos privata och hos offentliga arbetsgivare, dvs. de långtidsarbetslösa, skall få en chans.

Jag håller vidare med Olle Östrand om att möjligheterna att slussa ut handikappade från skyddad sysselsättning till olika slag av arbeten på den öppna arbetsmarknaden är en väldigt viktig fråga. Men det finns faktiskt också möjligheter att vid sidan av kvoten för de särskilt svårt handikappade genomföra en sådan här utslussning med hjälp av vanliga 75-procentiga lönebidrag. Jag tror faktiskt att det i många fall är annat än just nivån på de statliga lönebidragen som hindrar en sådan utslussning. Det finns fördomar och andra problem som står i vägen. Det är oerhört viktigt att vi försöker att hitta olika vägar för att bättre än vi f. n. gör komma åt dessa hinder.

Bertil Måbrink tog i sitt tidigare inlägg upp frågan om arbetstidsförkortning. Vi har här diskuterat denna ganska många gånger tidigare. Jag har sagt att jag tycker att en arbetstidsförkortning är väsentlig. Jag tror däremot inte att en arbetstidsförkortning på kort sikt är något bra sätt att lösa arbetslöshetsproblemen. De undersökningar som vi har gjort av tidigare arbetstidsförkortningar här i Sverige och de bedömningar som vi kan göra av arbetstidsförkortningar som man hittills har genomfört ute i Europa visar att denna väg inte är särskilt väl framkomlig.

Jag har många gånger förut sagt att jag tror att det förhållandet att man på sina håll ute i Europa så envist har bitit sig fast vid arbetstidsförkortningen beror på att man över huvud taget har tappat greppet över arbetsmarknaden och i sin djupa pessimism inte ser några andra möjligheter. Men vi vet att det egentligen är fel när man säger att den enda möjlighet som vi har är att dela på ett befintligt antal jobb. Vi har ett stort behov av att få mängder av arbetsuppgifter utförda i samhället. Det är inte den sidan av saken som är problemet, utan det är att finna vägar och möjligheter att finansiera utförandet av dessa arbetsuppgifter.

Jag tror alltså att vi i grunden vinner mer för de arbetslösa med en aktiv arbetsmarknadspolitik. Det betyder inte att det inte på lång sikt finns ett samband mellan arbetstidsförkortningar och arbetslöshet. Självfallet finns ett sådant samband. Men om man tar till en arbetsdelning som ett kortsiktigt instrument för att råda bot på dagens arbetslöshetsproblem, tror jag att man är ute på fel väg.

Jag vill allra sist bara återigen säga att det i grunden väsentligaste är vad som händer inom industrin och inom skogens område i Gävleborgs län. Vi kan när det gäller industrin glädja oss åt att stora företag som tidigare har haft mycket stora bekymmer nu faktiskt börjar att nyanställa. Sandvik AB kommer att anställa ungefär 250 personer under 1984. För i varje fall 100 av dem är det fråga om rena nyanställningar, och i de övriga fallen gäller det ersättningsanställningar. Det var inte så länge sedan som man över huvud

*Om arbetslösheten
i Gävleborgs län*

taget inte ersatte dem som avgick med pension utan i stället drog ned på arbetsstyrkan. SKF Steel har också nyanställningar på gång.

Vi kan vara eniga om att arbetslösheten i Gävleborgs län är hög – och vi måste göra oerhörda insatser för att nedbringa den – men att det samtidigt också här finns tecken till ljusningar på industrisidan. Detta är oerhört viktigt. Utan en sådan förbättring skulle Gävleborgs län vara mycket illa ute.

Det allra viktigaste för oss är att se till att den svenska industrin – och därmed också industrin i Gävleborgs län – kan få fortsatta möjligheter att växa sig stark. Därmed kan vi också skapa grunden för en bättre ekonomi, som sedan kan medföra att det blir möjligt för oss att göra ytterligare insatser.

Anf. 11 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! När det gäller de handikappade ville jag närmast väcka den här frågan för att göra arbetsmarknadsministern uppmärksam på de problem som föreligger. Efter arbetsmarknadsministerns senaste inlägg är jag litet mer optimistisk i fråga om de handikappades situation i framtiden.

I september 1976, när socialdemokratin förlorade valet, var 2 800 människor arbetslösa i Gävleborgs län, och samtidigt hade vi i landet som helhet en god ekonomi. Men i september 1982, när vi kom tillbaka, var 7 000 människor arbetslösa i Gävleborgs län. På sex år hade vi fått en mycket dramatisk försämring. Jag skall inte gå in på varför.

Nu har arbetslösheten inte stigit utan snarare minskat litet grand, men det är ändå mycket bekymmersamt. Därför kan jag till fullo hålla med Bertil Måbrink när han pläderar för ett träkemiskt forskningscenter. Jag tror att vi har en gemensam arbetsuppgift framför oss när det gäller att försöka få gehör för denna tanke. Det är en näringspolitisk fråga av mycket stor betydelse – att man får ett sådant forskningscenter i ett län där skogsnäringen helt dominerar.

Jag tycker att det var riktigt som industriministern och bostadsministern gjorde nyligen, när man sköt på avgörandet när det gäller Korsnäs-Marmas ansökan om att få flytta ned skogsråvaran från Marmaverken till Korsnäs och därmed lägga ner Marmaverken. På det sättet fick de fackliga organisationerna och kommunen ett rådrum för att kanske komma fram till en annan och bättre lösning, som räddar jobben i detta område. Det tycker jag är ett fint initiativ från industriministern och bostadsministern.

Men i likhet med Bertil Måbrink är jag inte nöjd med de näringspolitiska insatser som har gjorts i Gävleborgs län hittills. Det har jag påpekat både i dag och tidigare. Därför ställer jag ytterligare en gång ett krav – och därvidlag har vi också en gemensam arbetsuppgift – nämligen att vi skall få ett näringspolitiskt handlingsprogram för skogsnäringen. Det kommer att bli en betydelsefull fråga i de delar av Gävleborgs län där skogsnäringen helt dominerar.

Till sist ytterligare något om de nämnda broarna. Det är, arbetsmarknadsministern, en investering på 50 miljoner. Det är klart att 50 miljoner är mycket pengar, men det är litet pengar i de stora sammanhangen. Kan man för 50 miljoner skapa sysselsättning direkt eller indirekt för ett par hundra

*Om arbetslösheten
i Gävleborgs län*

människor i det här mycket hårt drabbade området, då tycker jag att det finns all anledning att göra denna satsning. Då förbättrar vi sysselsättningen på kort sikt, och samtidigt klarar vi av en mycket viktig lokal näringspolitisk fråga på lång sikt.

Anf. 12 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten särskilt mycket, för arbetslösheten kommer ju upp ytterligare här i kammaren. Får jag bara säga till Anna-Greta Leijon att jag menar att antalet fasta jobb i kommuner och landsting skall öka. Där finns ju stora behov att tillfredsställa i dag inom hälso- och sjukvården, äldreomsorgen och andra områden som kommuner och landsting har ansvaret för.

Jag sade i mitt första anförande att inte minst ungdomslagen – ungdomslagen och bristerna därvidlag skall ju Lars-Ove Hagberg snart debattera med arbetsmarknadsministern – ändå visat att det finns oerhört många meningsfulla arbetsuppgifter inom kommuner och landsting.

När det gäller sextimmarsdagen menar jag naturligtvis – och där kan jag vara överens med arbetsmarknadsministern – att man inte skall tro att man därmed kan lösa arbetslösheten i sin helhet. Det har vi från vpk:s sida aldrig hävdat. Men precis som arbetsmarknadsministern säger betyder införandet av sextimmarsdagen naturligtvis också en hel del när det gäller att få fram flera jobb. Det är väl helt klart. Sedan kan man diskutera hur många nya jobb man får vid införandet av sex timmars arbetsdag. Jag tror inte heller att man skall bita sig fast vid kostnaderna. Alltför ofta har dessa framförts som argument mot införande av en arbetstidsförkortning under de fyra fem år som kvarstår fram till 1990. Jag tror inte att kostnaderna är så betungande, för införandet av sex timmars arbetsdag har en hel del positiva effekter även för den privata industrin. Då kan man använda maskinerna o. d. mycket mera effektivt än vad man kan göra i dag. Dessutom minskar ju, såvitt jag kan förstå, statens utgifter för arbetslösheten vilka ju i dag ligger på 20 miljarder. Så en hel del sådana här faktorer måste vägas in, t. ex. stressfaktorer för människor som arbetar inom industrin i dag.

Jag är överens med Olle Östrand också om att det finns, såvitt jag förstår, oerhört mycket mera att göra inom de traditionella basnäringarna i Gävleborgs län. Där är inte utvecklingsmöjligheterna uttömda på något sätt. Tvärtom tror jag att det fortfarande finns stora utvecklingsmöjligheter där. Men jag tror att man måste vara medveten om att det inte räcker att bara bita sig fast vid de traditionella basnäringarna. Vad Gävleborgs län också behöver är nya typer av basindustrier, nya typer av industrier över huvud taget.

Sedan vill jag också säga att, som många andra sagt, kommunerna och länsorganen i Gävleborgs län gör väldigt mycket för att skaffa fram alternativ för de arbetslösa. Men det är trots allt litet som de av förklarliga skäl kan åstadkomma. De stora och avgörande insatserna måste falla på de centrala myndigheterna i vårt land. Man kan inte lasta över dem på kommuner och länsorgan.

Sedan vill jag också säga till Anna-Greta Leijon att Söderhamn är ett utsatt

område. Vi vet att man har beslutat lägga ned Marmaverkens massaindustri. Det gäller där ett par tre hundra arbetstillfällen. Dessutom är väl frågan om inte också Sandarne så småningom faller. Det handlar om ytterligare 200–300 arbetstillfällen. Allt detta är arbetsmarknadsministern medveten om: situationen i länet blir inte bättre.

Man säger att vi går ifrån den s. k. högkonjunktur som har rått nu och nästa år kommer in i en lågkonjunktur. Vad händer då med de nyanställningar företagen i länet har gjort? Jo, de försvinner naturligtvis.

Det finns alltså en oerhörd mängd problem. Desto viktigare är det därför med långsiktigheten nu!

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellationerna 1984/85:6 och 37 om ungdomsarbetslösheten och ungdomslagen

Anf. 13 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Bengt Wittbom har frågat mig följande:

- Hur mycket har ungdomslagens felaktiga tillämpning ökat den redan tidigare höga arbetslösheten bland 18- och 19-åringarna?
- Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att förhindra en direkt övergång av ungdomar mellan de olika stegen i terapikedjan?
- Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att förhindra att Örebro-modellen blir en direkt påbyggnad av terapikedjan för de ungdomar som av åldersskäl tvingas lämna ungdomslagen?
- Vad avser arbetsmarknadsministern att göra för att förhindra att ungdomslagen också fortsättningsvis används som förstahandsåtgärd för arbetslösa ungdomar?
- När kommer ungdomslagen att tillämpas i enlighet med gällande riksdagsbeslut och också omfatta placeringar av ungdomar i det privata näringslivet?
- Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att förhindra att ungdomar hoppar av gymnasiestudier i förtid och söker sig till de ekonomiskt mer fördelaktiga ungdomslagen?
- Vilka åtgärder avser arbetsmarknadsministern att vidta för att öka ungdomarnas egna sökaktiviteter efter riktiga jobb på den reguljära arbetsmarknaden?
- Vilka åtgärder kommer regeringen att vidta för att förhindra att ungdoms-åtgärderna används av de offentliga arbetsgivarna för att långsiktigt ersätta reguljär arbetskraft?
- När kommer förslag till förändringar av ungdomslagen, med anledning av Sinova- och AMS-rapporterna, att föreläggas riksdagen?

Som bakgrund till frågorna pekar Bengt Wittbom på utvecklingen av arbetslösheten i augusti månad 1982, 1983 och 1984 och de då aktuella

Måndagen den
5 november 1984

*Om ungdoms-
arbetslösheten och
ungdomslagen*

arbetsmarknadspolitiska åtgärderna för ungdomar.

Vidare redogör Bengt Wittbom för innehållet i en av de studier av ungdomslagen som genomförts på regeringens uppdrag. Jag vill redan här påpeka att regeringen har beställt ytterligare två redovisningar, en från AMS och en från sociologiska institutionen vid Göteborgs universitet. AMS rapport nämner Bengt Wittbom i sin interpellation, även om han inte drar några slutsatser av innehållet. Däremot tycks Bengt Wittbom inte känna till Göteborgsstudien. Jag återkommer senare i mitt svar till den rapporten.

Lars-Ove Hagberg har frågat mig vilka åtgärder regeringen tänker vidta för att minska arbetslösheten för ungdomar samt om regeringen tänker skapa nya fasta jobb genom att omvandla beredskapsarbeten och arbetsuppgifter i ungdomslag till sådana fasta jobb. Vidare har Lars-Ove Hagberg frågat mig vilka åtgärder regeringen planerar för att ungdomar i ungdomslag skall "slussas" till fasta jobb. Frågorna är ställda mot bakgrund av Lars-Ove Hagbergs uppfattning att ungdomslagen visserligen kan betraktas som ett socialt skyddsnät men endast är en tillfällig lösning som inte har någon självklar koppling till fasta jobb.

Låt mig för ordningens skull kort redovisa slutsatserna i den studie som Bengt Wittbom inte har refererat till, nämligen rapporten Ungdomslagen i nio kommuner av sociologiska institutionen vid Göteborgs universitet. Studien är gjord på uppdrag av arbetsmarknadsdepartementet.

I rapporten beskrivs resultaten av en studie av ungdomslagets placeringsprocess, organisation och arbetsuppgifter samt rekryteringen till ungdomslagen. Huvudresultaten är att ungdomslagen byggdes upp snabbt med ett stort antal platser i kommuner och landsting. Kommunerna har vanligtvis organiserat sig så, att arbetet med ungdomslagen placerats direkt under kommunstyrelsen, medan uppföljningsarbetet för 16-17-åringar ligger hos skolstyrelsen. Ungdomarna har oftast fått meningsfulla och vad man kallar konsumentinriktade arbeten inom befintlig verksamhet, som biträde eller medhjälpare till fast anställd personal. Av den fortsatta utredningen framgår att ungdomarna i allmänhet varit mycket positiva till ungdomslagen och att efterfrågan på ungdomar till ungdomslag är stor.

Ungdomarnas rörlighet in i och ut ur ungdomslaget anses vara mycket hög av arbetsgivare och arbetskamrater, speciellt om man jämför med beredskapsarbetarna, som ofta stannade hela den möjliga perioden.

Sammanfattningsvis har alltså enligt Göteborgsrapporten ungdomslagen tagits emot övervägande positivt av företrädare för kommuner och landsting samt av arbetsförmedlare och arbetsledare. Omdömena är betydligt mer positiva än dem Göteborgsforskarna mött vid sina omfattande studier av andra arbetsmarknads- och utbildningspolitiska åtgärder för ungdomar. I jämförelse med beredskapsarbeten bedöms ungdomslagen ha en mycket lägre tendens till inlåsning. Den kritik som förts fram rörande ungdomslagen gäller i huvudsak arbetstiden och ersättningen.

Därmed är mitt referat av Göteborgsrapporten slut.

Låt mig först konstatera att vi hittills har haft lagen endast under tio månader. De utvärderingar som på regeringens uppdrag har gjorts under

*Om ungdoms-
arbetslösheten och
ungdomslagen*

våren baserar sig på en ännu kortare period. Dock tycks på det hela taget lagen om ungdomslag hittills ha fungerat bra. Utplaceringen av ungdomar har gått smidigt. De arbetsuppgifter som ungdomarna har erbjudits har varit meningsfulla.

Det som är särskilt glädjande är att det tycks vara så att de som är mest berörda av ungdomslagen – kommuner, landsting, arbetsförmedlare och framför allt, ungdomarna själva – också är de som är mest positiva till lagen.

Det är självklart att det också visat sig finnas vissa problem med hanteringen av lagen. Det anförs t. ex. från ett par av utvärderingarna att arbetsförmedlingens uppföljning av ungdomarna inte kommit i gång på ett önskvärt sätt. Det finns också tecken som tyder på att benägenheten att söka andra jobb är högre om den unge arbetar fyra i stället för åtta timmar i ungdomslaget. Likaså har mycket få ungdomar under våren deltagit i utbildning vid sidan av sitt arbete i ungdomslaget. Med den vetskap som vi nu har kan vi dock konstatera att kommunernas ambitioner på utbildningsområdet är avsevärt större än de var i våras.

Bengt Wittbom påstår i sin första fråga att ungdomslagets felaktiga tillämpning har ökat arbetslösheten bland 18–19-åringarna. Arbetslösheten för 18–19-åringarna har minskat kraftigt sedan ungdomslagen kom till. Däremot har åtgärderna för 18–19-åringar ökat. Arbetslösheten bland ungdomar i åldersgruppen 20–24 år har under samma period legat på en konstant hög nivå. Det finns ingen anledning att tro att utvecklingen på arbetsmarknaden skulle ha varit bättre för 18–19-åringarna än vad den varit för 20–24-åringarna. Jag vill också poängtera att syftet med ungdomslagen inte var att minska de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna för ungdomarna, utan att se till att alla 18–19-åringar har en meningsfull sysselsättning i stället för att enbart uppbära kontant stöd.

En av Bengt Wittboms frågor gällde den s. k. Örebromodellen. Det är en försöksverksamhet som pågår från den 1 juli i år och två år framåt. Verksamheten innebär att alla 20–24-åringar som inte kan få ett arbete eller erbjudas någon annan arbetsmarknadspolitisk åtgärd skall ges möjlighet att delta i varvning av kommunala beredskapsarbeten och utbildning. Syftet är att se hur en sådan åtgärd påverkar ungdomarnas möjligheter att komma ut på den öppna arbetsmarknaden. I sitt beslut om ungdomsarbete i Örebro har regeringen särskilt tryckt på angelägenheten av att en noggrann prövning av olika åtgärder görs vid en övergång från ungdomslag till verksamhet av det slag som försöksvis bedrivs i Örebro. En av de frågor som kommer att studeras i uppföljningen av Örebromodellen är just hur man hanterar ungdomar som är aktuella att gå från ungdomslag till verksamhet av detta slag.

När det sedan gäller Bengt Wittboms och Lars-Ove Hagbergs frågor om vilka förändringar i ungdomslagen regeringen avser att föreslå är jag i dag inte beredd att ge några svar. Regeringen kommer att redovisa utvärderingarna av ungdomslagen till riksdagen den 15 november. Eventuella förändringar i ungdomslagen kommer att redovisas i budgetpropositionen i enlighet med riksdagens önskemål. Jag är inte beredd att ta ställning till förslag om

förändringar innan jag haft tillfälle att ytterligare diskutera erfarenheterna av ungdomslagen bl. a. med representanter för ungdomar och med parterna på arbetsmarknaden.

På Lars-Ove Hagbergs fråga om vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att minska arbetslösheten för ungdomar vill jag hänvisa till regeringens nyligen presenterade ekonomisk-politiska proposition. Där föreslår regeringen en satsning med ytterligare 1 750 milj. kr. för att förbättra läget på arbetsmarknaden. Vidare föreslår regeringen att ett kommunalt rekryteringsstöd skall införas fr. o. m. den 1 januari nästa år. Detta stöd föreslås riktas till de långtidsarbetslösa och ger således kommuner och landsting möjlighet att skapa fasta jobb för en hårt drabbad grupp på arbetsmarknaden.

Anf. 14 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Det är med mycket blandade känslor jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret på min interpellation. Den som läst frågorna kan konstatera att det som redovisats är allt annat än svar på dem. Interpellationssvaret består egentligen bara av konstaterandet att arbetsmarknadsministern inte vill svara.

Mot den bakgrunden måste man fråga sig, herr talman, om det över huvud taget är meningsfullt längre att använda fråge- och interpellationsinstitutet gentemot den sittande socialdemokratiska regeringen och dess ministrar. Debatten kring en av de allra viktigaste frågorna ute bland medborgarna blir ju meningslös, om vi har en situation i denna folkvalda församling där regeringen och dess ministrar nonchalerar den viktiga del av det parlamentariska arbetsättet som ger opposition och övriga ledamöter möjligheter att få besked om regeringspolitiken.

Men, herr talman, jag bortser från att arbetsmarknadsministern inte anser sig ha något av värde att redovisa inför riksdagen, för det finns ändå mycket att säga i frågan.

Till att börja med kan vi mot bakgrund av vad som hittills åstadkommits konstatera att vi har en regering som har förlorat kontrollen över mycket av utvecklingen. Den tredje vägens politik, den ekonomiska politik som skulle utgöra grundstenen för regeringens framgångar, har fallit ihop. Inflationsmålet har som alla vet havererat, budgetunderskottet förblir oansvarigt stort, skattetrycket ökar, tillväxten av nya jobb har praktiskt taget uteblivit och rekordarbetslösheten består och ser ut att växa. Avtalsrörelsen, som skulle ge grunderna för en långsiktig expansion, exportframgångar och ökad sysselsättning, kan nu bara jämföras med Kiviks marknad under fullt tumult. Åtminstone varje insiktsfull förstär att regeringens senaste skattechock, som enligt Industriförbundet ger landet ytterligare 15 000 arbetslösa, är en minst sagt desperat åtgärd som slår blint och oplanerat. Skattehöjningarna må vara finurligt inlagda i tiden, Anna-Greta Leijon, men för att få dem som på grund av dessa tvingas lämna sina fasta jobb att känna trygghet räcker det inte med att vara finurlig.

Herr talman! Lika förvirrat är, måste jag säga, det kvarstående intrycket

*Om ungdoms-
arbetslösheten och
ungdomslagen*

från den socialdemokratiska partikongressen. I arbetsmarknadsministerns tal till kongressdeltagarna fanns fler motsättningar och tomrum än vad jag trodde var möjligt att få ihop. Regeringen sade sig samtidigt ha minskat arbetslösheten, ha stoppat ökningstakten och ha behov av mer pengar för att bekämpa den ökade arbetslösheten. Man redovisade ingen strategi för att förbättra situationen i framtiden, utan man bad kongressen om respit för att arbeta fram en strategi under kommande år. Det fanns i arbetsmarknadsministerns anförande inför kongressen inte ett enda rakt besked. Jo ett, och det skall jag återkomma till. Utöver det fanns bara eftergivenhet, undergivenhet och rökridåer – bara förvirring, frågor och förhoppningar. Det är inte att undra på att den socialdemokratiska kongressen utan svårigheter kunde köra över Anna-Greta Leijon så kapitalt. Hur känns det, arbetsmarknadsministern, att ha fått partikongressens order att på alla sätt öka sysselsättningen i den offentliga sektorn, när en sådan politik går på tvärs mot allt vad regeringen sagt sig sträva efter när det gäller sysselsättningsutvecklingen?

Vad vi och väljarna nu dagligdags får höra från regeringen i stället för raka besked är något som man kunde kalla för minskningsökningens höga visa. I den blir svart till vitt, ökning till minskning, plus till minus och tvärtom. Ökad arbetslöshet blir till minskad, utebliven tillväxt av nya riktiga jobb blir till ökat antal riktiga jobb. Det är inte att undra på att inte ens de mest durkdrivna arbetsmarknadsjournalister kan hänga med i svängarna. Men, arbetsmarknadsministern, människornas erfarenheter av verkligheten håller på att tränga igenom lagren av statistikmylla som regeringen använder för att dölja den verkliga utvecklingen. De känner dagligen den växande otrygghet som gör sig påmind i spåren av rekordarbetslösheten. De vet nog, Anna-Greta Leijon, att ni *vill* få fler i arbete och att ni *vill* minska arbetslösheten, men de känner framför allt att ni saknar förmågan att uppnå målen.

Jag tycker, herr talman, att det var ärligt och rättframt av Anna-Greta Leijon – och nu återkommer jag till det besked som vi tyckte fanns i arbetsmarknadsministerns tal inför kongressen – att tala ur skägget på partikongressen och säga att ni inte vet hur ni skall bära er åt. Jag tycker det vore klargörande om Anna-Greta Leijon kunde ge samma raka besked i dag. Först då finns det nämligen förutsättningar för er som lovat full sysselsättning och som misslyckats med att uppnå det att gå ur den här regeringsperioden med hedern i behåll.

Herr talman! Särskilt när det gäller ungdomarna framstår löftena från 1982 års valrörelse som mycket vidlyftiga. Vi har i dag, som jag redovisat i min interpellation, fler ungdomar i reell arbetslöshet än för två år sedan. Hur någon kan kalla detta för framgång har jag mycket svårt att förstå. Jag skulle mycket gärna vilja ha en förklaring av arbetsmarknadsministern och ett svar på huruvida de siffror som jag redovisat stämmer eller inte. Frågan kan besvaras med ja eller nej.

Att siffrorna stämmer, herr talman, vet jag, eftersom de är tagna ur den officiella arbetsmarknadsstatistiken. Förklaringen till att de stämmer och till att de är högre än vad de var när ni trädde till i regeringen är att ni driver sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitik utifrån en föråldrad strategi. Ni

Måndagen den
5 november 1984

*Om ungdoms-
arbetslösheten och
ungdomslagen*

utgår ifrån att arbetsmarknaden har utrymme endast för ett bestämt antal jobb och att de som inte omgående får plats skall tas om hand i olika former av arbetsmarknadspolitisk sysselsättning. För er väger förvaringsmomentet tungt, och ni bortser från att rörligheten på arbetsmarknaden har mycket stor betydelse för det möjliga antalet arbeten. Detta gäller självfallet i allra högsta grad för våra ungdomar, som har de bästa förutsättningarna att anpassa sig. Det mest negativa för möjligheterna att skapa fler jobb för ungdomar är att ungdomarna just på grund av trögrörlighet förhindras att vara aktiva på arbetsmarknaden. Ungdomslagen är enligt de nu redovisade utvärderingarna från konsultföretaget Sinova, arbetsmarknadsstyrelsen och Göteborgs universitet just en sådan negativ faktor.

Sinova-rapporten, som jag redovisat resultaten av i interpellationen, visar detta. Men det struntar arbetsmarknadsministern i att ta upp i sitt svar. AMS-utredningen, som inte motsäger Sinova-resultaten, berörs inte heller. Arbetsmarknadsministern föredrar i stället att tala om rapporten från Göteborgs universitet. Men inte heller i den finns det några verkligt positiva tendenser. Att inläsningseffekterna, som det sägs i Göteborgsundersökningen, "förefaller vara mindre" och "att ungdomarna trivs bra" i den konstlade sysselsättningen räcker inte långt, när resten av rapporten och Göteborgsundersökningen i övrigt visar att det finns uppenbara tendenser till inläsning och förlängda arbetslöshetstider och att utströmningen från ungdomslagen till riktiga jobb är mycket låg. Jag måste fråga Anna-Greta Leijon om hon inte är det minsta oroad över resultaten av de tre nämnda utvärderingarna.

Av den upphaussade Göteborgsundersökningen – för att fortsätta exkursionen i denna – framgår t. ex. följande vilket är utomordentligt allvarligt: "– – att några intervjuade varit alltför positiva till ungdomslagen, men att det dock är sällsynt att arbetsförmedlingen tvingar ungdomarna att ta ett arbete på den öppna arbetsmarknaden." Vidare skriver man: "Arbetsförmedlingarna ålades ett uppföljningsansvar för de ungdomar som placerats i ungdomslag. Det är en vanlig åsikt, speciellt från kommunala handläggare, att denna uppföljning har eftersatts från arbetsförmedlingarnas sida."

Dessutom säger man: "När ungdomarna väl har fått plats i ungdomslagen uppskattas deras arbetsinsatser i allmänhet mycket högt av arbetsledarna. De har fått en extra resurs som kan sättas in för att utjämna toppar och utföra arbetsuppgifter, som inte är högprioriterade, men som behöver utföras. Ungdomarna kommer snart att ingå som en naturlig och uppskattad del av arbetsorganisationen. Därför" – lyssna nu – "blir reaktionen blandad när de slutar sitt arbete för att börja ett nytt. Även om man tycker att det är bra att de får ett fast arbete medför det att det 'uppstår brist på arbetskraft'." Utredningen säger också att "ungdomarna kan uppfatta sin situation som pressande. Många tycker att man rycker i dem från alla håll. Ungdomslaget ger också en viss trygghet. Det finns alltså fler faktorer som motverkar ungdomars rörlighet."

Herr talman! Vidare säger man följande: "Den stora rörligheten" – som det talas om i rapporten utan någon som helst bevisföring – "dokumenteras inte i full utsträckning i statistiken över personer placerade i ungdomslag.

Det är svårt att ange hur stor denna statistiska övervärdering är. Ett par arbetsförmedlare har vid samtal under hösten sagt att de under sommarmånaderna i viss mån tappat kontrollen över vilka personer som befinner sig i ungdomslag.”

Vad jag har nämnt är bara ett axplock ur Göteborgsundersökningen. Jag kan försäkra alla som lyssnar att det finns mera att ta del av. Det är denna undersökning som arbetsmarknadsministern vill framhäva som det verkliga beviset för att det här med ungdomslag i grunden fungerar ganska bra. Det är utomordentligt allvarligt, därför att vid ett närmare studium visar det sig att även den här undersökningen är full av uppgifter som ger oss stöd som verkligen är allvarligt oroade över det här med inläsningsriskerna. Undersökningen ger endast – det är fråga om ett allmänt tyckande – på ett begränsat antal rader underlag för positivism.

Herr talman! Jag måste säga att antingen har ni socialdemokrater inte läst utredningarna ordentligt eller också är det helt enkelt så, att minsknings-/ökningseffekter är det enda som ni är i stånd att åstadkomma med den politik ni för.

Jag måste upprepa en del av de frågor som jag ställt i min interpellation men som jag inte fått svar på. Bara för att göra frågorna åtminstone något intressanta får jag väl formulera om dem:

1. Finns det enligt regeringens uppfattning några som helst risker med direktövergångar mellan terapikedjans olika steg – med ungdomsplatser, ungdomslag och Örebromodeller?
2. Tänker ni fortsätta att bygga ut B-arbetsmarknaden för ungdomar med Örebromodeller? Ja, den frågan blev i princip besvarad i den förra interpellationsdebatten. Om jag förstått arbetsmarknadsministern rätt, är det i princip möjligt, och det är ett annat besked än det som gavs i interpellationssvaret till mig.
3. Skall terapikedjan även fortsättningsvis vara den förstahandsåtgärd som samtliga utvärderingar visar att den är?
4. Skall ungdomarna i terapikedjan även fortsättningsvis hänvisas enbart till bidragsberoende inom den offentliga sektorn och vara gratis arbetskraft åt kommuner och landsting?
5. Tänker ni sitta med armarna i kors och åse att avhoppet från gymnasieskolan till terapijobben i ungdomslagen ser ut att öka?
6. Hur skall ungdomarnas eget sökande efter riktiga jobb ökas? Anser ni över huvud taget att det är nödvändigt att bekymra sig över det? Det verkar ju inte så.
7. Tänker ni göra någonting för att utnyttja en av de erfarenheter som de här utvärderingarna ger, nämligen att det finns hur mycket jobb som helst till ungdomar med rimliga lönekrav? Gratis finns det ju en uppsjö av jobb. Göteborgsundersökningen visar t. ex. att det finns ett efterfrågetryck när det gäller ungdomar. Det är självklart, eftersom arbetskraften är gratis, men då är det också nära till slutsatsen att något rimligare ingångslöner till riktiga jobb skulle innebära större efterfrågan på ungdomar.

*Om ungdoms-
arbetslösheten och
ungdomslagen*

8. Tänker ni göra någonting åt det som ligger vid sidan om ungdomslagen och terapikedjan, nämligen arbetsmarknadslagen, yrkesutbildning och ungdomsföretagande etc?

Att döma av svaret på interpellationerna tänker ni inte göra någonting, och ni är inte ett dugg bekymrade. Ni är nöjda med minskningsökningen och det faktum att allt fler ungdomar står utanför den reguljära arbetsmarknaden och utan riktiga jobb.

Herr talman! En B-lagsarbetsmarknad med konstlad, bidragsberoende terapisysselsättning är tydligen vad socialdemokratin har att erbjuda de uppväxande generationerna i Sverige.

Därmed är slutsatsen lätt att dra. Ett fortsatt regerande för socialdemokratin efter nästa års val kommer osvikligen att leda till ett ännu hårdare och ännu mer osolidariskt samhälle för våra ungdomar. Socialdemokraternas samhälle är nämligen ett samhälle där bara eliten av våra ungdomar får en chans till riktiga jobb. Övriga sätts på bidrag i terapikedjan och i andra åtgärder. Det är bara de allra starkaste som klarar att prestera ett arbete som täcker kostnaderna för de höga lönerna, de stigande skatterna och avgifterna och de kostnader som det allt virrigare regleringssamhället försäkrar näringslivet. Det är ett hårt och osolidariskt samhälle för dem som inte klarar sig igenom nålsögat. Det blir naturligen konsekvensen av att löner, skatter och lagar sätts före enskilda ungdomars möjligheter att på egna meriter hitta en egen plats på arbetsmarknaden.

Mot utslagning, bidragsberoende, politisk håglöshet och handlingsförlamning sätter vi moderater en politik som vi i detalj redovisat och som i varje del utgår från att det faktiskt finns utrymme för fler riktiga jobb för ungdomar på arbetsmarknaden. Fler ungdomar kan finna en egen plats, och de kan förvärva den på egna meriter, bara de får chansen. Det visar t. ex. flera års erfarenheter från länder som USA och Japan. Uppgången i näringslivets sysselsättning i de länderna visar det galna i socialdemokraternas föreställning här hemma att det endast finns en viss given mängd arbetstillfällen att dela på. Äldre fullt arbetsföra personer skall inte behöva känna sig tvingade att träda tillbaka för att ungdomarna skall få plats. De ungas arbeten kan skapas i alla fall. Det är bara socialdemokraterna i vårt land som anser sig oförmögna att åstadkomma en rörligare och bättre fungerande arbetsmarknad, som ser en fördel i att förpassa yngre och äldre människor till den undanstoppade arbetskraften, där de inte besväras i statistiken.

Vår moderata strategi bygger på följande.

1. Maximal tillväxt i de privata sektorerna i vår ekonomi – inte bara i exportindustrin –, en snabb tillväxt inom den privata service- och tjänstesektorn som skapar nya jobb också för våra ungdomar och ett fullt utnyttjande av den nya tidens teknik.
2. Lägre och mer verklighetsanpassade ingångslöner som ger nya möjligheter för ungdomarna. Det visar om inte annat erfarenheterna från ungdomslagen, där man säger att efterfrågan på ungdomar är stor när arbetskraften är billig. Vårt bud till arbetsmarknadens parter är, i dag som

tidigare, sänkta arbetsgivaravgifter under tre år för ungdomar under 20 år, i utbyte mot frysta ungdomslöner under samma tid. Det är också fullt möjligt att knyta villkoren för de sysselsättningskapande åtgärderna för ungdomar till kravet på särskilda ungdomslöneavtal med lägre löner.

3. Lärlingsutbildning som ger chanser till riktiga jobb och bra yrkesutbildning, med specialutformning för de socialt utsatta, långtidsarbetslösa ungdomarna, som helt eller nästan helt saknar praktisk yrkesutbildning.
4. Obegränsad rätt till prov- och korttidsanställning för ungdomar.
5. En ungdomslag som gör tjänst i enlighet med det ursprungliga syftet, som vi en gång var överens om här i kammaren:
 - som används i sista hand när alla andra åtgärder har prövats,
 - som vänder sig till dem som behöver den och inte med automatik innesluter alla ungdomar,
 - som ser till att det inte blir möjligt att utan vidare glida över gränserna i terapikedjans olika steg,
 - som ser till att gymnasieelever stannar i skolan och inte hoppar av till ungdomslagen för att tjäna en slant,
 - som ger chansen till praktik och verksamhet också i det privata näringslivet, som det var sagt från början – jag vill understryka det. Anna-Greta Leijon –,
 - som inte förutsätter Örebromodeller i hela Sverige,
 - som inte stänger in ungdomarna,
 - som inte avskärmar dem från den riktiga arbetsmarknaden och
 - som bygger på grundförutsättningen att de allra flesta ungdomar vill och kan klara sin egen situation.
6. En ny sektor för ungdomsjobb; All-Fix, Ring så springer vi, hjälpjobb, barn tillsyn i hemmen etc. En sådan tjänstesektor kan faktiskt skapas och har möjligheter, om vi ser till att få ner kostnaderna för den typen av verksamhet. Man kan t. ex. tänka sig att göra ett basbelopp avdragsgillt gentemot de sociala avgifterna i sådan verksamhet.

På detta sätt ger vi, herr talman, ungdomarna chansen att reda sig på sitt eget arbete, och det är det allra viktigaste. Inte en enda av ungdomarna skall behöva gå på bidrag en enda dag mer än absolut nödvändigt. Det är, herr talman, skillnaden mellan oss moderater och socialdemokraterna. Vi har en strategi som bygger på riktiga jobb, på människornas egna förutsättningar. Socialdemokraterna har en strategi som bygger på bidrag.

Anf. 15 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Jag tackar för svaret på min interpellation. Det var tre konkreta frågor jag ställde till arbetsmarknadsministern, nämligen för det första om regeringen tänkte vidta några åtgärder för att minska arbetslösheten för ungdomar, för det andra om regeringen tänkte omvandla jobben i beredskapsarbeten och ungdomslag till fasta jobb och för det tredje om det fanns några planer på en direkt slussning mellan ungdomslag och fasta jobb.

Det är inga positiva svar som jag har fått av arbetsmarknadsministern.

Måndagen den
5 november 1984

*Om ungdoms-
arbetslösheten och
ungdomslagen*

Detta visar samtidigt en av de stora bristerna i regeringspolitiken.

Vi är nu inne i en högkonjunktur, och 1984 sägs vara det gyllene året. Så är det inte i fråga om arbetstillfällena i vårt land. Trots den kapitalistiska högkonjunkturen genereras inte något nämnvärt antal nya jobb.

Ungdomens arbetsmarknad är fortfarande dystert. Enligt septembersiffrorna har den öppna arbetslösheten bland ungdomar minskat från 77 000 i september 1983 till 49 000 i september i år. Dessutom har antalet beredskapsarbeten för ungdomar minskat från 21 000 till 5 200 under samma period. Så långt är allting väl i utvecklingen. Men ser man på samma uppgifter i september i år finner man att det finns 38 700 ungdomar i ungdomslag och 28 000 personer på rekryteringsplatserna, dock icke alla ungdomar. Alla dessa människor behöver ett fast jobb.

Jag har tittat på siffrorna i mitt län och har upptäckt att situationen där egentligen inte är bättre från september 1983 till september 1984. Det fanns drygt 4 000 ungdomar som var arbetslösa eller omfattades av arbetsmarknadspolitiska åtgärder för ett år sedan. I år samlade vi upp ungefär 5 000 ungdomar. Detta tycker jag är problemet i ett nötskal. Det är ett stort behov hos ungdomen att få tillgång till ett fast jobb med en lön att leva på.

Om man ser till de här siffrorna skall man komma fram till att det behövs ungefär 100 000 jobb bara för ungdomar, och det visar storleksordningen av vårt arbetslöshetsproblem. I det här räkneexemplet vill jag, för att förebygga misstag, inte nonchalera de arbetsuppgifter som utförs genom de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna.

Bristen på arbete för ungdomar visar i ett nötskal vilka det är som får betala den kapitalistiska samhällskrisen i dag. Detta sker samtidigt som vi upplever en kapitalistisk högkonjunktur av sällan skådat slag. Vi har företagsvinster i topp. Sedan 1950-talet har det inte varit bättre, sägs det. Aktiekurserna har stigit under många år och förmögenheterna växer. Kapitalisterna har glansdagar. Vi har en allmän övervältring från de icke rika till de rika i samhället. Förlorarna finns alltså bl. a. på ungdomssidan. Undersökningar som nu har publicerats i svensk press visar att det är ungdomarna som inte får de fasta jobben. Det är de som trängs undan i den kapitalistiska ekonomin.

I vårt land och i hela världen har vi en hög arbetslöshet om vi räknar på det sätt som jag förespråkar, nämligen i behovet av fasta jobb. Ser vi ut över den värld vi lever i vet vi att minst 35 miljoner människor är arbetslösa, människor i länder som vi handlar med och som vi har närmast till.

Nu är högkonjunkturen på väg ned. Vad händer då, när vi redan nu i denna högkonjunktur ligger så illa till med bl. a. ungdomsarbetslösheten? Hur skall den slå i nästa lågkonjunktur? Det är litet av det som hela den här debatten handlar om. Vad vi håller på att lägga grunden till i samhället är egentligen stora sociala problem. De som i dag är arbetslösa ungdomar som ramlar igenom systemet med tillfällighetsarbeten kommer en dag att vara långvarigt arbetslösa. Det är de som kommer att drabbas av social isolering, drogmissbruk och kanske för tidig död. Jag tycker att kapitalismens oerhört negativa sociala kostnader någon gång skulle tas upp till diskussion. De skapar alltså arbetslöshet och ohälsa i dagens samhälle. Det är framför allt de ungdomar vi

har i dag som vi rekryterar till ohälsa genom att inte göra någonting.

Regeringen säger mycket ofta i sin programförklaring att de vill ha arbetslinjen före kontantlinjen. Jag har funderat mycket över om inte det i och för sig måste vara rätt. Men vad betyder arbetslinjen? Det måste finnas en skillnad mellan arbete och sysselsättning, eftersom det gäller olika typer av verksamhet. Vad är det egentligen för kvaliteter som skiljer de s.k. tillfällighetsarbetena från fasta arbeten? Tillfällighetsarbetena är egentligen nyttiga för samhället, men de får inte vara nyttiga.

Ungdomarna vill ju också ha en vettig konsumtion. De har också egna behov. De vill alltså ha arbete och lön. Vi vill i samhället ha en nödvändig produktion. Vi vill ha en nödvändig tjänstesektor och nödvändiga tjänster i samhället. När vi kommer till arbetsplatsen vill vi ha en egen identitet, och vi vill ha en gemenskap omkring oss. Men vad är tillfällighetsarbete för någonting? Nästan på varje nämnd punkt uppfyller tillfällighetsarbetet inte dessa krav. Men det är på detta område vi håller på att fostra en ungdomsgeneration till en katastrof. Vad skall de få för bild av arbetslivet när vi inte skapar de arbetsuppgifter som egentligen är nyttiga, men som vi säger inte får vara fasta?

Ungdomslagen diskuteras som en del av detta. Av de kriterier som jag har räknat upp är det i så fall nästan inget som stämmer i detta läge. Det är dessutom ingen sluss till annat arbete. Jag vill med bestämdhet hävda att ungdomslagen i dag är en social åtgärd, som egentligen borde handhas av socialminister Sten Andersson, för att våra ungdomar inte definitivt skall hamna i drogträsket. Det är knappast någon arbetsmarknadspolitisk åtgärd med någon långsiktig verkan. Men det kunde vara på det sättet, vilket vi i vpk har påpekat vid flera tillfällen.

Denna politik kombineras dessutom med en försåtlig inställning till ungdomarna. Lita till dig själv, utbilda dig och stå på dig i konkurrensen, säger man. Om man utbildar sig kanske man slår ut någon annan, är budskapet. Någon annan måste då hamna i det sämsta läget. Det finns ju inget nettotillskott av arbeten. Om man bara tänker på sig själv kan man naturligtvis få arbete. Men till sist är måttet rågat om vi inte skapar fasta jobb. Det handlar i det här sammanhanget om just nya arbeten.

En snabb åtgärd skulle naturligtvis vara att ta fasta på de stora behov som finns inom den offentliga sektorn – och som har redovisats av bl. a. Bertil Måbrink – och göra om de tillfälliga arbetena till fasta anställningar. Vårt parti har visat att vi skulle kunna skapa 35 000 nya arbeten inom den kommunala sektorn 1985 med en insats av 5 miljarder kronor. Men detta prövas inte. Det kanske har att göra med det som Anna-Greta Leijon sade i ett tidigare svar i dag: regeringen släpper inte till några pengar. Den är inte beredd att omfördela i samhället, trots att Sverige är ett rikt land med stora tillgångar. Andra människor än de som utgör det stora flertalet äger tillgångarna.

I förlängningen förs det en ungdomsfientlig politik i dag. Ungdomen kan inte se något stort hopp i vår industri, i den produktionsutveckling som vi har i vårt land eller i våra investeringar. Investeringarna flyttas alltmer utom-

Måndagen den
5 november 1984

*Om ungdoms-
arbetslösheten och
ungdomslagen*

lands. Det sker inte investeringar i en sådan grad och med en sådan inriktning att dessa skapar arbete framöver. Vi har en åtstramningspolitik och en fördelningspolitik som också drabbar sysselsättningen.

Regeringen vill inte alls från regeringens sida i ett sammanhang diskutera kombinationen industri, offentlig sektor och arbetstidsförkortning. Var och en för sig i regeringen försöker diskutera frågan. Vi är helt övertygade om att en förkortning av arbetstiden – ett ämne som vi förresten skall diskutera i riksdagen på onsdag – kommer att ge flera arbetstillfällen. Det kanske viktigaste inslaget i regeringens ungdomsfientliga politik är att man inte tar till vara de resurser som finns i det här landet för att skapa arbete. Det är inte bara regeringen som har en ungdomsfientlig politik. Bengt Wittbom har här gått på händerna över ungdomslagens uruselhet. Vi skall ändå komma ihåg att moderaterna var med på uppgörelsen, de tvingades in i den. Jag vet inte om det är det dåliga samvetet som tas upp till debatt när Bengt Wittbom berör ungdomslagen. Vad finns det för alternativ? Moderaterna har i dagens kapitalistiska samhälle erbjudit mer kapitalism och lägre ungdomslöner. De som äger företagen skall få välja och vraka bland de unga. Man blir frestad att jämföra med andra länder – jag blir själv ofta beskylld för att hänvisa till förhållandena i andra länder. Hur ser det ut i de jämförbara länder som för moderaternas politik?

De konkreta frågor som jag har ställt till arbetsmarknadsministern har jag delvis fått svar på. Bl. a. har jag fått veta att det ekonomiska paketet som har lagts på riksdagens bord skulle vara lösningen av ungdomens arbetslöshet. Läser man närmare finner man att ungdomens arbetslöshet egentligen inte kommer att minska. Det är ett åtgärds paket för att inte försämra nuvarande läge, alltså göra läget sämre än vad det är hösten 1984. Det fattas pengar för våren 1985. Det blir fler beredskapsarbeten än man tidigare anslagit medel till. Rekryteringsstödet skall späs på – ytterligare en subventionsåtgärd, som vi från vpk gått emot från första stund. Jag vill erinra om att det är helt avgörande att man, om man skall placera ut ungdomar inom den privata sektorn, gör detta genom en ungdomsgaranti som finansieras med en särskild arbetsgivaravgift just för de företag som tar hem de stora vinsterna i dag.

Det nya kommunala rekryteringsstödet för långtidsarbetslösa ser jag som en bra social åtgärd, men för att bekämpa arbetslösheten blir det – som Anna-Greta Leijon sade i den tidigare debatten – ± 0 för kommunernas del. Jag ser det emellertid som en bra social åtgärd i det här sammanhanget. Att det skulle ske någon förbättring av ungdomarnas läge, som jag hade hoppats, framkommer inte av svaret.

På frågan som gällde att omvandla de tillfällighetsarbeten som finns redan i dag till fasta jobb fick jag inte heller något svar. Jag har bara i min egen hemkommun, Borlänge, kunnat se att det finns en omfattande ungdomsverksamhet. Där skulle man, om det fanns pengar i kommunen, kunna skapa 600–700 jobb. Det är inte fråga om någon stor undersökning, men man skulle få fram 600–700 nyttiga jobb om det fanns pengar. Detta kan jämföras med att det finns 448 arbetslösa och 450 personer i ungdomslag. Så nog skulle det kunna gå att göra någonting åt ungdomsarbetslösheten i dagens läge.

Den tredje frågan, som gällde att de som arbetar i ungdomslag direkt skulle kunna slussas till fasta jobb, har att göra med den första frågan. Vill man bygga ut den offentliga sektorn i enlighet med de verkliga behoven – så att man får en direkt sluss – eller inte? Vill man med en ungdomsgaranti föra in ungdomar på den privata sektorn under mera reglerade och fasta förhållanden? Det vill man inte, och det är på den punkten vi är mycket besvikna över det här paketet.

Jag skulle därför vilja ställa frågorna litet annorlunda till arbetsmarknadsministern: När har regeringen tänkt att ungdomsarbetslösheten skall minska framöver? Kommer det framöver några förslag om en utbyggnad av den offentliga verksamheten, så att det leder till fasta jobb? Siktas arbetsmarknadsministern på att det skall bli en direkt sluss mellan ungdomslag och fasta jobb?

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

Anf. 16 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Fru talman! Bengt Wittbom sade att jag var nonchalant mot riksdagen för att jag inte svarade på hans frågor om förändringar i ungdomslagen. Jag är inte nonchalant emot riksdagen, tvärtom är det så, att jag tänker följa de beslut som riksdagen har fattat. Riksdagen har uppdragit åt regeringen att nu i höst lämna en redovisning av erfarenheterna av ungdomslagen, som man kan bedöma den hittills. För att kunna lämna en så bra redovisning som möjligt gav regeringen i uppdrag åt tre olika instanser – AMS, Sinova och Göteborgs universitets sociologiska institution – att göra undersökningar. Den redovisningen kommer jag, som Bengt Wickbom vet, att lämna i nästa vecka, den 15 november.

Riksdagen begärde också att vi senast i budgetpropositionen skulle lämna förslag till eventuella förändringar med anledning av den här redovisningen. Jag har i mitt tidigare svar sagt att jag också tänker följa det riksdagsbeslutet. Men det är faktiskt inte möjligt för oss att i dag lämna några konkreta besked rörande eventuella förändringar. Riksdagen förutsatte också att något sådant skulle vara väldigt svårt för regeringen. Därför är det faktiskt inte nonchalans jag gör mig skyldig till nu, utan jag följer riksdagens uppdrag till mig.

Lars-Ove Hagberg talade vitt och brett om allt som Lars skulle kunna göras i det här landet. Han redovisade också situationen i sin hemkommun, och sade att om det fanns pengar skulle man kunna ordna si och så många fasta arbetstillfällen. Om det fanns pengar skulle vi kunna göra oändligt mycket. Det finns en lång rad olika reformer på det socialpolitiska området och inom andra områden som jag och regeringen i övrigt mycket gärna skulle vilja framlägga som förslag på riksdagens bord. Vi skulle vilja satsa på väldigt många områden – om det fanns pengar. Men under de borgerliga regeringsåren i det här landet ökade underskotten i statens budget och därmed också ränteutgifterna. Varje år drar vi på oss ständigt ökade ränteutgifter på grund

*Om ungdoms-
arbetslösheten och
ungdomslagen*

av de underskott som vi fick under de borgerliga åren. Detta kommer vi inte undan. Vi kan drömma oss bort från den bistra verkligheten, och det kan man kosta på sig om man tillhör ett litet parti, men om man tillhör ett regeringsparti är man tvungen att se verkligheten sådan som den är. Självfallet innebär detta förhållande, liksom situationen ute i världen, en begränsning för vår förmåga att här hemma göra sådana saker som vi skulle önska.

Den socialdemokratiska regeringen tar inte de här problemen till intäkt för att sitta med armarna i kors. I stället har vi format en politik som innebär att utvecklingen i det här landet – inte minst när det gäller situationen på arbetsmarknaden – går i en helt annan riktning än den man upplever i andra länder. Vi har faktiskt en väsentlig skillnad beträffande läget på arbetsmarknaden nu jämfört med hur det var för ett år sedan och jämfört med hur det var för två år sedan. Arbetslösheten minskar. Den senaste räkningen visar att arbetslösheten har sjunkit med över 35 000 personer. Sysselsättningen ökar, även på den öppna arbetsmarknaden. Om vi räknar antalet sysselsatta och räknar bort dem som finns i beredskapsarbeten, i rekryteringsstöd och andra åtgärder så blir det ändå en nettoökning av sysselsättningen. Den beror inte på, som Jörn Svensson så ofta brukar tala om, problem med ökat deltidsarbete – tvärtom.

Hur vi än vänder och vrider på siffrorna, Bengt Wittbom, har läget på arbetsmarknaden blivit bättre. Detta innebär emellertid inte att vi kan slå oss till ro och vara nöjda och säga att situationen nu är bra, så här skall det alltid vara. Vi ser dock att utvecklingen har gått i rätt riktning.

Om vi ser på situationen för ungdomarna just nu och jämför den med hur den var för ett år sedan, finner vi att för ett år sedan hade ungdomsgrupper som berörs av ungdomslagen ungefär 17 % arbetslöshet. Lars-Ove Hagberg, det är faktiskt en väsentlig skillnad att gå arbetslös, att ha kontant stöd från samhället – som en del av de arbetslösa hade men långt ifrån alla – och att ha ett meningsfullt arbete i ett ungdomslag.

Vid den här tiden förra året sade väldigt många ungdomar till oss politiker: Hur kan ni vara så dumma att ni ger oss 100 kr. om dagen men inte låter oss utföra något vettigt arbete?

Bengt Wittbom beskriver på ett mycket föraktfullt sätt hela arbetsmarknadspolitiken och alla åtgärderna för ungdomar, han kallar detta för terapikedjan. Det är ett förakt som drabbar framför allt ungdomar och andra som är föremål för dessa åtgärder. De flesta ungdomar i ungdomslag går som medhjälpare, biträden och assistenter åt fast anställda, och de gör ett mycket bra jobb.

Visst finns det i ungdomslagen och i de andra åtgärderna som vi vidtar för att bekämpa ungdomsarbetslösheten en hel del udda sysselsättningar. En av de saker som har diskuterats mest är hund-dagis. Jag har träffat en del av de ungdomar som sysslar med dessa hund-dagis. Det är ungdomar som gör ett jättebra jobb och som är inriktade på att lära sig hur arbetsmarknaden fungerar och vad som krävs av en människa som skall vara ute och jobba, liksom vad som krävs av en som skall sköta ett eget företag. Man må dra på

mungiporna åt hund-dagis, men jag kan inte tycka att det är sämre att ungdomar jobbar med hund-dagis än att andra är anställda i multinationella företag som tjänar miljonbelopp på att göra kaket åt hundarna.

Andra ungdomar sysslar med annat som kanske också kan tyckas udda, som man kanske kan kalla för terapi enligt Bengt Wittboms överlägsna sätt att diskutera. Jag har träffat sådana ungdomar också. I Lyftet i Ängelholm prövar man en rad olika aktiviteter. Där finns, eller fanns i varje fall, en ung kille som hade konstnärliga anlag. Han ägnade en del av sin beredskapsarbetstid åt att göra teckningar. Vad lärde han sig i det här projektet? Ja, inte lärde han sig att göra teckningarna, men han lärde sig vad som fordras av honom om han skall kunna försörja sig på det – hur man sköter ett eget företag, hur man klarar bokföringen, hur man marknadsför sina produkter.

Andra ungdomar ägnar en del av sin tid åt annan konstnärlig verksamhet. Det är klart att man kan kalla det för terapi. Så småningom kanske en del av dem blir så duktiga att de kan bli sponsrade av näringslivet som Chess och andra – då blir de godtagna i det samhälle som Bengt Wittbom vill skapa.

Visst skulle vi alla önska att alla hade ett fast bra jobb med väldigt god lön, det är för ett sådant samhälle vi arbetar. Men vi vet att det inte finns några trollknep, inga enkla lösningar på vägen dit. Vad som behövs är en kombination av en framgångsrik ekonomisk politik, stor tur, näringspolitiska insatser och ett stort mått av arbetsmarknadspolitik, som är grunden för att vi i framtiden kan klara sysselsättningen.

Min taletid är strax slut, men jag tänker komma tillbaka i ytterligare en replik och tala om vad man praktiskt och konkret gör på en del ställen med hjälp av ungdomslagen. Detta gör jag för att ytterligare visa att det sätt som Bengt Wittbom hanterar den här frågan är djupt beklagligt. Det är inte med förakt vi som politiker skall möta all den entusiasm som finns ute bland ungdomarna, utan vi skall ge dem stöd och stimulans att tro på framtiden och sig själva.

Anf. 17 BENGT WITTBOM (m) replik:

Fru talman! Som vanligt kommer vi nu att få en beskrivning över vad man sysslar med i ungdomslagen. Jag vill bara för arbetsmarknadsministerns kännedom säga att jag tror att jag känner ganska väl till saken efter den här tiden med ungdomslagen. Jag vill också säga följande, som jag tycker är utomordentligt viktigt: Det gäller inte om det som ungdomarna gör i ungdomslagen eller inte är meningsfullt eller ej – det är inte det vi diskuterar, arbetsmarknadsministern. Vad vi diskuterar är i stället de möjligheter som finns för oss i Sveriges riksdag och för er som sitter i regeringen att faktiskt påverka utvecklingen på så sätt, att de hinder och gränser som i dag gör det omöjligt för ungdomarna att få utföra arbetet på egna meriter och i fasta, riktiga jobb försvinner i så stor utsträckning som möjligt. Om vi höll oss till detta, tror jag att diskussionen skulle bli utomordentligt mycket mer klagörande för de ungdomar som är berörda.

Fru talman! Det vore också trivsamt att få några svar – inte så mycket vad gäller de områden där arbetsmarknadsministern hänger upp sig på att

*Om ungdoms-
arbetslösheten och
ungdomslagen*

riksdagen i sitt beslut uttalade att den senast i budgetpropositionen ville ha förslag till åtgärder, utan snarare på de områden där den hittillsvarande utvecklingen beträffande ungdomslagen och terapikedjan i övrigt strider mot riksdagens beslut: ungdomslagen som förstahandsåtgärd, uteblivna placeringar i den enskilda sektorn, risken för inlåsnings effekter etc.

Skälet till att jag har tagit upp detta är helt enkelt att de tre utvärderingar som arbetsmarknadsministern nu inte alls vill tala om faktiskt visar att situationen är alarmerande. Därför gäller det ju att vara så snabb som möjligt, arbetsmarknadsministern. Kan man inte genomföra allt på en gång, kan man kanske ta ett litet steg.

Vad sedan gäller uppgifterna om att ungdomsarbetslösheten minskar, antalet riktiga jobb ökar osv. har arbetsmarknadsministern möjligen tillgång till andra siffror än vad vi har. Men om det skulle vara så att för den statistikperiod som skall redovisas denna vecka antalet riktiga jobb ökar en liten aning, vill jag konstatera att det vore förunderligt annars. Det är ytterligare ett nederlag för socialdemokraternas politik att ni i en högkonjunktur med rekorddevalveringar i ryggen kan åstadkomma förbättringar på arbetsmarknaden bara under ett fåtal månader. Min fråga till arbetsmarknadsministern är: Vad händer i nästa lågkonjunktur?

Anf. 18 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Fru talman! Jag ställer återigen mina tre frågor till arbetsmarknadsministern, men förvandlar dem till litet mer allmänna eller inte så bindande frågor inför framtiden.

Jag uppfattar arbetsmarknadsministerns svar så att man i och för sig kan ha ambitioner att minska arbetslösheten, men att det är för svårt att göra något åt den. Man måste också ha litet tur i politiken. Man är ute och seglar utan att känna till var någonstans blindskären ligger.

Frågan om fasta jobb berördes inte alls i detta sammanhang. Jag menar att det i dagens läge finns en ganska stor handlingsförlamning inom regeringen vad gäller sysselsättningen. Man kan naturligtvis beskylla mig för att tala vitt och brett och utan att känna något större ansvar, men om man är totalt handlingsförlamad talar man ju inte alls. Då ser man inte verkligheten som den är.

Såvitt jag kan förstå skulle det i dagens läge, mot bakgrund av de exempel som jag har pekat på, om kommunerna fick större resurser kunna skapas jobb. Eftersom arbetslösheten är ett av de värsta gisslen, måste vi satsa resurserna på det området. Och visst finns det pengar. Det finns pengar i vår industri i dag. Låt mig, för att peka på bara en enda sifferuppgift, nämna att de har över 150 miljarder i likvida medel. Nog borde någon miljard kunna anslås till sysselsättningen, genom vad som kallas omfördelning mellan arbete och kapital, inte bara till omfördelning mellan de hårdast drabbade.

Anna-Greta Leijons uttalande om att det inte finns pengar kan möjligen ses mot bakgrund av att hon började en annan debatt med att tala om den goda utvecklingen för industrin efter devalveringen – det gäller att hålla industrin under armarna, att inte röra någon komponent som bygger upp

näringslivet i dag, för det skulle störa ritningarna. Under sådana förhållanden finns det självfallet inga pengar att omfördela, och då står man där handlingsförlamad. Det är litet av den socialdemokratiska regeringens dilemma just ju. Därför blir det tydligen inte heller från regeringens sida någon inriktning på fasta jobb – då kan man ju inte klara det.

Jag tycker att det är beklagligt att man inte förstår vad det egentligen handlar om i dag. Det har ju inte förbättrats för ungdomar på ett år. Anna-Greta Leijon. Vi är på samma ställe, om inte värre, när det gäller fasta jobb. Jag tror inte att man klarar detta med tur – och en näringspolitik som man överlåter till kapitalet och en arbetsmarknadspolitik som inte syftar till fasta jobb. Då drabbas ungdomen.

Anf. 19 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Fru talman! Anna-Greta Leijon hade den stora älskvardheten att apostrofera mig när det gällde sysselsättningsstatistik. Det var ju intressant, för därmed – och med sitt yttrande om vad jag skulle ha hävdad i kammaren – visar Anna-Greta Leijon att hon inte är van att läsa sådan här statistik; annars skulle hon inte ha påstått någonting sådant som hon nu påstår.

Vad jag har hävdad i olika debatter är att beträffande den långsiktiga utvecklingen efter 1970 förhåller det sig så, att ökningen i antalet sysselsatta är skenbar. Den uttrycker ingen ökning i den utbudna mängden arbete, mätt i heltidsarbetstillfällen. Denna mängd har tvärtom minskat sedan dess. Det beror på att man har delat upp arbetsmarknaden på ett annat sätt. Det är färre heltidare och fler deltidare, och då har man alltså fått denna skenbara sysselsättningsökning.

Sedan är det ytterligare något som är intressant, som ni tydligen aldrig talar om – och det talar för övrigt ingen regering om, naturligtvis, eftersom det är ett statistiskt problem och eftersom man egentligen inte vet vad som händer med den här usla statistiken som man bygger på. Det är nämligen så att antalet personer i arbete inte alls visar någon motsvarande förändring jämfört med antalet sysselsatta personer. Begreppet "sysselsatt" och begreppet "i arbete" skiljer sig kraftigt och stämmer inte överens när det gäller förändringarna. Ni står på gungande grund i fråga om statistiken. Det är detta jag har hävdad.

Däremot har jag aldrig bestritt vad som var Anna-Greta Leijons poäng i debatten med Bengt Wittbom här i dag, nämligen att från i fjol höstas och till innevarande höst har antalet sysselsatta enligt statistiken ökat med 80 000. Hur mycket som är verklig ökning kan man diskutera, för det är en fråga om felslag i statistiken. Men att det har varit en viss ökning är säkert riktigt. Då skall man emellertid komma ihåg att det inte är den långsiktiga trenden utan ett uttryck för den tillfälliga högkonjunkturen, som under 1985/86 kommer att vändas i en lågkonjunktur.

Vad jag har talat om i tidigare debatter och vad Anna-Greta Leijon talar om här i dag har inte med vartannat att göra – det belyser två helt olika tidsperspektiv, två helt olika sidor av statistiken. Därför vill jag inte bli apostroferad i det sammanhanget, även om Anna-Greta Leijon i sakpåståendet ju inte har fel.

Måndagen den
5 november 1984

*Om ungdoms-
arbetslösheten och
ungdomslagen*

Anf. 20 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Fru talman! Jag är ledsen om nu Jörn Svensson känner sig obönhörligen indragen i den här diskussionen. Jag tror nog att jag faktiskt också kan läsa den här statistiken. Men jag gläder mig i varje fall åt att han konstaterar att jag i sak har rätt när det gäller sysselsättningen under de senaste åren och den förbättring som har skett därvidlag.

Jag sade förut att jag tänkte tala litet mer om vad ungdomslagen är och vad som kan göras med den. Nu säger Bengt Wittbom att han kan det – och det borde han kunna – men jag tänker tala om det i alla fall. I sina många inlägg skildrar nämligen Bengt Wittbom verksamheten på ett sätt som jag tycker är mycket beklagligt, för han vill svärta ned den här verksamheten.

Bengt Wittbom talar ganska mycket om att det är bra om ungdomar kan starta en egen verksamhet. Och det är faktiskt så, att det inom ramen för ungdomslagen också finns möjlighet för ungdomar att starta en egen verksamhet – eller starta "vårt" som ganska många av dem hellre vill göra, någon form av kooperativ. Det är en av de saker som ännu inte har fungerat så bra som vi skulle önska i ungdomslagen. Det är alltför få ungdomar som använder ungdomslagspengar för att starta eget eller starta "vårt", men en del gör det.

En kille i Växjö har startat ett antikvariat. Han fick alltså ta med sig 600 kr. i veckan som en startplåt för sitt antikvariat i stället för att ha jobbet i ungdomslag. Jag hoppas att många fler ungdomar än Magnus, som killen heter, och andra som gjort det hittills kommer att utnyttja den här möjligheten. Jag tror att många kommer att göra det när det blir känt att ungdomslagen kan användas också på det sättet. Det förhållandet att det än så länge inte är så särskilt många tycker jag inte dömer ut den här delen av ungdomslagen – trots allt har den fungerat bara under tio månader.

Köpings kommun har någonting som kallas Vändpunkten. Det är kommunens sätt att ta hand om ungdomar i ungdomslagen. Man säger så här om målsättningen för Vändpunktens verksamhet:

"Vändpunkten bygger på det faktum att arbetslösa ungdomar är en resurs och inte bara ett sysselsättningsproblem. Målsättningen är att ge ungdomarna meningsfullt arbete och utbildning,

- att öka deras självförtroende,
- att utföra eftersatta arbeten,
- att på sikt kunna skapa nya arbeten,
- att öka möjligheterna till 'riktiga' arbeten."

Detta har alltså Köpings kommun som målsättning för sin verksamhet med ungdomslagen. Den målsättningen har Köping gemensam med många andra kommuner.

Vad gör ungdomarna i Köpings kommun? De sköter ekonomi, personal och andra administrativa rutiner för Vändpunkten. De har egen personalmatsal, textilavdelning, tapetserings-, snickeri- och byggverksamhet. Flygande service svarar för snabb service till allmänhet och kommunala förvaltningar. Man har en grupp som arbetar med turismen i kommunen. Därutöver bildar man grupper för speciella arbeten som kommer in. Till

detta kommer ett antal fasta platser i kommunen och föreningar. Det är en enorm aktivitet, kreativitet av det slag som så många inom det privata näringslivet och Bengt Wittboms partifränder gärna vill tala om.

Vi har med ungdomslagen gett en chans för väldigt många nya blommor att blomma. Jag är helt övertygad om att en del av dem kommer att växa ut och bli fasta jobb både inom den offentliga verksamheten, i kommunerna själva, och som egna företag ute på den privata arbetsmarknaden. Tack vare att vi har fått ungdomslagen och gett ungdomarna i stället för en passivitet möjligheter att få uttryck för sin skaparkraft kan vi få den här verksamheten i gång. Det är någonting som vi skall vara mycket positiva till.

I Köpings kommun tycker man att utbildningen är ett viktigt inslag. Utbildningen har enligt de rapporter som vi fått in om ungdomslagen haft mycket liten omfattning under våren. Det finns mycket som tyder på, som jag sade i interpellationssvaret, att det är en helt annan situation nu under hösten. I Köpings kommun har man tänkt sig att ungdomarna innan de börjar arbeta skall gå igenom en introduktionskurs på 50 timmar. Den skall syfta till att ge ungdomarna kunskaper om arbetsmarknaden, stärka självkänslan, stödja deras kreativitet. Meningen är också att ungdomarna skall förberedas för arbetet i Vändpunkten. Detta ställer krav på eget ansvarstagande och förmåga att arbeta i grupp. Sedan skall ungdomarna få en utbildning anpassad till det arbetsområde där ungdomarna skall arbeta. Utbildningen går genom den kommunala vuxenutbildningen.

Jag tycker att den här kommunens sätt att ta sig an verksamheten i ungdomslagen är mycket bra. Det visar att ungdomslagen inom sig har så många möjligheter som vi kan bygga vidare på och att det finns, med ungdomslagen som grund, möjligheter att skapa fasta arbeten inom såväl den offentliga sektorn som den privata. Det visar också att det finns möjligheter att i stället för en stor grupp nertryckta och ganska deprimerade ungdomar få ungdomar som vi verkligen kan glädja oss åt i framtiden.

Låt mig så säga några ord till Bengt Wittbom om vad vi skall göra när lågkonjunkturen kommer. Ibland brukar man säga att man skall ta ett helvete i taget, och jag tycker nog att det ligger en del i det.

När vi ser på situationen framöver, under den tid vi närmast kan överblicka, ser vi att det finns ganska goda förutsättningar. Bl. a. räknar vi med en kraftig ökning av industriinvesteringarna – äntligen, skulle man kunna säga –, delvis tack vare de stimulanser till investeringar som regeringen har föreslagit. Får vi väl i gång denna ökning, kan vi nog konstatera att den också kommer att påverka efterfrågan på hemmamarknaden. Vi kan då räkna med att den konjunkturnedgång som naturligtvis förr eller senare kommer kan skjutas en bra bit in i framtiden. Det finns mycket goda förutsättningar för en investeringsökning på kanske 18–20 %.

Får jag avsluta med ytterligare ett exempel på udda verksamheter inom ramen för de ungdomsaktiviteter som Bengt Wittbom så föraktfullt kallar för terapikedjan. Inom barn- och ungdomsdelegationens ram har vi bedrivit en rad olika projekt i syfte att stimulera ungdomarna till arbete. Alldeles nyligen har det kommit ut en bok som heter *Arbetslust! om nya vägar till arbete* för

*Om ungdoms-
arbetslösheten och
ungdomslagen*

ungdomar. Den avslutas med en dikt ur diktsamlingen Mellan oss och jobben finns ett berg, som är skriven av ungdomar på Ungdomstryckeriet på Hisingen i Göteborg.

Livet består av...

Jag ser färger, glada färger,
sorgsna och dystra färger.
Färger som är olika blå,
gröna, lila, röda, gula, rosa,
orange och många andra färger,
och grå, mörkbruna färger.
Jag ser mönster med färger i.
En del är blommiga, roliga, raka.
kurviga, mjuka, vackra och mysiga mönster
men jag ser också tråkiga.
hårda, fula och obehagliga mönster
och en del har inga färger alls.
Det jag nu har skrivit om är livet!
Tror ni mig inte?
Det är så!
Livet består av färger och mönster
som bildar ett ting,
t. ex. en stjärna, en bil, en skog
och en människa osv.
Ni kanske inte förstår, men jag hoppas av
hela mitt glada, röda hjärta
att ni gör det!

Anf. 21 BENGT WITTBOM (m) replik:

Fru talman! Det var en vacker dikt arbetsmarknadsministern läste. Hade den också i sitt slut haft en antydning om att författarna i livet såg en chans att flyga på egna vingar, hade den varit ännu vackrare.

Hur ser egentligen arbetsmarknadsministern på det faktum att Sveriges industriförbund faktiskt tror att regeringens senaste skatteförslag kommer att göra ytterligare 15 000 arbetslösa i Sverige? Det har vi inte fått något svar på. I stället föredrar arbetsmarknadsministern att tala om en viss, utomordentligt blygsam, tillväxt av riktiga arbetstillfällen inom en begränsad sektor av Sveriges ekonomi – som faktiskt också tillkommit genom sådana konstlade medel som två rejäla devalveringar mitt i en högkonjunktur.

Hur ser ungdomarna på ungdomslagen? Jag har i min hand ett protokoll från ett möte där en organisation som heter KNAS konstituerades. KNAS består av ungdomar som har bildat Kontaktnät för arbetslösa i Sverige. Jag har läst igenom detta protokoll, och jag rekommenderar också arbetsmarknadsminister Anna-Greta Leijon att göra det. Det ger inte alls bara en ljus bild. Naturligtvis får vi en bild av ungdomar som upplever att de gör

meningsfulla saker, men de frågar sig samma saker som jag: Varför får de icke chansen att göra detta på egna meriter? Varför får de tusen blommorna blomma bara i arbetsmarknadsministrerns och samhällets trädgård? Varför får de inte blomma i privata trädgårdar? De frågorna har vi inte fått några som helst svar på i dag.

Det handlar inte om förakt, Anna-Greta Leijon – självfallet inte. Det handlar om en viss undran inför en regering som är fullständigt knuten till ett enda sätt att hjälpa ungdomarna, nämligen att sätta dem i bidragsberoende i offentliga arbeten i kommuner och landsting. Ni har ju ingenting annat att komma med. Varför det är så har vi en uppfattning om, men ni tycks inte ha det. Jag blir faktiskt utomordentligt förtvivlad.

Jag vill för min del avsluta debatten med att säga att det är synd att vi inte hade denna debatt förra veckan. Då var det ju vänliga veckan, och då kanske arbetsmarknadsministern kunde ha avfyrat ett eller annat leende också i riktning mot den bänk där jag sitter.

Anf. 22 LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Fru talman! Jag tror inte att några avfyrade leenden ger ungdomarna jobb i detta läge. Det krävs nog mer handfasta saker än så. Det är kanske litet väl enkla metoder.

Jag vill ta upp en sak som det är mycket väsentligt att man har klart för sig. Arbetsmarknadsministern förklarar hela tiden att arbetsuppgifterna i ungdomslag och beredskapsarbeten är mycket viktiga, men säger sedan att de är alternativet till passivitet. Man har gjort halt på halva vägen om man inte fortsätter och tar till vara dessa nyttigheter. Då glömmer man också av den kanske verkligt viktiga sidan av arbetet, nämligen att ungdomarna skall känna att det är meningsfullt att de finns med på en arbetsplats, att de får en lön som kan tillåta en ordentlig konsumtion, att de har gemenskap på jobbet och att de är nyttiga.

I det kortsiktiga perspektiv som nu gäller är ungdomarna borta vid 18–19-årsåldern. Då vidtas en ny åtgärd, de flyttas någon annanstans. Det är det som är problemet, eftersom arbetslösheten ökar efter varje högkonjunktur. Det är ungdomen som då drabbas värst. Det är därför som läget är så allvarligt när vi i dag ser framåt.

När jag frågar arbetsmarknadsministern vilka åtgärder som regeringen skall vidta för att minska arbetslösheten för ungdomar hänvisar arbetsmarknadsministern till ekonomisk-politiska propositioner, som enligt min uppfattning inte kommer att minska arbetslösheten för ungdomar våren 1985. Man kan bara tala om en minskning i förhållande till om regeringen inte gjorde någonting. Arbetslösheten kommer att vara på samma nivå som hösten 1984. Det är det som man försöker åstadkomma med dessa pengar. Då har vi framöver fortfarande lika många ungdomar utan ett fast jobb. Vi ser ingen färdriktning mot de fasta jobben. Det är egentligen det som är problemet.

Anna-Greta Leijon har inte heller sagt någonting om inom vilken tidsepok som regeringen kan tänka sig de fasta jobben. Det måste vara mycket,

mycket svårt för ungdomarna att växa upp och se en regeringspolitik som har ett sådant kort perspektiv.

Vi diskuterar här arbetsmarknadspolitiska åtgärder för ungdomarna och talar om inlåsnings effekter. Jag har följande uppfattning: Eftersom regering- en i dag inte kan vidta en enda åtgärd är det tydligen den socialdemokratiska regeringen som är inlåst, i det kapitalistiska systemets synsätt, där det inte finns ett öre att ta.

Anf. 23 FRIDA BERGLUND (s):

Fru talman! Under den gångna sammanträdesfria veckan har jag ägnat mig helt åt att ute på fältet studera hur ungdomslagen upplevs av ungdomarna och av dem som administrerar verksamheten. Samtidigt har jag försökt bilda mig en uppfattning om hur ungdomslagen verkar i olika typer av kommuner, exempelvis kustkommuner i Norrbotten och glesbygdskommuner. Jag har då bl. a. träffat arbetsförmedlare som har haft till uppgift att sköta den kontaktverksamhet som riktar sig till ungdomarna och till de berörda kommunerna.

Jag vill inledningsvis säga att jag redan tidigare hade en positiv bild av hur ungdomslagen hade mottagits. Den hade jag delvis fått genom de många telefonsamtal jag haft och när jag träffat enskilda ungdomar som arbetat i ungdomslag. Jag har fått telefonsamtal från föräldrar som varit oroliga för att ungdomslagen skulle avskaffas eller att man skulle minska anslagen till dem. Bl. a. ringde en mamma från Västerbotten i samband med att Bengt Wittboms interpellation hade lämnats in. Hon sade: "Tala om att det inte finns en enda mamma i Sverige som är emot ungdomslagen!" – Jag har nu uppfyllt hennes önskan.

Min slutsats blir: Mammor är inte emot ungdomslagen, eftersom de vet hur svårt de arbetslösa ungdomarna har det. Alternativet till ungdomslag är arbetslöshet, och det vet mammorna. De har erfarenhet av de borgerliga regeringsåren, då man talade mycket engagerat om ungdomsgarantin, men då det ändå inte hände någonting när det gällde sysselsättningsmöjligheterna för ungdomarna.

Jag hade, som sagt, en positiv inställning till ungdomslagen, men jag blev ändå förvånad över det engagemang jag mötte ute på fältet. Jag mötte ett stort engagemang hos de ungdomar som arbetade i ungdomslag och hos dem som hamnat i andra arbetslag, men engagemanget var också stort hos de administratörer och fackliga representanter som jag träffade. När jag frågade de sistnämnda – administratörerna och fackföreningsföreträdarna – hur det kom sig att de var så positiva till detta, som ändå medförde ganska mycket merarbete för dem, kom svaret ganska rakt och enkelt: Vi är ju föräldrar själva och vet vad arbetslöshet betyder.

I exempelvis Luleå kommun gick man ut vid planeringsstarten och talade om att man fått en extra resurs i form av några hundra ungdomar, och man frågade: Hur vill du tillvarata denna resurs för att exempelvis höja kvaliteten inom ditt verksamhetsområde?

Bengt Wittbom! Man gick inte ut och talade om förvaringsplatser för

ungdomarna. Ungdomarna sågs som en resurs och behandlades därefter. Ytterst är det också i det här fallet fråga om vilken människosyn man har.

Mycket av det Anna-Greta Leijon nämnde har också jag mött på de olika arbetsplatserna, och jag skall därför inte förlänga debatten med att gå närmare in på det. Jag vill ändå något kommentera Sinova-rapporten, som Bengt Wittbom tagit upp och som vi också kommer att diskutera senare.

En av dem som arbetade aktivt med ungdomslagsverksamheten och som hade studerat Sinova-rapporten gav följande omdöme: Sinova har startat med en arbetshypotes om att ungdomslag är dåligt, och sedan har man försökt leda i bevis att det är så." Han sade också att den största vetenskapliga missen i det här fallet var att man glömt att tala om vilken arbetshypotes man hade startat med.

Självfallet är ungdomsarbetet olika organiserat i kommunerna, men vad som var gemensamt för alla jobben var att ungdomarna kände sig som en resurs. Det är därför nästan hårresande att höra Bengt Wittboms beskrivning av "förvaringsplatser" för arbetslösa ungdomar.

Ungdomarna hade handledning, och handledarna hade fått utbildning för sin uppgift. Första punkten i handledarutbildningens målsättning var "att man skulle stärka den unges självförtroende så att han eller hon kan klara sin arbetslöshet själv". Det är, som jag bedömer det, en målsättning i ungdomslagets anda. Denna målsättning är bra inte minst mot bakgrund av att många av ungdomarna har dåligt självförtroende. En del var skoltrötta, och en del hade helt enkelt redan tappat sugen.

Bland de arbetsplatser som jag besökte kan jag nämna skogsröjningslag. Ingen av dem som var där hade tidigare arbetat med skogsröjning eller avverkning, men de hade fått en ordentlig introduktion innan de startade, och de hade kunniga handledare. Det råkade vara mycket dåligt väder den dag då jag var ute i skogen, men de som var där var fräscha, glada ungdomar som såg positivt på sitt jobb. Samma dag besökte jag också ett bygglag som arbetade med hyggnadsminnesmärken. De ungdomarna hade inte heller specialutbildning för de jobb de utförde, men de var glada över att de fick lära sig någonting som de kunde ha nytta av i andra sammanhang. Det var också av stort värde för många av dem att de fick sin första arbetslivserfarenhet genom att delta i ungdomslaget.

Den positivitet som jag mötte skulle jag önska att Bengt Wittbom, som är så kritisk, också kunde få möta så att han fick se hur det hela fungerar i verkligheten. Då skulle kanske också Bengt Wittbom känna litet tillfredsställelse över att riksdagen antog ungdomslagen med bred marginal.

Fru talman! I en av våra glesbygdskommuner hade 54 ungdomar arbete i ungdomslag. I kommunen fanns inte någon som fick kontant understöd. Den dag jag var där hade arbetsförmedlingen endast tre lediga platser anmälda, och man kan tänka sig att det under sådana förhållanden skulle vara nästan omöjligt att slussa ut ungdomar på den öppna arbetsmarknaden. Jag fick besked om att sedan starten hade 26 ungdomar passerat ungdomslag och fått tillsvidaranställning, vikariat eller annat arbete ute på den öppna arbetsmarknaden. Inte ens på en väldigt dålig arbetsmarknad kan man således säga

att ungdomslagen låser in ungdomarna i dessa arbeten.

Avslutningsvis vill jag säga att när Bengt Wittbom påstår att ungdomslagen är "förvaringsplatser" så ser jag det som en oförskämdhet mot de ungdomar som med liv och lüst går in för den uppgift de har fått, en uppgift som betyder så mycket för självkänslan hos många av dem, som ger ungdomarna en chans att visa att de kan klara av saker själva, som ger dem värdefull arbetslivserfarenhet och som ger dem möjlighet att arbeta i lag och komma med i en arbetsgemenskap. Det är dessutom fråga om nyttiga arbeten som utförs för samhället.

Bengt Wittbom! Med cynism och genom att bara slå ner bygger man inte upp ett samhälle som är bra för människorna att leva och verka i. Och det är väl ändå detta att bygga upp ett sådant samhälle som är målsättningen med vårt arbete här i riksdagen.

Anf. 24 BENGT WITTBOM (m) replik:

Fru talman! Jag vet inte om det som nyss sagts här skall tolkas så, att det fortsättningsvis skall vara en invektivens debatt. Om Frida Berglund vill att vi skall ha en sådan, så gärna för mig.

Inledningsvis vill jag säga följande: Utgå inte från att jag inte har sett verkligheten. Utgå inte från att jag aldrig har träffat några ungdomar i ungdomslag. Utgå inte från att jag inte har sett något positivt härvidlag. Utgå inte från att jag tycker att allt som sker i ungdomslag är dåligt. Utgå i stället från grundfrågan, Frida Berglund: Hur skall vi få bort de hinder i samhället, främst uppbyggda av socialdemokratisk politik och fackföreningsagerande, som innebär att ungdomarna så att säga utestängs från möjligheterna att göra alla de här sakerna – på egna meriter, som fast anställda, med egna löner och utan bidragsberoendet? Det är ju det som är frågan, och det är den allvarliga frågan. Ni kan stå här i talarstolen och tala hur mycket ni vill om överlägsenhet, ironi och allt vad det nu är. Men detta är grundfrågan för ungdomarna i Sverige i dag.

Om Frida Berglund tror att hon har talat med alla mammor i Sverige bara därför att hon har talat med en mamma, kan jag upplysningsvis tala om att så är det inte. Jag förstår att Frida Berglund tror att hon har talat med alla mammor. Ni tror ju att ni har talat med alla pensionärer, när ni har talat med ordföranden i en av pensionärernas organisationer. Ni tror att ni har talat med alla löntagare, när ni har talat med Stig Malm och ordföranden i TCO. Ni tror att ni har talat med alla hyresgäster, när ni har talat med ordföranden i Hyresgästernas riksförbund. Det är sådant här som gör att vi har så olikartad information om hur det ser ut i samhället.

Det kan inte ha undgått Frida Berglund att det finns tre utvärderingar. Frida Berglund och någon som hon refererade till tycker att Sinovarrapporten är dålig. Men där står ju samma sak som i de andra två rapporterna. En av dem är gjord av AMS, så den måste ju Frida Berglund tro på. Och rapporten från Göteborgs universitet har ju arbetsmarknadsministern upphöjt till högsta sanning. Därför vill jag rekommendera Frida Berglund: Läs rapporten från Göteborgs universitet! Jag har ett exemplar i

min bänk, och jag lånar mycket gärna ut det.

Fru talman! Jag blir rädd när jag tänker tillbaka på det som sagts av regeringspartiets företrädare i den här debatten. Jag måste fråga: Är ni inte ett dugg oroade? Är allt frid och fröjd, trots att varje siffra som presenterats alltsedan ni tog makten faktiskt visar på en ökad ungdomsarbetslöshet och trots att ungdomsarbetslösheten har fortsatt att gå uppåt ända sedan början av 1960-talet? Är ni inte ett dugg oroade? Om ni inte är det, kan budskapet till Sveriges ungdom enbart vara följande: Rösta inte på socialdemokraterna, för de vet inte ens att situationen är utomordentligt svår!

Anf. 25 FRIDA BERGLUND (s) replik:

Fru talman! Jag har faktiskt inte några förutfattade meningar om vad Bengt Wittbom vet och inte vet. Jag har lyssnat på det som Bengt Wittbom har sagt. Jag har också läst hans interpellation. Dessutom har jag lyssnat på honom i många andra sammanhang. Hela tiden har det varit ett nedgörande av ungdomslagen, av deras betydelse för ungdomarna och av de möjligheter som ungdomslagen ger ungdomarna när det gäller att slussa ut dessa på arbetsmarknaden. Hela tiden har vi från socialdemokratins sida hävdat att ungdomslagen är en arbetsmarknadspolitisk insats riktad till ungdomarna för att de skall kunna komma ut på arbetsmarknaden.

Om man ser tillbaka på den borgerliga regeringstiden, finner man att väldigt många fasta jobb inom industrin försvann. Den gemensamma sektorn drabbades av åtstramningar, som innebar att de nya ungdomskullarna, som tidigare på 1970-talet hade kunnat söka sig till den offentliga sidan och få jobb där, blev utestängda från arbete.

När vi trädde till hade ungdomarna det mycket svårt att komma ut på arbetsmarknaden – även om de hade utbildning. Arbetsmarknadsläget var sådant att det fanns äldre personer med arbetslivserfarenhet som konkurrerade ut ungdomarna. Då infördes ungdomslagen, som ett medel att ge ungdomarna arbetslivserfarenhet och också för att hindra dem från att råka i social misär. Det är det vi talar om.

Det viktiga – och det har vi också visat i handling – är att stärka arbetsmarknaden. Det gör vi genom ekonomisk-politiska åtgärder och industripolitiska åtgärder. Men innan alla dessa åtgärder ger effekt är det viktigt med arbetsmarknadspolitiska åtgärder, och där är möjligheten till ungdomslag ett viktigt komplement. Ungdomarna uppfattar det också som positivt.

Uttrycket "alla Sveriges mammor" var inte mitt eget – jag kan säga att jag själv tyckte att det nog var att ta i. Men jag gjorde ett citat, och med det ville jag visa att det fanns grupper i Sverige som kände mycket starkt för att vi skulle klara ungdomsarbetslösheten och kunna slussa ut ungdomarna på arbetsmarknaden.

Anf. 26 BENGT WITTBOM (m) replik:

Fru talman! Det är bara att konstatera att vi har den här diskussionen i dag, och jag tycker att Frida Berglund så att säga i ett nötskal i det senaste inlägget

har beskrivit varför vi för den.

När Frida Berglund och socialdemokraterna såg att ungdomarna slogs ut från arbetsmarknaden därför att de hade för höga löner i förhållande till sina kunskaper, när man jämförde med äldre och mer erfaren arbetskraft, då kom ungdomslagen.

Utifrån en socialistisk samhällssyn är det säkert en självklarhet, men för oss moderater hade det i stället varit betydligt riktigare att se till de faktorer som gör att ungdomarna konstitueras ut – höga löner, arbetsmarknadslagstiftning, dålig yrkesutbildning – och sedan lägga fram förslag och försöka genomdriva förändringar utifrån detta. Men det klarar inte socialdemokratin – det krävs en annan politik för det.

Anf. 27 FRIDA BERGLUND (s) replik:

Fru talman! Under de borgerliga regeringsåren hade ungdomarna mycket svårt att komma ut på arbetsmarknaden. Jag kommer själv från ett område där arbetsmarknaden var helt blockerad för unga människor – jag hinner inte gå in i detalj på vad det beror på.

Bengt Wittbom kan också erinra sig diskussionerna om ungdomsgaranti. Hur många år i rad har ni i riksdagen sagt att ni garanterar ungdomar arbete eller utbildning? Det blev ju inte mer än vackra ord.

Jag måste säga: I och med ungdomslagen tog vi från vårt håll ett steg mot att förverkliga den ungdomsgaranti som ni talade om under sex år men där ni inte fick någonting att hända.

Ungdomsarbetslöshet är ingen ny företeelse. Men ni lämnade spår efter er i form av dålig ekonomi, vilket bl. a. innebär åtstramningar som gör att den offentliga sektorn inte kan expandera, trots att det finns jobb där. Och då utestängs ungdomarna från arbetsmarknaden.

Förste vice talmannen anmälde att Bengt Wittbom anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 28 MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag har begärt ordet för att försöka ge min bild av hur ungdomslagen fungerar och hur de upplevs i en region som Stockholms län.

Jag vill inledningsvis säga att jag har läst de tre rapporterna – hela rapporterna, inte valda delar av dem. Jag har också försökt skaffa mig egen erfarenhet, genom frågor till och besök bland ungdomar, i ungdomslag, hos arbetsförmedlare och andra som arbetar med detta, för att komplettera min bild av ungdomslagen.

Genom Bengt Wittboms och övriga moderaters sätt att föra debatten ges en något skev bild av hur ungdomslagen faktiskt fungerar i verkligheten – för att inte tala om Bengt Wittboms beskrivning av vår partikongress.

Ungdomsarbetslösheten är hög i dag och har så varit under de senaste åren. Ungdomsarbetslösheten är för hög så länge en enda av ungdomarna förvägras delta i arbetslivet. Detta förnekar ingen, och oron finns hos oss alla, hoppas jag. Därför inriktas också den socialdemokratiska politiken på

att öka sysselsättningen i främst industrin. Den har nu ökat, efter många års nedgång.

Det är oerhört viktigt att politiken inriktas på att samhället, i väntan på att den ekonomiska utvecklingen slår igenom, ställer upp för ungdomarna och visar att man tar ansvaret för att dagens generation får sin plats i samhället och får större chans till fasta jobb.

Ungdomslagen är ett bra exempel på detta: arbete i stället för kontantstöd, arbetslivserfarenhet, arbetskamrater och något som visar att politiken inte enbart handlar om mer eller mindre avlägsna mål utan också om konkreta åtgärder i dag.

Denna i grunden positiva syn på ungdomslagen är vad jag möter när jag pratar med ungdomarna själva. Föraktfullt eller inte – men att kalla ungdomslag för terapikedja reagerar jag och många ungdomar med mig mycket starkt mot. De arbetsuppgifter som dessa ungdomar utför är ingen terapi. Att utföra dem i form av fasta arbeten är bättre, men jag tror knappast att moderat politik medverkar till det.

Som har framgått av debatten tidigare här i dag upplevs på många håll ungdomslagen som positiva och verkningsfulla bland dem som kommer i kontakt med dem i vardagen. Vid samtal med personal på arbetsförmedlingen här i Stockholms län framkommer det att ungdomslagen ingalunda används som en förstahandsåtgärd, utan precis som det är tänkt, nämligen att först efter det att ordinarie arbete eller utbildning inte är möjligt kommer ungdomslagen in i bilden. På arbetsförmedlingen känner man inte heller till att ungdomarna skulle hoppa av gymnasiestudier för att gå till – som Bengt Wittbom säger – de ekonomiskt mer fördelaktiga ungdomslagen. Jag tror att ungdomarna är mycket klokare än moderaterna verkar tro. De inser vikten av utbildning mer än väl. Inläsningseffekten bedöms också vara mindre än med tidigare åtgärder, vilket bekräftas av den undersökning från Göteborg som det talades om förut.

I uppföljningen i vår region har man uppfattningen att en betydande andel ungdomar får arbete på den ordinarie arbetsmarknaden efter ungdomslagen och att den erfarenhet de har fått i ungdomslagen har hjälpt dem, dels genom att de har fått arbetslivserfarenhet, dels genom att de har fått en uppfattning om vilken utbildning de eventuellt behöver skaffa sig ytterligare.

Jag vill också betona det arbetsmarknadsministern sade om utvecklandet av ungdomskooperativ och starta-egget-projekt m.m. som kan följa i ungdomslagens spår.

Stockholms län har 3 000 ungdomar i ungdomslag. I en sådan region som Stockholm – med en krympande industri och en arbetsmarknad som i större utsträckning kräver tidigare arbetslivserfarenhet för att ungdomar skall komma in på fasta jobb, där gapet ökar mellan de krav som arbetsmarknaden ställer på de arbetsökande och den erfarenhet som de sökande faktiskt har – fyller ungdomslagen en mycket viktig uppgift. Ungdomslagen ger alla ungdomar i dessa åldrar en chans att få just den erfarenhet de så väl behöver för att få fotfäste på arbetsmarknaden. Visst behövs det förbättringar och visst kan det framföras kritik. Men som helhet är mitt bestämda intryck, efter

Nr 19

Måndagen den
5 november 1984

*Om ungdoms-
arbetslösheten och
ungdomslagen*

*Om ungdoms-
arbetslösheten och
ungdomslagen*

att ha träffat många av dem som ingår i och jobbar med ungdomslagen, att ungdomslagen upplevs som positiva och även fyller en viktig funktion när det gäller att hjälpa våra ungdomar att få den start de behöver. Ungdomslagen betyder att 3 000 ungdomar i vår region får börja sitt vuxenliv i arbete i stället för i arbetslöshet. Det var också grundtanken med ungdomslagen.

Självfallet är hela vårt politiska arbete inriktat på att fasta jobb skall vara målet för alla. Den ambitionen ändrar inte ungdomslagen på. Jag tycker att ungdomslagen i stället förstärker den.

Visst kan och vill de flesta ungdomar själva, som Bengt Wittbom säger, efter ordentlig utbildning skaffa sig ett fast jobb. Men det kommer alltid att finnas en grupp, stor eller liten, som behöver ett stöd på vägen, som behöver ett arbete i stället för bidrag. Situationen för de 3 000 av närmare 45 000 ungdomar som finns i vår region i ungdomslagsålder blir inte försämrade av att ungdomslagen finns – tvärtom. Det vet ungdomarna själva. Och det tror jag även att moderaterna kommer att få erfara.

Anf. 29 BENGT WITTBOM (m) replik:

Fru talman! Med risk för att bli långgrandig men med den viktiga uppgiften att klargöra att jag faktiskt har läst alla dessa sidor i de tre rapporterna vill jag tala om för Mona Sahlin att det på s. 11 i undersökningen från Göteborgs universitet står att inläsningseffekten *förefaller* mindre. Det är en väldig skillnad på det sättet att uttrycka sig och att som Mona Sahlin säga att utslussningen *bedöms* vara mindre.

Problemet för er socialdemokrater, Mona Sahlin, är att den tredje vägens politik inte kommer att få de effekter som ni ursprungligen ville att den skulle få. Det är det som är socialdemokratins och regeringens bekymmer i dag.

Visst har vi haft en expansion inom industrisektorn. Ingen kan förneka att det har varit så. Det är mycket bra. Problemet är bara det att industrisektorn är en sektor som är teknologiintensiv och att graden av teknik i snabbare och snabbare takt ersätter antalet fysiskt arbetade timmar. Det innebär alltså att satsar man ensidigt på expansion av denna sektor får man mycket dåligt utfall i nya jobb. Ni har inte satsat ett dugg på företagen på hemmamarknaden, på handeln, på tjänstesektorn och på servicesektorn, utan ni har satsat på industrisektorn och ni har fått dåligt utbyte. Ni har också tvingats av partikongressen att satsa på den offentliga sektorn där man får låna till lön för dem man anställer, och därtill låna utomlands. Det är klart att när verkligheten är sådan blir det inget genomslag i den delen.

Det är också så, fru talman, att Mona Sahlins bild inte stämmer. Det är inte i alla delar av landet som man har prövat allt som förutsätts i ungdomslagen. I Sandvikens kommun kom vi faktiskt på ambitiösa människor med att skriva in gymnasieeleverna kollektivt i ungdomslagen innan de ens gått ut sista årskursen. Hur man hade bedömt vilka som bäst behövde det har jag ingen aning om. Så är det inte överallt, Mona Sahlin, men det är alltför många signaler från olika delar av landet som visar att ungdomarna tas in för tidigt. Och hur dålig nu Sinova-rapporten än kan vara – den är tydligen inte så dålig att arbetsmarknadsministern ville säga det – visar den på samma sak. Jag

förstår att ungdomslagen är en nödvändighet för socialdemokratien. Det är den inte för oss moderater därför att vi har andra medel att klara situationen för ungdomarna.

Nr 19

Måndagen den
5 november 1984

Anf. 30 MONA SAHLIN (s) replik:

Fru talman! Bengt Wittbom säger att Mona Sahlins bild inte stämmer. Jag inledde mitt anförande med att säga att jag här i kammaren skulle försöka ge min bild av hur ungdomslagen fungerar i vår region, och Sandviken hör, såvitt jag vet, inte till Stockholms län. Jag har här i kammaren försökt redovisa de erfarenheter jag har fått vid mina kontakter. Bengt Wittbom försöker redovisa erfarenheterna av sina kontakter. Vi har uppenbarligen kommit fram till olika slutsatser. Det behöver inte bero på att den ena eller andra har fel, utan det beror på att vi har olika ideologiska utgångspunkter när vi betraktar ungdomslagen och ser på vilka effekter dessa faktiskt har, hur de kan eller inte kan hjälpa ungdomarna att få ett fotfäste på arbetsmarknaden. Det tror jag inte kan avgöras i den här debatten. Utan jag vill bara betona att verkligheten bland ungdomar både i Sandviken och i Stockholm så småningom får visa om det var den socialdemokratiska regeringspolitiken eller den splittrade borgerliga regeringspolitiken under sex år som gav ungdomarna den största chansen att få fotfäste på arbetsmarknaden.

*Om ungdoms-
arbetslösheten och
ungdomslagen*

Anf. 31 BENGT WITTBOM (m) replik:

Fru talman! Jag vill upplysningsvis bara säga till Mona Sahlin att jag inte bygger mina interpellationer på hörsägen eller på situationen t. ex. i Örebro län som jag kommer ifrån.

Jag har varit med från början i detta arbete, Mona Sahlin, ända sedan år 1982 då moderata samlingspartiet faktiskt drev fram en majoritetsskrivning här i riksdagen för utökade insatser för de svårt utsatta ungdomarna – från ungdomslagsförhandlingarna, över genomförandet och fram till dessa tre utvärderingar, som faktiskt – även om man kan ha synpunkter på dem – bygger på litet annat än hörsägen och på vad man själv tycker. Det är utifrån dessa utvärderingar vi för denna debatt, Mona Sahlin.

När ytterligare erfarenheter av ungdomslagen vunnits kommer det förhoppningsvis att bekräftas att det var alldeles riktigt att vara utomordentligt tveksam och ta allvarligt på de farhågor som bekräftats av dessa utvärderingar. Det var utomordentligt viktigt med hänsyn till omsorgen om ungdomarna.

Slutligen vill jag, fru talman, säga att jag har stor respekt för Mona Sahlins ambitioner att göra det bättre för ungdomarna.

Anf. 32 MONA SAHLIN (s) replik:

Fru talman! Jag vet inte om jag skall tacka för att Bengt Wittbom tror på mina ambitioner, men jag kan göra det.

Sedan vet jag också att Bengt Wittbom varit med från början, och jag har inte heller sagt någonting annat.

Vad jag och flera andra här i kammaren försökt få fram är att vi inte har samma ideologiska grundsyn på det sätt på vilket arbetsmarknadspolitiken skall syfta till att skapa fasta jobb och på vilket sätt arbetsmarknadspolitiken och ungdomslagen hjälper ungdomarna att komma in på arbetsmarknaden.

Jag tycker inte att det är något fel att jag bygger mitt ställningstagande på hörsägner, dvs. på den verklighet jag upplever när jag träffar dessa ungdomar. Jag har velat komplettera de tre utvärderingarna med dessa hörsägner för att få en så rättvis bild som möjligt av hur ungdomslagen upplevs. Det har varit min ambition, och jag hoppas att Bengt Wittbom respekterar också den ambitionen.

Anf. 33 GUSTAV PERSSON (s):

Fru talman! Vi socialdemokrater gick ju till val 1982 på att återskapa den fulla sysselsättningen. Det är en linje som vi skall fullfölja. Men för att nå detta mål krävdes en omläggning av hela den ekonomiska politiken. Den borgerliga politiken ledde till arbetslöshet. Under åren 1980–1982 ökade arbetslösheten med 50 %. Det här vill borgerligheten inte tala särskilt mycket om i dag. Jag vill påstå att man dessa båda år gav upp den fulla sysselsättningens politik. Industriinvesteringarna sjönk, industriproduktionen stagnerade, och underskottet i utlandsaffärerna ökade. Vi fick ett ökat budgetunderskott, och vi fick ökad arbetslöshet. Inflationen var fortfarande hög. Det är sviterna av de borgerliga regeringsåren som ökar svårigheterna att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten.

Alla länder i västvärlden har hög ungdomsarbetslöshet. Vid en jämförelse med de övriga OECD-länderna har vi under de här två åren varit relativt framgångsrika. Vi socialdemokrater är emellertid inte nöjda förrän vi har återskapat den fulla sysselsättningen. När man då läser Bengt Wittboms interpellation och ser hur han agerar i riksdagen blir man betänksam. Han har bara kverulans och nej-sägeri att komma med. Han betecknade också de löneförhandlingar som pågår i Sverige som "Kiviks marknad i fullt tumult". Att använda sådana uttryck förefaller underligt och knappast seriöst. Han påstod vidare att det är fråga om en terapikedja när vi gör insatser på bred bas för ungdomen. Det skulle vara fråga om förvaringsplatser. Detta är cyniskt, Bengt Wittbom, och mycket oöverlagt. Ungdomsarbetslösheten är för allvarlig – både i vårt land och i andra länder – för att man skall använda så nedsättande slagord om de här insatserna. Hur kommer ungdomarna att uppleva sådana omdömen som Bengt Wittbom för fram från den här talarstolen?

Jag vill erinra om att de insatser den socialdemokratiska regeringen gjort under de här två åren i regeringsställning vida överstiger vad de borgerliga regeringarna åstadkom. Det första året satsades ungefär dubbelt så mycket på sysselsättningspolitiken som de borgerliga gjort året före.

Vi försöker nu upprusta arbetsförmedlingen. Ungdomslagen har gett 44 000 ungdomar arbete. Rekryteringsstödet kommer att ge cirka 30 000 ungdomar arbete. Det är viktiga insatser. Vi kommer nu, som arbetsmarknadsministern redogjorde för, att ha ett kommunalt rekryteringsstöd

*Om ungdoms-
arbetslösheten och
ungdomslagen*

fr. o. m. den 1 januari 1985.

De här insatserna kallar Bengt Wittbom för terapikedja och förvaringsplatser. Jag tror inte att svensk ungdom och det svenska folket upplever saken på det sättet. De undersökningar som gjorts, men som Bengt Wittbom nedvärderar, ger en helt annan bild. Ungdomarna uppskattar de här arbetena mycket. Ungdomarna anser att det är bra att de är utformade så, att de skall omfatta alla. Det ger ingen negativ stämpel när alla kan få vara med, som många ungdomar sagt.

Många arbetsgivare säger att det kanske är för stor omsättning på ungdomarna och att detta kan medföra organisationsproblem. Detta skall ses mot bakgrund av den diskussion som Bengt Wittbom för om en inläsningseffekt. Det kan finnas en sådan, det skall inte förnekas. Jag tror emellertid att han överdriver i mycket hög grad för att svärta ned insatserna. Många ungdomar har ju nu under sommaren fått sommarvikariatsplatser och får, eller vill, gå tillbaka till ungdomslagen – eftersom de känt att det var meningsfullt, att de fick ökade kunskaper i de arbetena.

Arbetsförmedlingen gör också – det vill jag påstå – aktiva insatser för att placera de här ungdomarna ute i den öppna arbetsmarknaden. Det är alltså inte så som Bengt Wittbom hävdar att den första åtgärden är att placera dem i ungdomslag. Arbetsförmedlingen arbetar på annat sätt, det är min erfarenhet.

Erfarenheterna från mitt hemlän, Uppsala län, är också mycket goda. Jag kan i stort sett säga att det positiva som Göteborgsundersökningen visade har vi också erfarit i Uppsala län. Under september har vi placerat 223 ungdomar i nya ungdomslagsplatser. Vi har nu 1 161 platser i länet. Många av de ungdomar jag har talat med säger: Jag hade inte fått det vikariat jag nu har om jag inte hade haft platsen i ungdomslagen. Ungdomslagen har gett mig chanser att lära mig nya saker. När jag hade KAS – kontant arbetsmarknadsstöd – var jag helt passiv. Utan ungdomslagen hade jag också helt stått utanför möjligheten att få ett jobb. Ungdomslagen har gett mig kontakt med arbetslivet och stärkt mitt självförtroende.

De här är några av de erfarenheter jag har fått ta del av när jag har talat med ungdomar. Jag tror att det är viktigt, fru talman, att också redovisa dem när vi har hört hur Bengt Wittbom här hela tiden har svärta ned ungdomslagen och alla de insatser som gjorts för ungdomarna.

Min fråga till Bengt Wittbom är: Vilka är alternativen? De borgerliga regeringarna lyckades ju inte lösa problemet, som Frida Berglund påpekade. De lyckades ju inte klara ungdomsgarantin. Vi socialdemokrater är på god väg att klara av att ge ungdomarna arbete. Vilka är moderaternas förslag? Moderaternas förslag i riksdagen den gångna våren skulle betyda ungefär 60 000 färre arbetstillfällen. Sådant skulle resultatet bli. Och vilka skulle ha drabbats av detta om inte främst ungdomarna, med tanke på moderaternas politik? Ungdomarna har ju den svagaste ställningen på arbetsmarknaden.

Fru talman! Även detta måste redovisas då vi diskuterar de här frågorna. Vilka är moderaternas alternativ, då Bengt Wittbom så kraftigt angriper regeringen i denna fråga?

*Om ungdoms-
arbetslösheten och
ungdomslagen*

Vi säger ännu inte att vi har klarat ungdomsarbetslöshetsproblemen, Bengt Wittbom, men vi har klarat dem bättre än man gjort i många andra länder – det kan vi säga. Vi skall fortsätta att arbeta på det sättet. Men moderaterna har inga lösningar. Med era förslag kommer arbetslösheten att öka. Detta visar era motioner och det visar det handlingsprogram som ni antog på er partistämma nyligen. Det visas också av de åtgärder som vidtagits i andra länder, förslag som liknar de förslag som ni har framlagt här i riksdagen och som finns i ert handlingsprogram. Därför tror jag inte att ni har någon lösning på ungdomsarbetslösheten, utan ni ägnar er åt ett sterilt nej-sägeri som inte leder till att ungdomarna får hjälp att komma in på arbetsmarknaden.

Anf. 34 BENGT WITTBOM (m) replik:

Fru talman! Jag måste snart be om litet färskt vatten, för det som finns här har stått så länge. Det var ju länge sedan vi började den här debatten.

Gustav Persson är ju fackföreningsman, så vitt jag förstår. Det är bra det, för det innebär att han begriper sambandet mellan löner och arbete. Då förstår Gustav Persson säkert varför regeringen har haft så många möten på Rosenbad om löner, ekonomisk utveckling och sysselsättning. Det sambandet behöver vi inte diskutera nu. Då borde också Gustav Persson begripa att nivåerna på ungdomslönerna faktiskt har betydelse för ungdomarnas sysselsättning.

Gustav Persson borde också begripa många andra saker, eftersom han också vet hur MBL och trygghetslagar och annat fungerar. Det borde också leda till att Gustav Persson borde dra några konsekvenser.

Ungdomarna uppskattar ungdomslagen, sade Gustav Persson. Ja, det gör en del av dem, men det finns även annat som ungdomar uppskattar. Gustav Persson, det finns framför allt ett ansvar hos oss som är äldre att faktiskt framhålla risker som ungdomar inte alltid förstår. Det är t. ex. därför som jag talar så allvarligt med min tolvåriga dotter om hur oändligt viktigt det är att hon läser sina läxor, är duktig i skolan, lär sig att arbeta så att hon faktiskt skaffar sig erfarenheter som gör att hon kan få ett riktigt arbete.

Gustav Persson är den öppnaste hittills i raden av talare. Vi får väl se vad som sedan komma skall. Han erkänner ju att det finns inlåsnings effekter. Gustav Persson har tydligen läst de här utredningarna i alla fall, de talar ju om inlåsnings effekter. Det är bra, Gustav Persson. Tala med Anna-Greta Leijon och de andra som har varit uppe i debatten om detta så kan vi säkert ha en ny, mer nyanserad debatt om ett tag.

Fru talman! Det påstås att det skulle gå så bra nu och så dåligt under den borgerliga regeringstiden. Till detta vill jag anföra att det har gått lika dåligt nu som det gick då. Det har t. o. m. gått sämre nu, men det kan vi ju möjligen träta om någon annan gång. Det har gått hemskt dåligt ända sedan början på 1960-talet – det är ju hela cloun i den här frågan. Ingen har ju hittills varit så finurlig att han har kunnat hitta på någon insats via AMS eller genom någon annan subventionsmetod för att minska ungdomsarbetslösheten som verkligen har löst problemen. Varför tror då Gustav Persson att ungdomslagen skall lösa problemen? Det finns faktiskt en del andra saker som jag har pekat

på här tidigare i debatten som har större betydelse.

Sist, fru talman, så här har det sett ut:

I augusti 1982 stod 83 000 ungdomar utanför arbetsmarknaden. I augusti 1983 91 500, i augusti 1984 96 300 och i september 1984 101 400. Det är inte mycket att yvas över, Gustav Persson!

Anf. 35 GUSTAV PERSSON (s) replik:

Fru talman! Först något om inflåsnings effekterna. Jag tror att de är överdrivna, det sade jag tydligt. Men det kan i vissa fall vara värdefullt att ungdomarna stannar en tid på dessa platser, eftersom en del av dessa ungdomslag är så värdefulla att ungdomarna lär sig mycket och kanske får möjlighet till vikariat. Ett hoppande från den ena arbetsplatsen till den andra skulle vara till nackdel, vilket framgår av den här rapporten.

Jag konstaterar att Bengt Wittbom inte tog upp några alternativa förslag. Jag kan då återgå till vad de borgerliga gjorde under sin tid i regeringsställning. Vad man diskuterade mest under den borgerliga regeringstiden när man skulle lösa ungdomsarbetslösheten var lönesänkingsavtal. Man skulle sänka lönerna hela tiden, det var den metod man använde sig av. Om vi jämför med andra västländer, där man har betydligt lägre löner och där man har tillämpat lönesänkning, har dessa länder ändå haft en större arbetslöshet än vad vi har haft i Sverige. Jag tror att det krävs aktiva insatser, t. ex. ungdomsplatser för att klara detta. Ungdomsplatserna och ungdomslagen förhandlas faktiskt fram av fackföreningsrörelsen och arbetsgivarna.

Jag tror att de borgerliga nu drömmer om 20-talet, dvs. att man skulle gå tillbaka till lönesänkningar och på det sättet klara hela ungdomsarbetslösheten. Det är vad ni egentligen vill, men ni vill inte säga det. Om man börjar med 18- och 19-åringar, kommer man sedan att gå vidare. Detta kommer att drabba strängt taget hela arbetsmarknaden, det är det ni vill – ni vill sänka lönerna för att klara sysselsättningen, det är gammal 20-talspolitik som ni vill lösa 1980-talets frågor med.

Anf. 36 BENGT WITTBOM (m) replik:

Fru talman! Skillnaden mellan oss, Gustav Persson, är att ni har sänkt lönerna för att klara sysselsättningen, ni har devalverat och ni har drivit en politik som innebär att människornas reallöner har sjunkit. Ni påstår att ni inte har gjort det, men det är faktiskt det som är hela idén med en devalvering.

Om vi som exempel tar USA, Gustav Persson, eftersom det är ett land som det har gått bra för, så har sysselsättningstillväxten där sedan 1970 varit över 20 miljoner nya riktiga jobb. Sysselsättningen har ökat med 2 % om året. I Sverige har den ökat med 0,7 %. Rensar vi bort vad ökningarna av en för snabb tillväxt i den offentliga sektorn inneburit är det inte ens 0,5 %. Så det går ju, Gustav Persson. I USA gör man ungefär vad vi skulle kunna tänka oss att göra – t. ex. se till att ungdomarna får rimliga ingångslöner så att de får några jobb. Om man kan skaffa fler jobb åt människor genom devalvering som sänker deras löner, borde väl en anpassning av ungdomslönerna faktiskt

Nr 19

Måndagen den
5 november 1984

*Om ungdoms-
arbetslösheten och
ungdomslagen*

innebära att ungdomarna skulle kunna få fler jobb? Är inte det logiskt, Gustav Persson?

Sedan, fru talman, vill jag fråga Gustav Persson: Stämmer de siffror som jag har läst upp och som är tagna ur den offentliga statistiken, nämligen att antalet ungdomar utanför den reguljära arbetsmarknaden faktiskt har ökat med 18 400 sedan ni trädde till? Stämmer det eller stämmer det inte? Ja eller nej?

Vad sedan gäller alternativ vill jag, på 1 minut och 23 sekunder, säga följande.

Gustav Persson kan i kammarens protokoll ta del av mitt inledningsanförande, om han inte orkade lyssna, trots att han satt här i kammaren när jag talade. Där finns konkreta förslag. Och, Gustav Persson, bland dem finns faktiskt också en form av ungdomslag som, med tillämpning av de principer som vi var överens om från början, skulle kunna göra att en hel del av de farhågor och den kritik som framförs i utvärderingarna faktiskt länder till förändringar.

Det gäller ungdomslag för solidaritet med de ungdomar som är sämst ställda och som har det svårast, ungdomslag för dem som inte lyckas skaffa sig arbete av egen kraft, med hjälp av arbetsförmedling eller efter kompletterande utbildning – ungdomslag för dem som behöver det, inte ungdomslag som enbart grundas på en allmänt socialistisk uppfattning att alla skall passera igenom den planerade, centraldirigerade och bidragsberoende sysselsättningen.

Anf. 37 GUSTAV PERSSON (s) replik:

Fru talman! Först några ord om devalveringen.

När socialdemokraterna hade regeringsansvaret under 44 år devalverade vi en gång, strax efter kriget. Men de borgerliga regeringarna devalverade tre gånger. Att vi sedan tvingades devalvera berodde på den ekonomiska politik som ni förde under sex år och även på den politik som ni förde när det gällde att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten.

Bengt Wittbom anför USA som ett exempel i detta sammanhang. Det är ett mycket dåligt exempel. Jag har haft möjlighet att studera förhållandena där. Arbetslösheten är 7% i USA, men om man ser på hur det är på östkusten resp. på västkusten finner man att siffrorna är mycket högre på östkusten än på västkusten. För ungdomar gäller mycket högre siffror, och för svarta ungdomar ännu högre. I t. ex. de svarta kvarteren i New York är det lättare att tala om hur många ungdomar som är i arbete, nämligen 10%, medan resten är arbetslösa.

Sådana är förhållandena i USA, som moderaterna tydligen ser som föredöme när det gäller att lösa ungdomsarbetslöshetsfrågorna. Jag tror inte att några i hela Europa i övrigt, inte ens de borgerliga regimerna där, vill lösa problemen med USA som föredöme.

Slutligen tycker jag att Bengt Wittbom skall sluta med sin osakliga kritik mot ungdomslagen. Slut i stället upp bakom våra ansträngningar att

åstadkomma förbättringar för ungdomar! Det skulle vara till större nytta än den kritik Bengt Wittbom för fram här i kammaren.

Förste vice talmannen anmälde att Bengt Wittbom anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 38 LAHJA EXNER (s):

Fru talman! Arbetslösheten är en fråga som under de senaste åren oroat och engagerat allt fler människor i samhället. De ungas väg in i arbetslivet har aldrig varit enkel. Det kan jag själv intyga, eftersom jag för 27 år sedan tvingades lämna mitt gamla hemland på grund av att det där inte fanns något jobb för en 17-årig flicka – detta trots att man hade verkligt låga ungdomslöner och trots att det inte fanns några arbetsmarknadslagar som på något sätt reglerade förhållandena. I dagens värld ställs det allt högre krav på dem som vill få en plats på arbetsmarknaden. Det räcker inte att ha utbildning – man måste också ha erfarenhet.

Jag har under de gångna tio månaderna träffat både ungdomar i ungdomslag och arbetsförmedlare och kommunala representanter som har jobbat med ungdomslag, men jag tänker här i dag tala om hur vi har det i Borås kommun, som är min hemkommun.

Den 12 oktober hade vi 505 ungdomar i ungdomslag. Flertalet, eller 305 personer, var placerade på kommunala arbetsplatser. Landstinget, staten, kyrkan och enskilda företag beredde plats för 200 ungdomar. Observeras bör att vissa ungdomar hade ungdomsplats i den privata sektorn, trots att antalet lediga platser hos offentliga arbetsgivare översteg antalet ungdomar i den aktuella gruppen. Ungdomarnas speciella önskemål har naturligtvis varit styrande.

Under året har dessutom ytterligare 280 ungdomar varit anställda hos kommunen. Av dessa gick 150 till den ordinarie arbetsmarknaden, varav 125 till den enskilda sektorn, 55 fyllde 20 år men deltog dessförinnan i "jobbsökarkurser" och 23 ungdomar slutade i ungdomslag och påbörjade studier, en del i grundvux, eftersom de saknade avgångsbetyg t. o. m. från grundskolan. Resten, eller 52, slutade i ungdomslag på grund av värnplikt, barnsörd eller flyttning från orten. Allt färre hinner nå 20-årsåldern innan de får plats på den öppna marknaden.

Kommunen ordnar dessutom utbildning för ungdomar i ungdomslag hos kommunen, landstinget, staten och kyrkan. Denna utbildning omfattar exempelvis maskinskrivning, kontorskunskap, datakunskap, språk, matematik, elektronik och social service. Utbildningsbidrag utgår med 20 kr. per dag till ungdomarna. Alla ungdomar har kallats till utbildningsinformation. 70–80 har anmält sig till denna utbildning, som fungerar som komplettering till de fyra timmarna i ungdomslag.

Det planeras också ett särskilt projekt, som skall sättas i gång inom 14 dagar. Detta är socialkontorets särskilda projekt för arbetslösa ungdomar. Projektet skall omfatta socialt bearbetnings- och motivationsarbete, grundvux-utbildning, ordnade fritidsaktiviteter och fysisk träning. Projektet

kommer att sysselsätta 8–10 ungdomar.

Både arbetsförmedlingen och den kommunala organisationen arbetar aktivt med ungdomarna. Ungdomarna kallas till arbetsförmedlingen var fjärde vecka. Handledare påskyndar arbetssökandet kontinuerligt och håller också kontakt med föräldrarna. Samtliga ungdomar deltar i en sammankomst var fjortonde dag tillsammans med handledare, assistenter och även fackrepresentanter.

Sämstämmiga erfarenheter av ungdomslag i Borås pekar på att ungdomslagen ger värdefulla erfarenheter av olika arbeten för ungdomarna. Praktik på rätt område ökar den unges möjligheter till arbete på den öppna marknaden. I många fall leder den till insikt om det egna yrkesvalet samt vilja till att skaffa sig utbildning för det yrket. Ungdomslag innebär också att någon puffar på vid rätt tidpunkt och med jämna mellanrum.

Fru talman! Att kalla allt detta för terapikedja är enligt min uppfattning högst missvisande.

Anf. 39 BENGT WITTBOM (m) replik:

Fru talman! Jag känner mig bara föranledd att hjälpa till att komplettera bilden av erfarenheterna av ungdomslagen för ännu större delar av Sverige. Låt mig citera ett reportage i tidningen Sydsvenska Dagbladet.

I Burlövs kommun säger man att "55 ungdomar får jobb genom ungdomslagen. Flertalet arbetar inom skolor, på ålderdomshem . . ." etc. "—De som är energiska och söker får snabbt andra jobb, säger Lil Winberg på Burlövs kommun. Men jag har känslan av att många fastnar i ungdomslagen. De trivs bra och tycker det är jobbigt att söka andra arbeten."

I Kävlinge kommun får 67 ungdomar arbete genom ungdomslagen. Man säger där att "Ungdomslagen är menad som en start på arbetsmarknaden, och de flesta ungdomarna får ganska snabbt andra jobb.

Men det skulle de fått ändå, utan ungdomslagen, menar Bengt Corneliusson. De som klarar sig klarar sig. Det där med start på arbetsmarknaden kan man glömma."

Vidare erfarenheter från Lomma:

"Själva idén är dålig, menar Lena Pripp. Ungdomarna får konstlade arbeten och arbetstiden är för kort för att de skall klara sig på lönen."

Det här, fru talman, nämnde jag bara för att ge litet nyans och balans i protokollet.

Anf. 40 ING-MARIE HANSSON (s):

Fru talman! Vi har tidigare i dag diskuterat sysselsättningsproblemen i Gävleborgs län. När man nu bestämmer erfarenheterna av ungdomslagen är det klart att det hela slår igenom i siffrorna för ungdomslagen och för sysselsättningsskapande åtgärder. Vi hade under september i Gävleborgs län 2 432 ungdomar i ungdomslag. Vi kan konstatera att erfarenheterna från samtliga kommuner i länet är mycket positiva. Samarbetet är bra mellan länsarbetsnämnderna och kommunerna när det gäller att diskutera problemen och de principer som skall vara vägledande för det här arbetet.

Arbetsförmedlingarna är aktiva och har klara direktiv om att vara det. Man arbetar med att ta in ungdomarna och ge dem en ordentlig information. Man poängterar betydelsen av att arbetet följs upp och att ungdomarnas erfarenheter bearbetas samt att de insatser som ungdomarna själva gjort redovisas. Det är oerhört viktigt att detta uppföljningsarbete drivs på.

Vi från Gävleborgs län tycker att ungdomslagen har överträffat våra förväntningar. I en del kommuner hade vi rätt goda erfarenheter av ungdomsplatserna och tyckte att man kanske skulle ha klarat sig med dessa, men verkligheten har visat att ungdomslagen är den rätta vägen, som vi gärna vill fortsätta på.

Bengt Wittbom citerade någon som hade lagt fram förslag om ungdomslag inom gymnasieskolans ram i Sandviken. Jag kan föreställa mig att det möjligen kan ha varit ett förslag inom ramen för det arbete som pågår i Sandviken med att förbereda en frikommun. Jag har aldrig hört talas om att man skulle ha hanterat ungdomslagen på det sätt som Bengt Wittbom påstod att man gjort. Det förefaller mig helt orimligt. Jag vet att man har lyckats mycket bra och haft fina idéer och fin verksamhet inom ungdomslagets ram i Sandviken.

Slutligen tycker jag att den här debatten ger en liten besk bismak. Om man hör på moderaternas argumenteringar för att få fram fasta jobb och deras uppfattning om hinder för detta, får man intrycket att det är de fackliga kraven som man vill komma åt och de anställningsvillkor som råder i det svenska arbetslivet. Det är den vägen och genom att undergräva förtroendet och balansen mellan parterna på arbetsmarknaden som man tror att man skall kunna lösa de svåra problemen. Jag tycker att regeringen på ett förtjänstfullt sätt försökt möta nyskapande och nya idéer och visat öppenhet för egna initiativ från människorna. Man har gjort detta och tagit hänsyn till de avvägningar som behövs för att man inte skall rubba den balans och trygghet som finns i det svenska arbetslivet.

Jag köpte ett kylskåp i förra veckan. När jag bad att få det hemskickat, sade affärsinnehavaren att jag i så fall fick be en som har en egen firma att sköta hembärningen av kylskåpet. Jag frågade hur vederbörande bär kylskåpet fyra trappor upp i ett Stockholmshus med mycket stor takhöjd. Han bär själv, han är egenföretagare, lydde svaret. Jag kan som sjuksköterska säga att den mannens rygg kommer att hålla 2-3 år. Sedan har han en nedsliten rygg och kommer att kosta samhället summor som förmodligen blir betydande. Det är viktigt att vi när vi stimulerar egenföretagande inte lurar ungdomarna in i förhållanden där de varken ekonomiskt, socialt eller fysiskt får den trygghet som vi tycker att arbetstagarna har rätt till på den svenska arbetsmarknaden.

Anf. 41 BENGT WITTBOM (m):

Fru talman! Det här tar tid, men skall vi göra det ordentligt så skall vi.

Jag har framför mig en promemoria som är framtagen på vårt riksdagskansli den 18 maj 1984. Den innehåller alla fakta i fallet Sandviken och den kollektiva inskrivningen av ännu icke utexaminerade gymnasieelever i

ungdomslag. Jag skall gärna se till att Ing-Marie Hansson får en kopia av den. Tvivlar Ing-Marie Hansson i alla fall, så kan hon vända sig till AMS, som direkt ingrep för att stoppa denna verksamhet i Sandviken.

Fru talman! Helt kort vill jag säga att det jag inte kan förstå är varför socialdemokratin inte kan föra en debatt där man ser litet nyanserat på saker och ting. Vi var ju ändå överens här i kammaren när beslutet om ungdomslag fattades. De förändringar som vidtogs för att regeringen skulle få majoritet för någonting som i alla fall liknade det ursprungliga förslaget måste omsättas i praktiken för att det skall finnas någon värdegemenskap kvar. Jag minns att jag i den debatten sade, när vi slutgiltigt tog beslutet, att en kompromiss inte är en seger för någon. Det misstag alla socialdemokrater gör här är att försöka göra detta till en seger genom att efter bästa förmåga suddas bort de delar i överenskommelsen som faktiskt formades av de tre andra partierna här i riksdagen.

Den där företagaren Ing-Marie Hansson talade om skulle säkert vara hjälpt av en ungdom som kunde lära sig jobbet med praktikantlön och hjälpa honom att bära kylskåp – då skulle han nog hålla ett tag till. Men det går ju inte i socialdemokratis Sverige!

Avslutningsvis vill jag tala om för Ing-Marie Hansson – det är mitt löfte till talmannen att detta är mitt sista inlägg i debatten – var skillnaden ligger mellan oss. Vi pekar på det som omöjliggör för ett växande antal människor att få ett riktigt arbete på arbetsmarknaden. Vi vill försöka driva en politik som skapar riktiga arbetstillfällen för flera. Ni däremot driver en politik som sätter alldeles för många på bidrag.

Anf. 42 ING-MARIE HANSSON (s):

Fru talman! I så fall skall jag kanske inte polemisera så mycket mot Bengt Wittbom. Jag måste ändå säga att när man andrar ett exempel som Sandvikenförslaget, som uppenbarligen var orimligt, eftersom det stoppades av AMS – det ligger såvitt jag förstår i statsbidragssystemets natur att statsbidrag inte kan utbetalas om inte AMS godkänner det – har man ont om argument. Reformen medger ju inte den tillämpning som Bengt Wittbom har hänvisat till som bevis för att reformen var dålig. Reformen är alltså bättre än vad Bengt Wittbom ville visa med detta fall.

När det gäller tanken att företagare skulle ha hjälp av ungdomar i fråga om kylskåpsbärande, vill jag framhålla hur viktigt det är att man har anställningsformer där man är tryggad i händelse av sjukdom, där man får en utbildning i lyftteknik och liknande och där man får tillgång till de hjälpmedel man behöver för att inte slitas ned. Jag menar att vi lätt kan gå vilse om vi försöker lösa problemen med svåra arbetsmoment eller riskfyllda arbeten via egenföretagande.

Anf. 43 BENGT WITTBOM (m):

Fru talman! Jag kan inte hjälpa det, men jag måste bemöta Ing-Marie Hansson. Den utbildning och annat hon talar om för den ungdom som kanske kan börja sin lärlingsutbildning med att hjälpa till att bära kylskåp får han i

lärlingsutbildningen. Genomför vi den, har vi klarat en del av det här problemet.

Nr 19

Måndagen den
5 november 1984

*Om ungdoms-
arbetslösheten och
ungdomslagen*

Anf. 44 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Fru talman! Låt mig helt kort säga att vi socialdemokrater tar ungdomslagen som en seger, i den meningen att ungdomslagen i praktiken fick en betydligt bättre start än någon av oss egentligen kunde vänta. Det handlar inte om någon seger över andra partier i den kompromiss som vi gjorde i riksdagen. Det handlar inte heller om att vi har försökt att på något sätt manipulera med riksdagsbeslutet. Det har jag förklarat många gånger.

Vi kommer – så gott det nu går att redovisa verksamheten efter den korta tid som ungdomslagen har fungerat – att till riksdagen lämna en redovisning på alla de punkter där riksdagen begär en sådan, speciellt i de frågor som kompromissen framför allt omfattade. Det gäller bl. a. kretsen av arbetsgivare och utbildningen.

Regeringen kommer, som jag i interpellationssvaret har talat om för Bengt Wittbom, att dra sina slutsatser och återkomma till riksdagen med förslag i budgetpropositionen – förslag som vi, på grundval av erfarenheterna och kompromissen i riksdagen strax före jul, bedömer vara rimliga.

Jag vill klart deklarerat: Från socialdemokratiskt håll, från regeringens sida, var och är vi glada över den kompromiss som åstadkoms om ungdomslagen. Vi menar att riksdagen visade att det var möjligt att sätta sig över den politiska diskussionen och tillsammans göra något som har påverkat och förbättrat verkligheten för tiotusentals ungdomar. Det är med stort allvar som vi går in för att steg för steg försöka förverkliga alla delar i riksdagsbeslutet.

Vi kan inte, Bengt Wittbom, begära att allt i riksdagsbeslutet skall kunna fungera på denna korta tid. Jag kan konstatera att delar som för mig var mycket viktiga och centrala ännu inte har börjat fungera. Det som ligger i själva lagtanken och den del av riksdagsbeslutet som innebär att ungdomarna i demokratisk ordning skall kunna ha ett inflytande över arbetet har vi än så länge bara sett rudiment av. När det gäller de reformer som genomförs måste vi alla ha viss uthållighet och tålmodighet innan vi kan döma dem.

Anf. 45 BENGT WITTBOM (m):

Fru talman! Jag kan förstå att arbetsmarknadsministern kommer in så här i slutändan. Hon har ju haft chansen att vila sig litet. Jag vill bara ställa några korta frågor, som arbetsmarknadsministern inte behöver svara på här i dag utan kan fundera på fram till det tillfälle då ni slutgiltigt skall formulera era slutsatser i budgetpropositionen.

Varför sätts för många ungdomar för snabbt in i ungdomslagen? Att så är fallet visar utvärderingen.

Varför måste alla ungdomar sättas in i den offentliga sektorn?

Varför fungerar inte arbetsförmedlingarnas ansträngningar att hjälpa ungdomarna söka jobb lika effektivt som om man utnyttjade varje ens av varje enskild ungdoms egen ambition och intresse av att själv gå ut och söka

efter alla upptänkliga chanser?

Varför, arbetsmarknadsministern, fungerar ungdomslagen i dag alldeles för litet utifrån ungdomarnas enskilda situation och alldeles för mycket utifrån politikernas ambitioner?

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellationerna 1984/85:15 och 16 om arbetslösheten

Anf. 46 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Fru talman! Ingemar Eliasson har frågat mig om regeringen är beredd att i överläggningar med arbetsgivarnas och arbetstagarernas organisationer systematiskt pröva möjligheterna att återföra mer av lösningarna på arbetslöshetsproblemen till överenskommelser och avtal mellan arbetsmarknadens parter.

Jörn Svensson har frågat mig:

varför regeringen för en konjunktur- och arbetslöshetspolitik som står i motsättning till de klassiska värderingarna i arbetarrörelsen,

på vilket sätt regeringen tror att en åtstramning av konsumtion och samhällsutgifter samt en reallönesänkning skall kunna främja sysselsättningen,

vilka planer regeringen har på sikt för de stora kategorier människor som i dag lever under arbetsmarknadspolitikens provisoriska arrangemang och

om regeringen har några planer för att använda den samhällsliga kapitalbildningen för samhällsägda och demokratiskt förvaldade verksamheter, ägnade att skapa produktiva arbeten.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Låg mig först ge en bakgrundsbeskrivning.

I slutet av 1970-talet stod det klart att den svenska ekonomins långsiktiga expansionsmöjligheter begränsades av näringslivets dåliga konkurrenskraft och av de finansiella obalanserna i statsbudget och utrikesbetalningar. Produktionsutvecklingen hade sedan mitten av 1970-talet varit svag, särskilt i industrin. Budgetunderskottet ökade snabbt – från endast knappt 4 miljarder budgetåret 1975/76 till 87 miljarder budgetåret 1982/83. Bytesbalansen visade sedan mitten av 1970-talet ett permanent och betydande underskott.

Industrisektorn har de senaste tio åren brottats med svåra strukturproblem. Nedläggningar och andra personalinskränkningar ledde mellan åren 1976 och 1982 till en minskning av industrisysselsättningen med mer än 150 000 personer enligt arbetskraftsundersökningarna. Arbetslösheten fördubblades under motsvarande period. År 1982 minskade dessutom det totala antalet sysselsatta i landet – en helt unik tillbakagång.

Den svenska ekonomin var hösten 1982 inne i en djup nedgång. Underskottsproblemen tenderade att växa ytterligare, och sysselsättningen tenderade att falla än mer.

Den här verklighetsbeskrivningen förutsätter jag att vi är överens om. Jag

utgår också från att både Ingemar Eliasson och Jörn Svensson delar regeringens uppfattning att det för att bryta den utveckling som förelåg krävdes en politik på bred front, en politik som begränsade underskottsproblemen och inflationen, men också en politik som var fördelningsmässigt rättfärdig och som tryggade sysselsättningen på lång sikt.

Regeringen har mot denna bakgrund fört en ekonomisk politik som syftar till att förena en ökning av produktionsnivån med en förbättring av bytesbalansen och härigenom lägga grunden för en långsiktig expansion av sysselsättning och investeringar.

Det är viktigt att industrins konkurrenskraft bevaras och helst stärks. Det är nödvändigt för att återskapa balans i den svenska ekonomin och därmed på sikt skapa förutsättningar för fortsatta standardhöjningar. Vi kan inte låna till en allmän expansion. För att kunna behålla vår öppna ekonomi måste vi klara balansen mot utlandet.

Jag skall inte närmare gå in på vad som faktiskt uppnåtts under de senaste två åren. Jag hänvisar i det avseendet till den proposition, 1984/85:45, om vissa ekonomisk-politiska åtgärder som lades på riksdagens bord för några veckor sedan. Den ekonomiska uppgången i Sverige är en följd av den devalvering som vidtogs år 1982 och den ekonomiska politik som har förts sedan dess. Självfallet har också den internationella konjunkturuppgången spelat en roll, även om den varit svagare än vid tidigare konjunkturuppgångar under efterkrigstiden. Nu ökar industriproduktionen, inflationen sjunker, bytesbalansen förbättras kraftigt, sysselsättningen ökar och arbetslösheten minskar.

Situationen är emellertid inte tillfredsställande, och vi vet att efter högkonjunktur följer lågkonjunktur. Det gäller att vara rustad för den avmattning som en dag kommer. Då kommer det att ställas ytterligare krav på den ekonomiska politiken och på arbetsmarknadspolitiken. Den proposition jag nyss nämnde innehåller förslag som syftar till att utnyttja konjunkturläget och stimulera rekryteringen av hårt drabbade grupper, bl. a. de långtidsarbetslösa.

I Sverige har vi en lång tradition att utforma arbetsmarknadspolitiken i samverkan med parterna på arbetsmarknaden. Det gäller t. ex. arbetsmarknadsutbildningen, beredskapsarbetena och rekryteringsstödet. Det gäller också ungdomslagen och åtgärderna för de svårplacerade.

Det är också många gånger parterna som tagit initiativ till nya insatser. Lokalt träffas således ofta överenskommelser i syfte att stärka de arbetslösas möjligheter. I t. ex. Trollhättan har Metall och Saab träffat överenskommelse om s. k. industriintroduktion för ungdomar. Den skall ske i samarbete med AMU och riktar sig till ungdomar som annars skulle gått i ungdomslag. TCO har lagt fram ett intressant förslag om inskolningsplatser som övervägs inom regeringskansliet.

Exemplen kan mångfaldigas när det gäller trepartssamverkan på det övergripande och på det lokala planet. Den grunden är enligt min mening ovärderlig, och den skall vi fortsätta att tillämpa nationellt, regionalt och lokalt. Inte minst när det gäller de långtidsarbetslösa är det viktigt att vi nu

gemensamt försöker hitta lösningar.

Vi är öppna för att parterna tar ett större ansvar för alla arbetssökande. Men, som Ingemar Eliasson själv vet, fordrar problemen ibland en snabbare lösning än vad som kan uppnås i förhandlingar parterna emellan. Regeringen och vi politiker har ansvaret för alla medborgare. Vi måste också ingripa när överenskommelser inte kan nås, och när uppfattning står mot uppfattning.

De privata arbetsgivarnas intresse för att också människor i Norrlands inland eller personer med handikapp skall ha rätt till arbete har inte visat sig vara särskilt stort. Även när det gäller kvinnornas möjligheter att få arbete skulle en annan och positivare inställning från många privata arbetsgivare behövas. Det är nödvändigt att bl. a. genom en aktiv arbetsmarknadspolitik justera de s. k. fria marknadskrafterna, om rätten till arbete skall kunna hävdas för alla.

Till Jörn Svensson vill jag tillägga att för regeringen är kampen mot arbetslösheten det primära. För att åstadkomma en varaktig förbättring av sysselsättningen är det nödvändigt att begränsa underskottsproblemen, minska inflationen och bevara det svenska näringslivets konkurrenskraft. Regeringens politik baserar sig således på de "klassiska" värderingarna i arbetarrörelsen.

De åtgärder som regeringen föreslagit i propositionen om vissa ekonomiskpolitiska åtgärder innebär en viss köpkraftsindragning. Med de pris- och löneökningar som där förutses finns det ändå ett begränsat utrymme för ökning av reallönerna och den privata konsumtionen år 1985.

Jörn Svensson talar om arbetsmarknadspolitikens provisoriska arrangemang. Det är ett språkbruk som moderaterna annars brukar vara ensamma om. De arbetslösa är inte betjänta av att man nedvärderar arbetsmarknadspolitikerna. I september var det 35 000 personer som gick i arbetsmarknadsutbildning, 20 000 personer hade beredskapsarbete, 38 000 personer var anställda med lönebidrag. Ytterligare tusentals människor fick genom de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna möjlighet att vara kvar på eller komma in på arbetsmarknaden.

I viss utsträckning rör det sig om tillfälliga arbeten eller insatser. Men det centrala är att de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna innebär en början till något nytt. Arbetsmarknadsutbildning är heller inte mer provisorisk än annan utbildning. Jag trodde faktiskt att vi var eniga i dessa avseenden.

Med anledning av Jörn Svenssons sista fråga vill jag erinra om den betydelse för samhällsutvecklingen som kapitalbildningen inom AP-fonderna haft och även i fortsättningen kommer att ha. Om Jörn Svensson med sin fråga särskilt syftar på den del av AP-fonderna som förvaltas av löntagarfondsstyrelserna kan jag bara meddela att det inte är aktuellt att förändra den lagstiftning som reglerar dessa.

Anf. 47 INGEMAR ELIASSON (fp):

Fru talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret.

"Vi kommer att gå in i nästa lågkonjunktur med relativt hög arbetslöshet

redan i inledningsskedet och utan svängrum för konjunkturstimulerande åtgärder.”

Denna beskrivning av vad som väntar oss har jag och andra i oppositionen uttryckt många gånger. Det kan ju arbetsmarknadsministern och regeringen möjligen vifta undan som oppositionens vanliga jämmer. Men det jag nu läste upp var ett uttalande av ekonomen Nils Lundgren. Ingen ekonom skulle säga emot vad han där sade. Det är ett otvetydigt faktum att nästa lågkonjunktur kan komma att bli en mycket dystur erfarenhet. I dag talar mycket för att vi om två tre år kommer att ha en arbetslöshet som med svenska mått mänt måste betecknas som massarbetslöshet.

Anledningen till denna dystra förutsägelse är den socialdemokratiska regeringens misslyckande. Oavsett med vilket mått man mäter och oavsett hur man vrider, eller förvrider, statistiken, framstår den socialdemokratiska regeringens politik mot arbetslösheten som ett kapitalt misslyckande.

Nu när vi befinner oss på krönet av en högkonjunktur är arbetsmarknadsläget i vårt land detta:

1. 140 000 personer är öppet arbetslösa. Det är 50 000–60 000 fler än vid förra högkonjunkturtoppen.
2. Arbetslöshetstiderna blir allt längre. Det är särskilt alarmerande, eftersom de sociala problemen vid arbetslöshet ökar ju längre tid arbetslösheten varar.
3. 170 000 personer, kanske fler, är sysselsatta genom olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder. För mer än hälften av dessa är det fråga om tillfälliga lösningar.
4. Den partiella arbetslösheten ökar. Det betyder att många som arbetar deltid skulle vilja arbeta längre tid. Men de kan inte få den chansen.

Aldrig någonsin tidigare under efterkrigstiden har så många stått utanför den reguljära arbetsmarknaden som under den nuvarande regeringens tid. Detta rekorddåliga läge på arbetsmarknaden inträffar alltså när vi har en socialdemokratisk regering – socialdemokraterna gjorde ju just arbetslöshetsbekämpningen till ett huvudnummer i valrörelsen. Detta faktum kan nu såväl regering och opposition som väljarna lära sig mycket av.

Det som på sitt sätt ändå är mest bekymmersamt är att detta ytterst allvarliga läge på arbetsmarknaden inträffar på toppen av en högkonjunktur. Industrin går bra. Exporten har stigit kraftigt. Investeringarna vänder uppåt något, och t. o. m. bytesbalansen blir positiv i år. Trots detta har vi rekordarbetslöshet.

Nu säger regeringen – angelägen som man är om att bara beskriva den del av verkligheten som ser angenäm ut – att sysselsättningen ju ändå stiger. Man tröstar sig med att det trots allt är fler som har arbete. Men det är en bräcklig tröst, för ett närmare studium av sysselsättningsciffrorna visar att sysselsättningsökningen i den här högkonjunkturen är osedvanligt svag. I högkonjunkturen 1973–1975 ökade sysselsättningen med ca 200 000 och i högkonjunkturen 1978–1980 med ca 150 000. Ökningen den här gången borde stanna vid 40 000–50 000. Därtill kommer att ökningen av antalet personer

som söker sig ut på arbetsmarknaden inte är lika stor som vid tidigare konjunkturtoppar. Samma tendens återfinns om man studerar antalet lediga platser, vilket visserligen har ökat – men det är långt ifrån den nivå som vi hade vid den förra konjunkturtoppen.

Anna-Greta Leijon har i något inlägg i dag på eftermiddagen sagt ungefär så här: Arbetsmarknaden i Sverige förbättras. Jämförd med arbetsmarknaden i andra länder är det en positiv utveckling. I andra länder skulle utvecklingen alltså vara den motsatta. Det är en vårdslös hantering av sanningen. I USA har man alltsedan årsskiftet 1980-1981 och fram till nu haft en ökning med fem miljoner nya arbetstillfällen – en ökning med 5 %. Om man översätter dessa siffror med siffror som gäller för den svenska arbetsmarknaden, kommer man fram till att vi har haft en ökning med mer än 200 000 sysselsatta. Den ökningen stannar alltså vid någon enstaka procent – kanske knappast någon – när högkonjunkturen väl är över.

Jag råder inte Anna-Greta Leijon att kopiera president Reagans politik för ökade militärutgifter eller ett växande budgetunderskott. Men det är värt att notera att den amerikanska ekonomin har lyckats dra större nytta av den nuvarande högkonjunkturen än den svenska ekonomin förmått att göra.

Kanske arbetsmarknadsministern nu har på tungan att det nog hinner ordna sig. Innan högkonjunkturen är slut har sysselsättningsökningen skjutit i höjden och arbetslösheten dalat.

Jag önskade av allt mitt hjärta att det skulle bli så. Men sanningen är snarare den att festen närmar sig sitt slut. Konjunkturen vänder redan nedåt. Vissa prognoser pekar på att kurvorna redan är på väg ned. Exporten mattas, aktievärdena sjunker, och investeringsintresset har avtagit. Under år 1985 blir det sämre. Tillväxten mattas, arbetslösheten stiger, hade LO-tidningen som rubrik på en artikel för ett par nummer sedan. År 1986 och framåt befinner vi oss i en ny lågkonjunktur. Hoppet om förbättringar för de arbetslösa – att de goda konjunkturerna skulle bringa arbete åt dem – håller på att gå upp i rök.

Under en lång följd av år har vi gått in i nästkommande konjunktursvacka med en allt högre restarbetslöshet. Det är ett mått på att arbetsmarknaden fungerar illa. Insatser av arbetsmarknadspolitiska åtgärder har växt i motsvarande grad. Nu räcker det inte med att gripa till beredskapsarbete och omskolning i lågkonjunkturer och vid strukturkriser. Nu krävs omfattande permanenta insatser för bl. a. ungdomar, handikappade, underutbildade och äldre, för att hjälpa dem in i arbetslivet eller hjälpa dem till ett nytt arbete.

Arbetsmarknaden kännetecknas alltså av en serie balansproblem: geografisk obalans, brist på arbetskraft med rätt utbildning, stort överskott på arbetskraft med otillräcklig utbildning och en lönestruktur som hindrar vissa att komma in och förorsakar att andra stämplas ut.

Det borde stå klart för alla att denna utveckling måste brytas, om vi menar allvar med målet om full sysselsättning.

Det är mot den här bakgrunden man skall se min interpellation. Jag har frågat om arbetsmarknadsministern är beredd att i överläggningar med arbetsmarknadens parter söka hitta lösningar på dessa problem.

Med hänsyn till allvaret i situationen måste svaret på min interpellation sägas vara otillständigt magert. Det verkar som om ministern inte riktigt tänkt igenom frågorna. Det finns ingen analys och ingen antydning om att något arbete med att finna nya vägar pågår. Det som oroar mig mest är att det verkar som om ministern inte riktigt bryr sig. Ett allmänt ointresse är det intryck svaret ger.

Kännetecknande för Sverige har varit en väl fungerande samverkan mellan regeringen och arbetsmarknadens parter i sysselsättningspolitiken. När man försöker finna vägar bort från en oroande utveckling som den jag skisserat bör det ske tillsammans med parterna. Liksom deras ansvar för löneutveckling och övriga anställningsvillkor är beroende av regeringens ekonomiska politik, gäller också det omvända: ingen politik för full sysselsättning blir framgångsrik om den inte har parternas medverkan.

Det vore därför angeläget och självklart att systematiskt arbeta sig igenom analys och tänkbara åtgärder tillsammans med parterna. Men denna fråga i min interpellation besvaras med: "Vi är öppna för att parterna tar ett större ansvar för alla arbetssökande." Men frågan gällde förstås om regeringen är beredd att ta initiativ till sådana överläggningar.

Låt mig nämna fyra områden där det borde vara angeläget att få till stånd sådana diskussioner inte bara en gång utan fortlöpande.

För det första gäller det den framtida löneutvecklingen. Det finns ingen enskild faktor som är tillnärmelsevis lika betydelsefull för möjligheterna att nå och bevara full sysselsättning som lönestruktur och lönekostnadsutveckling. Under ett antal år har vi måst genomföra en rad devalveringar av den svenska valutan för att återerövra marknader. Det har betytt sänkning av lönernas värde. Mest hårdhänt har den socialdemokratiska regeringen gått fram på denna väg. Devalveringarna har blivit nödvändiga därför att vi i Sverige har levt på för stor fot. Men denna devalveringspolitik kan nu inte fortsättas. Det skulle varaktigt urholka förtroendet i andra länder för vår politik. I fortsättningen måste lönekostnadsutvecklingen hållas inom ramen för vad ekonomin tål. Annars tappar vi åter marknader, företag slås ut, och arbetslösheten stiger ytterligare.

Detta vet ansvariga förhandlare. Samtidigt vet de att lönerna återigen måste bli den huvudsakliga inkomstkällan för människors försörjning. Det betyder att skatte- och bidragspolitiken måste läggas om så att det lönar sig bättre att arbeta.

Regeringen bäddar illa för förhandlarna att klara denna uppgift. I stället för att spara på utgiftssidan, när det fattas pengar för staten, höjer regeringen återigen en rad skatter. Denna politik har t. o. m. gjort LO mållös.

Regeringens åtstramningspolitik sägs vara framkallad av att löneutvecklingen håller på att äventyra regeringens inflationsbekämpning. Det är förvisso sant. Men för detta bär regeringen själv det avgörande ansvaret, dels genom det sätt som staten som stor arbetsgivare har uppträtt på, dels genom uttalanden och beslut av regeringen som har försvårat för parterna att nå uppgörelser.

På den här punkten har överläggningar med parterna förts. Men i vilken

utsträckning har arbetsmarknadsministern som ansvarig för sysselsättningen sökt göra klart för kontrahenterna, att det är vid förhandlingsbordet som förutsättningarna att komma till rätta med arbetslösheten avgörs?

Det andra ämnet för överläggningar med parterna borde vara ungdomsarbetslösheten. Om detta har det förts en lång debatt här i eftermiddag, och jag skall inte förlänga den särskilt mycket. Låt mig bara säga att ungdomslagen har fått stor omfattning och gett tiotusentals ungdomar tillfälligt arbete. Ungdomar under 20 år kan nu erbjudas arbete eller utbildning. På ett sätt kan därför folkpartiets gamla förslag om ungdomsgaranti sägas vara förverkligat. Men det är mer till namnet än till gagnet.

Det har sagts av flera i debatten här att det är först i och med ungdomslagen som riktiga åtgärder har vidtagits för att få ned ungdomsarbetslösheten. Låt mig därför också på denna punkt göra en statistisk jämförelse med läget i slutet av den förra högkonjunkturen. I september 1980 hade 647 000 ungdomar under 25 år arbete. I dag har 619 000 arbete. 1980 var 42 000 arbetslösa och i september i år 49 000.

Vad är det egentligen som ni har uppnått? Vad är det som en rad socialdemokratiska talare egentligen har skrutit med här? Såvitt jag kan se har egentligen ingenting åstadkommits. Det betyder inte att vi inte kan hälsa med stor tillfredsställelse att det som görs ändå görs, men några större framsteg har verkligen inte åstadkommits.

Att klara ungdomsarbetslösheten med hjälp av ungdomslagen innebär flera svagheter, främst däri att det är en tillfällig lösning för alltför många. Det visar att den reguljära arbetsmarknaden inte fungerar för ett växande antal ungdomar. Med hjälp av ungdomslagen har vidare ett mycket stort antal ungdomar placerats hos offentliga arbetsgivare, som inte längre kan expandera, medan för få har placerats inom näringslivet, där expansionen måste ske.

Av dessa och andra skäl bör ungdomslagen få en avlösning. Parterna måste förmås att förhandla fram avtal, som gör ungdomslagen onödiga eller i varje fall reducerar dess omfattning.

Min andra fråga till arbetsmarknadsministern blir därför om hon är beredd att ta upp diskussioner med arbetsgivarnas och arbetstagarnas organisationer om det önskvärda i att avtal kommer till stånd som kan ersätta ungdomslagen. Avtalen om ungdomsplatserna kan därvid tjäna som mönster.

Ett tredje ämne för överläggningar med parterna borde gälla de handikappades möjligheter att få arbete. I dag finns främst två möjligheter att hjälpa handikappade: dels att med skattemedel övergångsvis täcka en del av lönekostnaden via lönebidrag, dels att erbjuda anställning inom Samhällsföretags olika verkstäder.

Vi vet att dessa inslag i arbetsmarknadspolitiken av och till utsätts för kritik från företagsamheten. Det borde vara skäl att testa om arbetsgivarna är beredda att lösa frågan om de handikappades rätt till förvärvsarbete på annat sätt. En sak måste göras klar, nämligen att vi inte kan svika dem som inte utan hjälp efterfrågas på en hård arbetsmarknad.

Men det kan finnas andra vägar än de vi nu tillämpar. Ett sätt har skisserats

i en utredning, nämligen att socialförsäkringsavgifterna reduceras för företag som förbinder sig att anställa handikappade som förmedlingen anvisar. Det kan finnas andra lösningar.

Min tredje fråga blir ändå mot den här bakgrunden om arbetsmarknadsministern är beredd att överlägga med parterna på arbetsmarknaden i syfte att hitta effektivare och smidigare former för att hjälpa handikappade till förvärvsarbete på den reguljära arbetsmarknaden.

Det fjärde och sista området jag vill nämna, som angeläget ämne för överläggningar mellan regeringen och parterna, är utbildningen. Vi vet att allt fler behöver kompletterande utbildning eller omskolning för att hävda sig på arbetsmarknaden. Det är kanske det allra främsta medlet för att stärka den enskildes möjligheter och konkurrenskraft. Omfattningen av den av SÖ och AMS administrerade arbetsmarknadsutbildningen har därför under senare år fått en mycket stor omfattning. Åtskilligt av denna utbildning borde emellertid kunna ske ute i företagen.

Denna utbildning är till för dem som redan är arbetslösa eller riskerar att bli det. I allt fler fall måste utbildning sättas in tidigare för att förhindra arbetslöshet, för att underlätta omställningar i företagen, göra dem mer konkurrenskraftiga och därmed kunna ge en tryggare sysselsättning.

Det är en kinkig fråga hur vidareutbildningen inom företagen kan och bör stimuleras. Det jag vet är att den måste uppmärksammas. Min fjärde fråga blir därför: Avser arbetsmarknadsministern initiera överläggningar med parterna på arbetsmarknaden i syfte att få till stånd mer omskolning och vidareutbildning ute på arbetsplatserna?

Herr talman! Jag beklagar att jag måste upprepa och precisera de frågeställningar som jag hade i min interpellation. Det har emellertid visat sig vara nödvändigt, eftersom arbetsmarknadsministern valt att inte närmare fördjupa sig i allvaret bakom frågorna.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 48 TALMANNEN:

Jag får nu meddela att anslag om kvällsplenum har uppsatts.

Anf. 49 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Efter 14 år i riksdagen borde jag kanske ha lärt mig att det inte tjänar så mycket till att interpellera statsråd. Det är egentligen inte statsråden som svarar. Det är i stället någon anonym departementstjänsteman, som man inte får debattera med och som endera inte uppfattar frågans innebörd eller också svarar på andra frågor än de ställda och som dessutom belamrar texten med de vanliga banala propagandafraserna om regeringspolitikens allmänna förträfflighet.

Nu är jag emellertid en optimistisk natur. Jag tror att det går att få en seriös, politisk-ideologisk och säg gärna litet vetenskapligt präglad diskussion om arbetarrörelsen och arbetslösheten i vår tid. Jag anser att en sådan

har största offentliga intresse. Och jag anser också att Anna-Greta Leijon som politiker är fullt kapabel att föra den mer självständigt och inte i form av detta en aning ytliga dokument som hon har läst upp.

Vad är den samhälleliga bakgrunden till diskussionen? Sedan två årtionden tillbaka kan vi iaktta hur högkonjunkturer försvagas och lågkonjunkturer fördjupas. Varje ny lågkonjunktur lämnar efter sig fler arbetslösa än tidigare. Och i det som nu kallats högkonjunktur är arbetslösheten större än i det man på 1960-talet kallade för lågkonjunktur. Under 20 år efter världskriget var arbetslöshet något ovanligt, ett kortvarigt undantagstillstånd för ett fåtal människor. I dag är den ett stort permanent inslag i det ekonomiska systemet.

Frågan är vad som händer på sikt med ett samhälle där en växande del av befolkningen befinner sig i denna typ av social situation. Vad händer med solidariteten, med människosynen, med styrkeförhållandet mellan arbete och kapital? Och hur stort blir detta problem under närmast kommande två årtionden? Vad händer när den nya teknologin möjliggör att tillverkningen av en maskin kan ske på en tiondel av den tid som åtgår i dag eller när en bank blir så automatiserad att den kan klara sig med en tiondel av den kader anställda den har i dag?

Detta är en ödesfråga för arbetarrörelsen. Därför förvånar det mig att hela denna bakgrund och detta perspektiv över huvud inte är berörda i interpellationssvaret. Man måste nämligen ha ett längre perspektiv på denna fråga än några månader eller högst ett budgetår. Kortsiktiga problem må kunna mötas med kortsiktiga arbetsmarknadsåtgärder. Långsiktiga problem kräver andra tillvägagångssätt.

Jag tror mig förstå bakgrunden till att Anna-Greta Leijon inte anlägger några sådana perspektiv. Det har att göra med den första frågan som jag har ställt – varför regeringens konjunktur- och arbetslöshetspolitik inte stämmer med arbetarrörelsens klassiska idéer. Anna-Greta Leijon förnekar nu i sitt svar att det finns en sådan skillnad. Jag skall därför något utförligare förklara vad jag har menat.

Det fanns en gång en man som hette Ernst Wigforss. Han förstod sig på ekonomi – framför allt därför att han inte var ekonom.

Wigforss krispolitik hade två grundläggande element. Arbetslösheten kunde bara bekämpas om man tillät den nationella marknaden att växa, eftersom den var så att säga den stora marknaden och exportmarknaden var och kommer att förbli den mindre marknaden. Den nationella marknaden borde vara så stor, menade han, att den tillsammans med exporten garanterade avsättning för den mängd varor och tjänster som var tillräcklig för full sysselsättning. Denna grundläggande tanke gäller naturligtvis än i dag, även om ekonomin i sin struktur har undergått vissa förändringar.

Det andra momentet i Wigforss krispolitik bestod däri, att de breda folklagrens konsumtion måste hållas uppe. Det var den plus den samhälleliga, sociala konsumtionen som var grunden för en tillräcklig efterfrågan, den tillräckliga efterfrågan som skulle garantera att det inte blev någon arbetslöshet. Full sysselsättning och social utjämning hade alltså ett nära samband.

Vad dagens socialdemokratiska regering gör är däremot raka motsatsen. Man sätter den inre marknaden i motsättning till exporten. Man påstår att exportens upprätthållande kräver en åtstramning på den inre fronten. Det vill i klartext säga: de blygsamma effekter på sysselsättningen man kan nå i exportsektorn slår man undan genom att hålla tillbaka den inre marknaden.

Orsakerna till detta är bl. a. ett par teoretisk-praktiska fel, som skymtar förbi också i Anna-Greta Leijons svar. Det finns ingen sådan motsättning mellan export och inre marknad, som regeringen tror. Det är inte så, att en förstärkning av den inre marknaden skulle ske på exportens bekostnad. Tvärtom – en stark inre marknad höjer effektivitet och konkurrenskraft även för exporten. En svag eller stagnerande inre marknad blir däremot en kostnadsmässig belastning för exporten via ett sämre utnyttjande av resurser. De argument Anna-Greta Leijon i dag framför liknar mycket de argument som de borgerliga framförde mot Wigforss, och de är naturligtvis lika felaktiga som då.

Nu är det inte heller så, att åtstramningen på den inre marknaden – när det gäller dess efterfrågan – leder till att underskottet i den offentliga sektorn blir mindre. Också här är det tvärtom. En breddning av efterfrågan på den inre fronten medför ökat skatteinflöde. En åtstramning får däremot motsatt effekt och riskerar leda till en ond cirkel, där budgetunderskottet permanentar sig självt.

Wigforss menade att en förbättring av de breda lagrens efterfrågan var en nödvändig del av arbetslöshets- och krispolitiken. Dagens regering har en motsatt åsikt. Wigforss förde en verklig utjämningspolitik för att på detta sätt bekämpa arbetslösheten. Dagens regering för däremot en politik som innebär en kolossal resursöverföring i kapitalets händer. Stora vinster har gått parallellt med minskade reallöner.

I denna negativa omfördelning ligger en av orsakerna till att arbetslösheten stiger långsiktigt. Ty om den nationella efterfrågebasen är för svag, får man heller ingen tillräcklig stimulans för de privata investeringarna. I stället framstår finansoperationer och utlandsinvesteringar som mer attraktiva för privatkapitalet.

Och här är den andra punkt där regeringens krispolitik innebär ett brott med klassisk socialdemokratisk politik. I dag har produktiviteten stigit kraftigt i ekonomin. Det betyder alltså att ekonomin har kapacitet för att kasta ut ett större mått av varor och tjänster. Men om detta inte möts av efterfrågan, kan kapaciteten inte utnyttjas. Ökningar av löner och köpkraft måste ske parallellt med ökningen i produktivitet, annars stannar ekonomin på en nivå där arbetslösheten består. Anna-Greta Leijon antyder i sitt svar att en ökning av den inhemska efterfrågan skulle vara oförenlig med målet att bekämpa inflationen. Detta måste väl ändå vara ett rent logiskt tankefel från hennes sida – eller från skribentens. Om efterfrågan ökar med samma volym som betingas av det tillskott produktivitetsökningen skapat, kan över huvud taget ingen inflation uppstå. Tvärtom kräver kampen mot arbetslösheten att efterfrågan hela tiden stiger parallellt med produktiviteten, annars ökar arbetslösheten.

Jag vill f. ö. påminna Anna-Greta Leijon om att regeringen själv inser risken av en ökad arbetslöshet våren 1985 – det är ju därför ni vill satsa 1.75 miljarder för nya tillfällighetsarbeten, en satsning som vpk i och för sig hjälper er att rösta igenom. Men det är inte svårt att förstå att risken för ökad arbetslöshet är påtaglig, om produktiviteten stiger samtidigt med att regeringen och Arbetsgivareföreningen hjälps åt att vältra ytterligare reallönc- och köpkraftsförluster på löntagarna! Det är denna politik som strider mot klassiska idéer i arbetarrörelsen och som i praktiken bidrar till att permanenta eller förvärra arbetslösheten.

En huvudtanke i min interpellation var att sätta arbetslösheten som långsiktigt fenomen i relation till arbetsmarknadspolitikens väsentligen kortsiktiga och mer tillfälliga inriktning.

Anna-Greta Leijon försöker likställa mig med moderaterna, när jag då hävdar att arbetsmarknadspolitikerna, som jag uttrycker det, har en provisorisk karaktär. Bortsett från att Anna-Greta Leijon uppnått så mogen ålder att hon bör kunna skilja på höger och vänster även i politiken, missuppfattar hon hela saken. Det är ett osökt avslöjande av hennes ideologiska utgångspunkt.

Jag har nämligen – i motsats till vissa moderata propagandister – inte hävdatt att t. ex. beredskapsarbeten, som arbeten betraktade, är sämre än andra. Det finns många dåliga arbeten på den s. k. öppna marknaden, och det finns många bra beredskapsarbeten om också inte alla är bra.

Men Anna-Greta Leijon reagerar på ett sätt som visar att det för henne viktigaste är att försvara arbetsmarknadsverket och dess byråchefers anseende. Jag har en helt annan utgångspunkt. Min utgångspunkt är de arbetslösa liv. Om Anna-Greta Leijon skulle gå sex månader i beredskapsarbete, sedan några månader och stämpla, sedan ha kanske en månads korttidsjobb på öppna marknaden, därefter drabbas av ny arbetslöshet, följd av ett nytt beredskapsjobb, osv. – nog skulle Anna-Greta Leijon då säga sig: Mitt liv är ett provisorium. Jag hör ingenstans hemma, jag måste ständigt byta tillvaro och bryta kontakter jag skapat, jag måste ständigt hoppas på en arbetsförmedlares välvilja eller på att regeringen ger anslag till AMS för just det året, jag är berövad stabilitet, självförtroende och kanske också yrkesstolthet. Det är när allt större skikt människor får sådana, skall vi säga provisoriska, liv, som själva samhället, arbetarklassens situation och människosynen förändras. Det har något förvånat mig att Anna-Greta Leijon inte tycks förstå detta.

Jag övergår till svaret på min sista fråga, den nämligen, vad den samhälleliga kapitalbildningen har för relation till arbetslöshetsproblemet på sikt.

Bakgrunden är följande: Vi har ett privatkapitalistiskt system, vars utveckling undergräver arbetarrörelsens klassiska fullsysselsättningspolitik. Vi står inför en teknologisk omvälvning, vars arbetsbesparande effekter är utomordentligt stora. Den ökande arbetslöshet vi kunnat spåra sedan 20 år och de tendenser vi ser leder till frågan, vem som skall kunna skapa arbete. Den privata, alltmer internationaliserade sektorn kan och vill med all sannolikhet inte göra det. Budgetpolitiken har inte tillräckliga ramar, så

länge man inte beskattar kapitalet på ett annat sätt än nu. Återstår samhällets kapitalbildning, senast manifesterad i löntagarfonderna.

Kan man då förutse – något som på sikt ter sig helt nödvändigt – att dessa resurser används för en ny typ av industrialisering och nya typer av verksamheter, vilka kontrasterar mot de privatkapitalistiska och därför faktiskt kan bekämpa den hotande massarbetslösheten? Enligt min mening måste samhället på sikt ta på sig denna uppgift. Och det måste ske på ett sätt som innebär att människorna i gemen är med och väljer och styr dem som skall förvalta detta samhällsliga kapital. Också detta griper tillbaka på tankar som icke var obekanta för politiker som Ernst Wigforss.

För dessa tankar har Anna-Greta Leijon att döma av svaret inte mycket till övers. För henne är det naturligt att löntagarfonderna för en kapitalistisk politik, ägnar sig åt samma kommersiella strävanden, har samma kortsiktighet och samma likgiltighet för om de tjänar pengar på utlandsinvesteringar eller investeringar i Sverige som den privatkapitalistiska ekonomin. Det är, att döma av de medvetna formuleringarna i svaret, också naturligt för Anna-Greta Leijon att löntagarfonderna skall styras av en sluten krets, en direktionsmaffia, lika litet demokratisk som de härskande i de stora privatkoncernerna.

Sammanfattningsvis kommer man fram till att det i fråga om synen på arbetslösheten och arbetslöshetspolitiken tycks råda ett stort främlingskap inom regeringen inför de synsätt som tidigare var tradition i arbetarrörelsen – ett främlingskap inför det egna ideologiska arvet. Och i det tomrum, som därmed uppstår, tränger borgerliga teorier in, idéer som predikar lönedpressning, gudomlig dyrkan av exporten och tesen om arbetarna som skuld till inflationen.

Det är på detta sätt som arbetslöshetsfrågan kommer att bli den kanske viktigaste prövostenen på socialdemokratins utveckling i vår tid och på hela arbetarrörelsens ideologiska lödighet. Att återupprätta denna ideologiska lödighet är enligt min mening nödvändigt. Sker det inte, förlorar rörelsen sin identitet.

Anf. 50 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Får jag börja med att vända mig till Ingemar Eliasson som hänvisade till vad som hänt i USA. Han talade om att i USA ökar sysselsättningen mer än i något annat land. Nu ville han inte rekommendera just den politiken, eftersom den ju har lett till kraftigt ökat underskott i statens finanser. Man skulle kunna säga att vad som hände i Sverige under den borgerliga regeringstiden var att regeringen ökade underskotten och arbetslösheten. Det är mycket tack vare den politik som bedrevs då som vi har stora svårigheter i dag.

I och för sig är det intressant att se vad som händer i USA, och det är alldeles riktigt att USA har haft en kraftig ökning av sysselsättningen, inte på de arbetsområden som man kanske i första hand skulle tro att det gäller – en ökning av de framtidsinriktade industrijobben – utan framför allt av privata servicejobb. Dessa arbeten är tyvärr många gånger mycket dåligt betalda,

Nr 19

Måndagen den
5 november 1984

Om arbetslösheten

vilket leder till att människorna trots att de har sysselsättning ändå inte kan klara sig ekonomiskt.

Vi har under de två år som socialdemokraterna suttit i regeringsställning haft väldigt många överläggningar med arbetsmarknadens parter, med företrädare för både arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna. Redan efter ett halvår konstaterade SAF att vi under det halvåret haft betydligt fler kontakter än vad de borgerliga hade under sina sex år i regeringsställning, då regeringen i stort sett läste in sig i förhållande till parterna på arbetsmarknaden.

Vi har haft diskussioner också om de frågor som Ingemar Eliasson tar upp. Vi har fortgående diskussioner om hur vi gemensamt skall kunna lösa olika frågor. Det gäller t. ex. frågan om utbildningen, där Ingemar Eliasson vet att vi håller på att förbereda en omläggning av arbetsmarknadsutbildningen. Vi har haft många diskussioner med arbetsmarknadens parter om utbildning i företagen. Regeringen diskuterar just nu med arbetsmarknadens parter TCO:s förslag till inskolningsplatser. Vi har haft diskussioner om ungdomsarbetslösheten och om olika åtgärder för att lösa den.

Det pågår alltså kontinuerliga diskussioner om dessa frågor, men för oss är det ett självklart sätt att arbeta. Det är alltså inte så märkvärdigt för oss, att vi tycker att vi ständigt skall basunera ut detta arbetssätt. Tyvärr hittar vi inte alltid sådana här åtgärder – långt ifrån alltid. Därför måste vi vidta åtgärder som ibland går vid sidan om vad man på arbetsmarknaden kan tycka vara en naturlig lösning.

Jag har i mitt interpellationssvar till Ingemar Eliasson sagt att vi tycker att den svenska arbetsmarknadspolitikens goda funktion i mycket stor utsträckning får tillskrivas det förhållandet att vi ofta är överens. Vi diskuterar i förväg med parterna på arbetsmarknaden, och det är av stort värde att vi gör det på alla nivåer, både centralt i regeringskansliet och lokalt ute på de enskilda arbetsplatserna. Vi avser att fortsätta att arbeta på det sättet.

Tyvärr tycker jag mig i Ingemar Eliassons sätt att diskutera kunna spåra ett närmande till de moderata metoderna att diskutera arbetsmarknadspolitik. Det är riktigt som Ingemar Eliasson säger, och som även Jörn Svensson talar mycket om, att vi har långsiktigt ökande problem på arbetsmarknaden. Vi har bakom oss en lång period då vi har kunnat se att arbetslösheten tenderar att öka och att en högkonjunktur kommer. Men vi vet att arbetslöshetsproblemen även i högkonjunkturen blir svårare att tackla än de var i den tidigare högkonjunkturen. Vi har framför oss långsiktiga problem. Ingen kan i dag riktigt bedöma hur omfattande de kommer att bli; uppfattningarna är ganska olika. Det gäller vilken effekt som den nya tekniken, med datorerna, kommer att ha på arbetsmarknaden.

Självfallet är inte de lärdomar bortglömda som socialdemokraterna drog på 1920- och 1930-talen då Ernst Wigforss var en av de mest framträdande politikerna. Även då tog det en viss tid att komma till rätta med de akuta arbetslöshetsproblemen – det glömmes man ibland. Detta sagt som en parentes.

Vi bortser inte från sambandet mellan den nationella marknaden och vad

som händer med Sveriges möjligheter ute på världsmarknaden. Vi bortser inte från den roll som den privata konsumtionen, efterfrågan, spelar för sysselsättningen. Men problemen är ju faktiskt, Jörn Svensson, annorlunda i dag än de var när Ernst Wigforss hade att tampas med dem, och de är det på flera olika sätt. När man diskuterar arbetslöshetsproblemen och sysselsättningsproblemen gör man det ibland utifrån litet för mycket av vetenskapliga termer. Det har skett förändringar på arbetsmarknaden. Det har alltså uppstått problem som Ernst Wigforss inte behövde bry sig om, men som vi i mycket stor utsträckning måste ta hänsyn till. Bl. a. har kraven från fler människor på att få ett arbete ökat. Kvinnornas situation på arbetsmarknaden är helt annorlunda. På Ernst Wigforss tid var det ganska lätt att bortse från allvaret i de krav som kvinnorna ställde på att få arbete. Det kunde man göra också inom de fackliga organisationerna. Även inom arbetarrörelsen förde man en diskussion som gick ut på att kvinnorna när det blev dåliga tider snällt skulle gå tillbaka till jobbet hemma. Kvinnorna gör inte detta i dag, och det med rätta. De ställer andra krav på oss än vad tidigare politiker måste möta.

Självfallet är dessutom handlingsmöjligheterna för den socialdemokratiska regeringen i dag i väldigt stor utsträckning begränsade av att vi har haft sex borgerliga regeringsår. Hur man än vänder och vrider på förhållandena, och vad man än tycker, är det ju faktiskt så att underskotten i statsbudgeten och i bytesbalansen innebär begränsningar av våra handlingsmöjligheter som vi inte kan bortse från. Dessa begränsningar gör också att förändringar och förbättringar, som vi skulle vilja genomföra när det gäller den inhemska efterfrågan på den nationella marknaden, inte kan göras i den takt som vi önskar, eftersom det negativt påverkar vårt förhållande till omvärlden.

Sverige är ett litet land. I väldigt hög grad beror vårt välstånd på att vi har dragit nytta av vad världshandeln har gett. Vi har besparats problem som andra länder har fått dras med. Men det gör naturligtvis också att vår handlingsfrihet är begränsad av vad som händer runtomkring oss.

Min taletid börjar nu gå mot sitt slut. Jag vill bara avslutningsvis instämma i en av de saker som Jörn Svensson framhöll, nämligen att för socialdemokratin i regeringsställning är sysselsättningen den viktigaste provostenen. Vi är i väldigt hög grad medvetna om det.

Anf. 51 INGEMAR ELIASSON (fp):

Herr talman! Det är litet delade meningar mellan Jörn Svensson och Anna-Greta Leijon om huruvida vi skall ha mer eller mindre av vetenskapliga termer i den här debatten. Vi behöver nog ha mera av sådana, men behöver också få dem bättre anpassade till den svenska situation som vi har att brottas med just i dag.

Jörn Svensson påminner om Wigforss synpunkter på betydelsen av hcmamarknaden liksom om dennes – eller i sanningens namn om Keynes eller om Stockholmsskolans – grundläggande teorier. Jörn Svensson påpekar bisatsvis att en del har hänt sedan dessa teorier framfördes, och det är ett kraftigt understatement. Varken Keynes, Wigforss eller någon annans

teorier utgick ju från en sådan extrem underbalansering som vi nu har haft under en lång följd av år, från en offentlig ekonomi som omfattar 70 % av BNP eller från risken för stora och ihållande underskott i bytesbalansen.

Jag tror att Keynes teorier alltså håller men att de nog måste anpassas till den situation som vi har i dag. Vad man kan påpeka, vilket inte Jörn Svensson gjorde, och egentligen inte heller Anna-Greta Leijon, är att vi i extrem grad har utnyttjat Keynesianska teorier. År efter år, i hög- som i lågkonjunktur, har vi haft en mycket kraftig underbalansering av statens budget, och därmed ett mycket större efterfrågetillskott än vad jag tror att någon av dessa herrar egentligen någonsin föreställde sig att man skulle kunna ha.

En poäng i sammanhanget är att Jörn Svensson påpekar att man måste hålla hemmaefterfrågan och hemmamarknad uppe. Han och hans parti tänker nämligen i dessa dagar hjälpa regeringen att dra in efterfrågan från den svenska marknaden, något som naturligtvis kommer att få effekter på efterfrågan på arbetskraft. Vad Anna-Greta Leijon och Jörn Svensson är överens om är, om inte annat, att skatterna skall höjas igen. Hur man kan få det att gå ihop med ansträngningar att upprätthålla och öka sysselsättningen är för mig obegripligt.

Herr talman! Jag skall emellertid hålla mig till den frågeställning som jag har försökt föra in i debatten med min interpellation, nämligen om arbetsmarknadsministern egentligen är intresserad av att återföra mer av lösningarna på arbetslöshetsområdet till arbetsmarknadens reguljära funktionssätt. Det reguljära är att parterna träffar överenskommelser som innebär att man ordnar sysselsättning för de allra flesta som söker arbete. Nu har vi under en följd av år sett en omvänd utveckling. Vi har mest hjälpa allt fler ungdomar, allt fler handikappade och allt fler äldre till ett arbete med skatteomedel på det ena eller andra sättet. Jag menar att man inte kan fortsätta på det viset. Man måste se till att mera av detta sker i direkt kontakt parterna emellan.

De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har nu en mycket stor omfattning. Vi har, som Nils Lundgren påpekade i det citat som jag läste upp, egentligen inget svängrum för att expandera de åtgärderna när vi går in i nästa lågkonjunktur. Det är i det perspektivet som min interpellation skall ses. Frågan är om arbetsmarknadsministern är beredd att driva på diskussionerna med parterna just i syfte att få till stånd lösningar ute på arbetsmarknaden så att svängrummet, möjligheterna att expandera de mera traditionella arbetsmarknadspolitiska insatserna, återigen finns när konjunkturen försämras.

Anna-Greta Leijon valde att hänvisa till en rad kontakter som hon har haft. Hon säger att hon inte vill blåsa i luren för de diskussionerna. Men när det har passat har det trumpetats å det livligaste, t. ex. angående överläggningar om löntagarfonder och nu om inflationsbekämpningen. Såvitt jag vet har inget resultat av betydelse för sysselsättningen kommit fram vid någon av dessa överläggningar.

Anna-Greta Leijon besvarade inte min fråga. Passade hon på tillfället vid överläggningarna om löneutvecklingen och löneutbildningen att påpeka – stillsamt eller högljutt, vilket hon vill – att det är i löneförhandlingarna som

man lägger grunden till misslyckanden eller succéer när det gäller den framtida sysselsättningen?

På samma sätt borde det vara föremål för separata överläggningar hur man avlöser ungdomslagen, hur man hittar smidigare och bättre former för att ge handikappade sysselsättning osv. Nog kan väl Anna-Greta Leijon försöka en gång till, om alla de underhandskontakter som hon hittills har haft inte har gett något resultat värt att trumpeta ut.

Anf. 52 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Låt mig först undanröja några missuppfattningar från Ingemar Eliassons sida. Det som man kallar för Keynesiansk politik förutsätter inte alls att man skall öka efterfrågan genom ökade budgetunderskott. Det är budgetens utgiftssida och dess utveckling som är styrande för statens påverkan av den inhemska efterfrågan, inte budgetunderskottets storlek eller förändringarna av det. Man trodde det på 1930-talet, men det är numera en övergiven ståndpunkt, om jag har läst skrifterna rätt.

Regeringen drar inte heller in efterfrågan totalt sett genom sitt nya ekonomisk-politiska paket. 1,75 miljarder kronor av det som dras in skall ges ut till 30 000 nya jobb. Det vill tydligen inte Ingemar Eliasson vara med på. Resten av det som tas in skall användas för att underbygga den automatiska ökningen av statens utgifter som man väntar sig och som man från finansdepartementet är rädd för, om den får fortskrida utan att den balanseras med inkomster. Den resulterar annars i ett ökat budgetunderskott. Paketet ökar i själva verket efterfrågan. Detta är en av orsakerna till att vi ändå har tyckt att vi kunde stödja det, med vissa modifikationer som regeringen har gjort.

Till den egentliga huvudfrågan. Det är synd att vi är trötta och att tiden är så långt framskriden; vi har ju debatterat arbetsmarknad under så många timmar. Jag tror att det här skulle ha varit en mycket intressant diskussion att fördjupa sig mera i.

Det är riktigt, som Anna-Greta Leijon säger, att det finns viktiga skillnader mellan den Wigforsska politikens förutsättningar och nuets. Det finns i alla fall vissa kärnpunkter som alltjämt är giltiga och där det Wigforsska och Keynesianska tänkandet behåller sin relevans. Det gäller bl. a. den punkt som jag tog upp, nämligen produktiviteten. Säg att vi nu på ett år har 6-7 % produktivitetsökning. Det är då absolut nödvändigt för att en ökad arbetslöshet inte skall uppstå att man ökar den nationella efterfrågebasen så att den kan suga upp det tillskott som produktivitetsökningen innebär. Det är alldeles orimligt att tänka sig att hela detta tillskott skulle kunna kastas ut på exportmarknader. Så goda är inte förutsättningarna därvidlag.

Då är Anna-Greta Leijons invändning att om man släpper fram den inhemska efterfrågan alltför mycket, skapar man bytesbalansproblem. Det beror ju på. Hela det tillskott som man skulle ge den inhemska efterfrågan skall ju inte disponeras av de enskilda individerna, för varje rejäl löneökning resulterar också i ökat skatteinflöde för stat och kommun och i sådana sociala investeringar och sådan social konsumtion som har ett mycket lågt importin-

nehåll, mycket lägre än den efterfrågan som i dag representeras av de starkt ökade vinsterna. Även med Anna-Greta Leijons förutsättningar och aktsamhet om bytesbalansen borde det vara mera fördelaktigt och mera logiskt att släppa fram denna inhemska efterfrågeökning, dock kanske icke annat än till en mindre del i form av rent privat konsumtion utan till stor del i form av social konsumtion. Man kan nämligen inte i längden säga så här: Nu har vi 6-7 % produktivitetsoökning. Men ni som har åstadkommit denna produktivitetsoökning skall inte få kompensera er för devalveringen, utan ni skall acceptera fortsatta reallönesänkningar – i praktiken blir det ju så om 5-procentstaket ställs mot en inflation på kanske 6-7 %. Detta är en politik som försvagar den nationella marknadens förmåga att suga upp det av produktivitetsoökningen skapade tillskottet i produktionen. Det är där som tesen fortfarande håller. Det är nödvändigt att i dag betydligt förstärka den nationella efterfrågebasen i lämplig form och i lämpliga proportioner mellan privat och social konsumtion för att inte svagheten i efterfrågebasen skall leda till en permanentning av en ständigt på lång sikt stigande arbetslöshet. Det är där som jag menar att regeringspolitiken har en annan utgångspunkt. Det är en utgångspunkt som man finner hos borgerliga teoretiker och där man hävdar att bara lönerna och efterfrågan här hemma stramas åt skall företagarna få så låga kostnader och bli så glada att de kommer strömmande och investerar. Så fungerar inte ens den kapitalistiska ekonomin, för när företagarna vet att den inhemska efterfrågan kommer att vara svag och stram och hållas tillbaka och att löntagarnas köpkraft inte kommer att öka utan kanske snarare något minska, då blir de inte så förfärligt benägna att investera, åtminstone inte på en nivå som skulle innebära kraftfulla effekter mot arbetslöshet.

Anf. 53 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Ingemar Eliasson säger att vi inte har något svängrum för att öka de arbetsmarknadspolitiska insatserna i nästa konjunkturnedgång. Jag tror att det är en felaktig utgångspunkt för resonemanget. Det har tidigare i många sammanhang diskuterats om det finns ett tak för de arbetsmarknadspolitiska insatserna. Många gånger har man satt ett sådant tak, betydligt lägre ner än det vi faktiskt har i dag. Det är ett ganska sterilt sätt att resonera på, för det beror på *hur* de arbetsmarknadspolitiska insatserna är utformade och vilka de är. Jag tror att det finns begränsningar och tak när det gäller vissa av åtgärderna, men samtidigt vet vi att vi steg för steg kan förändra inriktningen och därmed öka möjligheterna att väsentligt utvidga de arbetsmarknadspolitiska insatserna.

Låt mig säga att jag tror att det finns skäl som talar för att vi i framtiden kommer att ha stora behov av arbetsmarknadspolitiska insatser också i de lägen då man kan säga att den allmänna ekonomin fungerar bra och arbetsmarknaden hyfsat. Det beror bl. a. på att vi kan se framför oss en fortsatt förändring på arbetsmarknaden, förmodligen i vissa sammanhang betydligt snabbare än den som vi har varit vana vid tidigare. Därmed uppstår väldiga behov av bl. a. arbetsmarknadsutbildning, som jag tror är ett av de

instrument som i framtiden kommer att växa i omfattning. I än högre grad än i dag kommer denna att gälla människor som redan är anställda och har ett jobb, men där man kan se risker för att de som individer eller deras företag slås ut om de inte får förnyade kunskaper.

Jag tror att vi behöver se på arbetsmarknadspolitiken med nya ögon. Då får man ett helt annat betraktelsesätt än detta, att vi i nästa lågkonjunktur inte längre har några möjligheter kvar.

Detta betyder inte att jag inte skulle vara mycket glad om en hel del av de åtgärder som vi i dag vidtar inom arbetsmarknadspolitikens ram skulle vara onödiga. Tänk om arbetsgivarna, både på den privata och på den offentliga arbetsmarknaden, tog bort en del av sina skyglappar när det gäller att anställa handikappade! Tills vi har ryckt undan de där skyglapparna behöver vi dock använda t. ex. lönebidrag.

Det jag reagerade mot i Jörn Svenssons interpellation, där han talade om de arbetsmarknadspolitiska provisorierna, var just att han bortsåg från att för väldigt många av de människor som är, som vi brukar säga, föremål för sådana här åtgärder är det inte fråga om några provisorier. Det är inte så att alla som omfattas av arbetsmarknadspolitiska åtgärder går i den kedja som Jörn Svensson beskrev. Många av dessa personer har faktiskt en fast anställning, med lön och anställningsförhållanden som alla andra. För dem blir det inte något byte av tillvaro.

Jag tycker att detta förtjänar att sägas, eftersom det från moderat håll nu förs en så enveten kampanj mot arbetsmarknadsutbildningen. Man måste vara varsam med hur man uttrycker sig, så att man inte deltar i den kampanjen.

Dessutom vill jag framhålla att arbetsmarknadsutbildningen inte är mera provisorisk än annan utbildning. Den har en annan grund, delvis därför att man får den, och man får andra ekonomiska villkor. Jag vill dock påstå att det kretslopp och den otillfredsställda situation som Jörn Svensson beskriver inte finns där för flertalet.

Det är inte sant, Jörn Svensson, att vi för en åtstramningspolitik. Å ena sidan argumenterar Jörn Svensson mycket bra mot Ingemar Eliasson när denne kritiserar överenskommelsen om skatteindragning via bensinskatt och annat, men å andra sidan säger Jörn Svensson att vi för en åtstramande politik. Våra möjligheter att expandera är begränsade, därför att vi har underskott i statsbudgeten och underskott i bytesbalansen. Det är riktigt, som Jörn Svensson också var inne på, att om man ökar den privata konsumtionen för mycket innebär det risker för bytesbalansen. Men det är självfallet också riktigt att vi kan expandera en del av den offentliga sektorn utan att det får sådana negativa effekter på bytesbalansen. Det är mycket det som vi faktiskt har gjort i en rad av insatserna från regeringens sida. Investeringsinsatserna och mycket av arbetsmarknadspolitiken handlar om just detta. Man kan kanske kalla det för en social konsumtion – en konsumtion inriktad på den svenska hemmamarknaden.

Ingemar Eliasson talar mycket om att människor är trötta på skatter och på att med skattemedel klara arbetsmarknadspolitik och sysselsättningspro-

blem. I nästa andetag säger han: Vi vill göra mer insatser för bl. a. ungdomarna, och vi vill pröva om inte företag skulle kunna få lättnader i sina skatter och avgifter. Att med skattemedel ge bidrag för att en långtidsarbetslös via arbetsförmedlingen skall kunna få ett fast arbete i en kommun, ett landsting eller ett privat företag skulle alltså, med Ingemar Eliassons sätt att se, vara mycket sämre än om det aktuella företaget anställde en ung arbetslös genom att de avgifter eller skatter som företaget skall betala in sänktes i motsvarande mån. Jag förstår bara inte hur det går ihop. Någon annan måste i så fall betala dessa skatter och avgifter, om vi inte skall låna till dem utomlands.

Jag skulle önska att det ute på arbetsmarknaden, hos dem som är arbetsgivare, fanns ett ännu större ansvar – ett ansvar som gick ut på att alla skall ha rätt till arbete och att det måste innebära att man får lov att anpassa sina arbetsplatser efter hur människorna ser ut, efter de skavanker och brister som vi vet att i varje fall de flesta av oss har. Det är en uppgift för oss att på olika sätt försöka påverka arbetsgivarna, både på den privata och på den offentliga sidan, till att i detta avseende vara realistiska.

Vi har också lagstiftning som syftar till samma sak, bl. a. främjandelagen. Jag tror att både Ingemar Eliasson och jag kan konstatera att den tyvärr inte har varit särskilt verkningsfull, inte har gett oss de möjligheter som vi hoppades på. Det har vi heller inte fått genom den verksamhet med anpassningsgrupper som nu har funnits under ganska lång tid.

Jag hoppas att vi, med olika metoder, skall ha förutsättningar att påverka arbetsmarknaden när det gäller dessa frågor. Det kan bl. a. ske genom en förbättrad företagshälsövård som ges en förändrad inriktning, så att den kan förhindra utslagning på arbetsmarknaden och göra det möjligt för oss att bättre anpassa arbetsplatserna så att också de som har handikapp verkligen kan komma in på arbetsmarknaden. Som Ingemar Eliasson vet resonerar vi just nu om ändrade regler också på dessa punkter. Jag tror och hoppas att det på detta sätt bättre än hittills skall lyckas oss att utan subventioner, vare sig det gäller avgifter eller bidrag, påverka arbetsmarknadens parter.

Anf. 54 INGEMAR ELIASSON (fp):

Herr talman! Det är uppenbart att Jörn Svensson och Anna-Greta Leijon får ta ett litet samtal om vad syftet med skattehöjningarna och regeringens senaste ekonomisk-politiska paket egentligen är. Av propositionen framgår faktiskt, Jörn Svensson, med all önskvärd tydlighet att det är i syfte att dra in köpkraft som regeringen har presenterat åtgärderna.

På s. 7 i proposition nr 45 står det: "I nuvarande läge bör en viss dämpning av den förutsedda ökningen av den privata konsumtionen ske." Litet längre ned kan man läsa: "De åtgärder som regeringen nu föreslår innebär en viss köpkraftsindragning."

Detta är väl ändå entydigt. Det förtydligas av att skattehöjningarna drar in dryga 4 miljarder kronor medan utgiftsökningen stannar på under 2 miljarder. Det är möjligt att det är befogat med en viss åtstramning, men man frågar sig varför denna ständigt måste ske genom skattehöjningar. Varför

inte dra ner på utgifterna i stället? Jag menar då inte utgifterna för att bekämpa arbetslösheten, utan naturligtvis utgifterna för sådant som är mindre viktigt.

Jag ställde en liknande fråga till arbetsmarknadsministern i den förra debatten vi hade här i riksdagen, en fråga som jag egentligen inte fick något svar på. Jag frågade: Varför inte börja med det viktigaste? Varför inte se till att inkomsterna räcker till de viktigaste utgifterna och sedan dra ner på det som är mindre viktigt? Om regeringen menar att arbetslöshetsbekämpningen skall prioriteras, se då till att de skatteinkomster ni redan har räcker till det och låt bli att försämra sysselsättningsläget genom att ytterligare höja skatterna!

Det är väl bara angenämt om det är så att vpk har uppfattat syftet med paketet annorlunda. Då kanske vpk frånträder sitt stöd för en skattehöjning när frågan skall prövas i riksdagen.

Det finns inget tak för de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna, tror arbetsmarknadsministern. I något slags teoretisk mening är det kanske så. Men nog har väl alla som följer utvecklingen på arbetsmarknaden anledning att vara bekymrade för att alltmer av åtgärder behövs för att hjälpa utsatta grupper till arbete. Jag tycker därför att det vore skäl att i samverkan med parterna på arbetsmarknaden försöka återföra fler av lösningarna till avtal och överenskommelser parterna emellan. De alternativ regeringen kan ställa parterna inför är ju dessa: Endera tar ni på er att utforma särskilda ungdomsavtal och att avtala om bättre regler för att handikappade skall få arbete och om en expansion av vidareutbildningen eller också måste vi som statsmakter vidga våra åtgärder och så att säga intervensera på ert område.

Utgångspunkten är att vi som politiker inte tänker överge dem som med nuvarande regler och villkor inte kan få ett arbete. Vad arbetsmarknadsministern kan säga till parterna är att om de inte uppnår överenskommelser om detta, så reducerar de som parter sitt inflytande över anställningsvillkor och lönevillkor. Det kan inte ligga i parternas intresse.

Det är därför jag tycker att det vore skäl att verkligen testa arbetsgivarna, som t. ex. av och till är irriterade över Samhällsföretags verksamhet. Man kan fråga dem: Är ni beredda att ta initiativ till andra anställningsformer? Är ni beredda att göra andra insatser för att vi skall kunna reducera de särskilda åtgärderna för handikappade? Är ni inte det, så kan vi bara se en fortsatt expansion av de statliga arbetsmarknadspolitiska åtgärderna framför oss.

Till löntagarna – och f. ö. också till arbetsgivarna – kan man säga: Är ni beredda att reglera villkoren för de ungdomar som i dag inte kan få arbete utan särskilda insatser? Är ni beredda att avtala om en utvidgning av ungdomsavtalen, eller måste vi med lagens hjälp se till att ungdomarna kommer in på arbetsmarknaden?

Jag tycker att det är mycket angeläget att få till stånd en sådan återföring av lösningarna på arbetslöshetsproblemen till arbetsmarknadens villkor, till de reguljära diskussionerna mellan löntagare och arbetsgivare, så att vi får ett expansionsutrymme när vi nu går in i en lågkonjunktur. Jag kan bara beklaga

att arbetsmarknadsministern inte riktigt hysar den oro och har den ambition på den här punkten som jag skulle önska att hon hade.

Anf. 55 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Jag skall be att få ta en sista replik för att inte förlänga plågan för dem som väntar på den viktiga invandrapolitiska debatten.

Det ekonomisk-politiska paketet är icke ett åtstramningspaket i den meningen att det skulle syfta till att minska den inhemska efterfrågan. Det kan det inte vara, för det ökar denna efterfrågan. Möjligen kan man säga – och det är väl kanske det som finansministern har tagit sikte på när han presenterat åtgärdspaketet – att det är en åtstramning ur den privata konsumtionens synpunkt jämfört med vad som annars skulle ha varit fallet. Man för alltså över från enskild konsumtion till offentliga utgifter. Det är en åtstramning också i en annan mening, däriigenom att man låter 90 % av tyngden av detta pakets inkomstsida drabba de vanliga inkomsttagarna, därför att regeringen är rädd för att ge sig på de stora kapitalvinsterna och profiterna. Det har vi kritiserat, för det är naturligtvis felaktigt. Det hade gått lika bra och ur sysselsättningssynpunkt varit klart bättre, om man hade låtit bli att angripa de vanliga löntagarnas konsumtion och i stället dragit in motsvarande belopp på vinstsidan, där det finns plats.

Det förhållandet att jag har karakteriserat det här speciella paketet som en åtgärd som icke stramar åt efterfrågan utan snarare bidrar till att öka den samlade statliga efterfrågan, eller i varje fall bygga under en sådan ökning, betyder inte att jag inte anser att regeringens politik i allmänhet präglas av en anda av åtstramning. Det är just ur detta litet större perspektiv som jag har kritiserat regeringen, att regeringen inte förstår den nationella marknadens betydelse. Regeringen bedriver ju i det större perspektivet en åtstramningspolitik, bl. a. genom att inte släppa fram de löneökningar som skulle vara nödvändiga för att åtminstone i någorlunda hjälplig grad kompensera för tidigare reallöneförluster eller i varje fall kompensera för den parallellt fortskridande ökningen av levnadsomkostnaderna. Egentligen skulle, i varje fall enligt min mening, en så stor löneökning släppas fram som svarade mot produktivitetsoökningen i ekonomin. Blir det en klyfta dem emellan, så att efterfrågan inte följer med produktivitetsoökningen, leder det oundvikligen till ökad arbetslöshet, såvida man inte får en helt fantastisk exportkonjunktur. Och det tror ju näppeligen någon på under 1985 och 1986.

Jag skall vid ett annat tillfälle mer djupgående och utförligt diskutera med Anna-Greta Leijon hur pass rosenfärgad den arbetslöses situation är. Låt mig på den korta tid som står till buds ta upp ett annat problem som har att göra med hur man bedömer proportionerna av arbetslösheten och hur man över huvud taget bedömer vad som händer och sker på arbetsmarknaden.

Här har vi, som jag ser det, ett mycket allvarligt mätproblem som ingen tycks vilja tala om. Varje regering använder siffrorna såsom det passar den och plockar fram den sifferserie som den tycker är bra för dess syften och förtiger det som inte är så bra. Så kommer nästa regering och vänder på alltihop.

Enligt min mening är de urvalsundersökningar – det handlar om ungefär 20 000 månadsundersökningar grundade på 20 000 intervjuer – fullständigt värdelösa som mätare på vad som faktiskt händer. Dessa undersökningar kan inte mäta de förändringar som sker, i synnerhet inte i det kortare perspektivet.

Låt mig ta ett par sifferexempel som visar på hur orimliga slutsatser man skulle komma till, om man förlitade sig på de här siffrorna. Vi vet t. ex. att alla har talat om att sysselsättningen har ökat här i Sverige under 1970-talet. Det är klart att antalet sysselsatta, som det redovisats i statistiken, har ökat betydligt. Men antalet personer i arbete har stått stilla, dvs. skillnaden, som uppgår till många hundra tusen, mellan begreppet "sysselsatt" och begreppet "i arbete" har ökat eller nästan fördubblats under den här tiden. Vad beror det på? Hur kan det uppkomma sådana statistiska skillnader? Vad betyder de? Vad står de för? Finns där personer som egentligen är arbetslösa men som har hamnat under någon annan statistisk rubrik eller inte kommit med i hela hanteringen?

Låt mig, mycket kortfattat, ge ett annat exempel. Mellan januari och februari 1980 var plötsligt 8 700 fler sysselsatta i Malmöhus läns jord- och skogsbruk, enligt statistiken. Det är naturligtvis inte verkligt. Något sådant kan inte förekomma. Det är fullständigt omöjligt.

Om vi tittar på statistiken för byggnadsindustrin i Malmöhus län, finner vi att antalet sysselsatta från mars till maj minskade från 27 000 till 19 500, dvs. 7 500 arbetstillfällen i byggnadsindustrin försvann plötsligt. Var och en begriper, att om det verkligen hade inträffat i den sinnliga, den materiella, verkligheten, skulle det ha varit rena katastrofen för oss där nere. Men det inträffade naturligtvis inte. Det är ett statistiskt sken. Det förhåller sig så, att ingen statistik kan i sina större aggregat, i sina summor, vara säkrare än vad den är i sina små delar. Och de små delarna är fullständigt irrelevanta. Detta måste man förr eller senare göra något åt, om man skall få ett grepp om verkligheten och se hurudan verkligheten är och hur den förändrar sig.

Anf. 56 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Det är naturligtvis svårt att göra mätningar av olika slag. Det vi i Sverige vill med våra arbetskraftsundersökningar är att ha ett instrument som gör det möjligt för oss att göra jämförelser både med förhållandena bakåt i tiden och med förhållandena i andra länder. Därför har vi lagt upp mätningar som så långt det är möjligt stämmer överens med vad man gör i varje fall i ganska många andra industriländer. Somliga räknar på sitt sätt och räknar bort arbetslösa över en viss ålder, etc., men det gör inte vi.

Det här är svårt. Man får självfallet vara försiktig när man använder statistiken och förklara så gott det går. Vi kan inte vara utan denna statistik. Den ger oss ju ändå värdefull information. Jag håller inte med Jörn Svensson när han säger att ingen statistik som helhet är bättre än dess minsta delar. Skall man föra det resonemanget, finns det inte en möjlighet att över huvud taget göra någon urvalsundersökning. Man kan inte bryta ned ett län som Malmöhus län i små delar, och man kan inte bryta ned urvalsundersökningar

över huvud taget i små grupper. Om man hävdar att man skall kunna göra detta i det oändliga för att man skall kunna lita på helheten, är det omöjligt för oss att över huvud taget använda någon form av statistik. Men så långt tror jag inte att Jörn Svensson menar att vi skall gå.

Vi får använda den bristfälliga statistik vi har. Vi måste försöka göra den bättre på vissa punkter, och vi får försöka redovisa så ärligt som möjligt de olika uppgifterna. Det försöker i varje fall jag göra. Jag har inte försökt att dölja någon siffra. Jag har försökt att förklara hur siffrorna hänger ihop och vad som kan vara skillnaden.

Vidare skulle jag vilja säga att ingen arbetslöshetssituation är rosafärgad. Men för den skull tycker jag att man skall redovisa åtgärderna på rätt sätt. Man skall inte göra dem sämre än de är.

Ingemar Eliasson säger att vi skall återföra lösningarna på arbetslöshetsproblemen till marknaden. Då vill jag bara stillsamt tala om att det faktiskt är den s. k. fria marknaden som har svikit. Det är ju därför vi har de här problemen. Vi i Sverige – till skillnad från vad som är fallet i andra länder – vill inte finna oss i resultaten av de s. k. fria marknadskrafterna. I stället har vi bestämt oss för att vi – och det har även Ingemar Eliassons parti ställt upp på – om vi skall klara det här med rätten till arbete för alla, behöver göra ingripanden i olika former och justera marknadskrafterna, därför att enskilda medborgare behöver stöd. Det är således en konstig beskrivning av verkligheten, som Ingemar Eliasson ger, när han så vackert talar om att vi skall återföra lösningarna på arbetslösheten till marknaden. Däremot skall vi med arbetsmarknadens parter diskutera olika insatser – med eller utan samhällets subventioner, med eller utan samhällets tvångslagar. Den diskussionen för vi fortlöpande. Vi har betydligt fler kontakter, som jag sade förut, än man hade under de borgerliga åren.

Jag hoppas också att de kontakterna på område efter område skall leda till resultat. Vi har ganska många resultat att peka på härvidlag. Den arbetsmarknadspolitik som vi i dag för har i alla huvudsakliga delar parternas gillande. Hade den inte det, skulle vi inte kunna få ut åtgärderna i praktisk tillämpning. Och det är något som vi skall vara rädda om, och sträva efter att få behålla i fortsättningen.

Anf. 57 INGEMAR ELIASSON (fp):

Herr talman! Jag beklagar att jag måste återkomma i debatten.

Arbetsmarknadsministern väljer att missförstå mig – hon säger att jag hänvisar till de fria marknadskrafterna, att det är de som förorsakat den höga arbetslösheten. Men vad är de fria marknadskrafterna i detta sammanhang? Jo, det är arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna. Det är dessa som står för priser, dvs. löner, och andra villkor på arbetsmarknaden. Så fria är de marknadskrafterna.

Vad jag frågar är om Anna-Greta Leijon är beredd att på de villkor som gäller försöka återföra mer av lösningen till överenskommelser mellan de krafter som finns på denna marknad i stället för att staten skall fortsätta att bestämma villkoren.

Nu har Anna-Greta Leijon valt att med lätt hand gå förbi detta och vantolka vad jag sagt.

Som summering av debatten kan jag dess värre bara säga: Inte nog med att regeringen misslyckas med att dra ut några egentliga effekter för sysselsättningens del av högkonjunkturen, man misslyckas därutöver också med att skaffa oss ett utrymme för att i nästa lågkonjunktur kunna expandera de arbetsmarknadspolitiska insatserna, i syfte att bekämpa arbetslösheten.

Jag beklagar denna inställning till arbetsmarknadspolitiken.

Anf. 58 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Till Anna-Greta Leijon beträffande statistiken: Det finns faktiskt ett alternativ, och den idén har funnits i 20 år men aldrig förverkligats. Det är att knyta mätningen av antalet människor i arbete till arbetsgivarnas skatteredovisning. Då får man flera gånger under året en exakt bild av hur många människor som faktiskt är i arbete och kan följa detta på ett annat sätt. Men den statistiken ger inte allt utan behöver kompletteras med annat. Detta är emellertid en betydligt säkrare metod. Dessutom finns dessa uppgifter redan på data, och det skulle vara lätt att göra ett program för detta ändamål.

Vad jag anförde var exempel inte bara på slumpmässiga variationer och små sifferaggregat, utan jag fruktar att det handlar om metodiska fel som kan leda till en allvarlig förvriddning av verklighetsbilden.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellationerna 1984/85:12, 36 och 51 om flyktingpolitiken

Anf. 59 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Sten Svensson har i en interpellation ställt två frågor till mig. Han har frågat *dels* vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att försäkra sig om att vårt bistånd i ökad utsträckning ges till de flyktingar som bäst behöver den svenska hjälpen, *dels* om regeringen är beredd att föreslå ändringar i utlänningslagstiftningen med syfte att skapa ökad säkerhet i invandringspolitikens tillämpning.

Hans Göran Franck har i en interpellation ställt tre frågor till mig. Han har frågat *dels* vilka åtgärder regeringen vidtar på det internationella planet, särskilt inom FN:s och Europarådets ram, för att söka förbättra flyktingsituationen och för att förstärka det internationella ansvaret, *dels* hur regeringen bedömer våra nuvarande handläggnings- och mottagningsresurser och vår beredskap att möta nya icke förutsedda behov på flyktingområdet, *dels* om regeringen avser att inom och utom landet ytterligare förstärka informationsinsatserna om vår flyktingpolitik och gällande utlänningsbestämmelser.

Slutligen har Alexander Chrisopoulos i en interpellation frågat vad invandrarministern tänker göra för att för det första motverka invandrar-

fientligheten i samhället och för det andra förhindra att en sådan situation uppkommer på nytt. I sin interpellation hänvisar Chrisopoulos till den aktuella debatten om invandringen av asylsökande till Sverige.

Jag skall besvara de tre interpellationerna i ett sammanhang.

Flyktingsituationen i världen är mycket allvarlig, och behovet av internationell samverkan för att ge flyktingar skydd har ökat under senare år. En rad omständigheter leder till att hundratusentals människor varje år ser sig tvungna att lämna sitt land. I ett stort antal länder präglas förhållandena av bristande respekt för de mänskliga rättigheterna och av väpnade konflikter som drabbar civilbefolkningen. Merparten av de länder i världen som tar emot flyktingar är fattiga länder. Framför allt berörs länder i Afrika, Asien och Centralamerika. Sammanlagt beräknas antalet flyktingar i världen uppgå till mer än 12 miljoner. Till detta kommer flera miljoner som vistas som flyktingar i sitt eget land på grund av bl. a. inbördesstrider.

Det är uppenbart att flyktingproblemen i världen kräver omfattande insatser inom en rad områden. Det är därför angeläget att regeringens insatser på flyktingpolitikens område samordnas så att de kan ge största möjliga effekt. Som framgår av den proposition (prop. 1983/84:144) om flyktingpolitiken som regeringen förelade riksdagen i våras sker också en sådan samordning.

I denna proposition redovisade regeringen sin principiella syn på inriktningen av den samlade svenska flyktingpolitiken. En grundläggande utgångspunkt är härvid att verksamheten inom FN för upprätthållande av fred och säkerhet, för de mänskliga rättigheterna och för ekonomisk utveckling på ett avgörande sätt kan bidra till att minska riskerna för att nya flyktingproblem uppkommer. Av redovisningen i propositionen framgår att den svenska flyktingpolitiken består av flera olika delar: ekonomiskt stöd till FN:s flyktingkommissarie (UNHCR) och till FN:s hjälpprogram för Palestinaflyktingar (UNRWA), internationellt samarbete för att främja tillämpningen av FN:s flyktingkonvention och stärka flyktingarnas rättsliga skydd, samverkan med UNHCR och med andra stater för att åstadkomma en bättre internationell ansvarsfördelning i flyktingarbetet samt slutligen mottagande av flyktingar i vårt eget land. Riksdagen har anslutit sig till den principiella inriktning av den samlade svenska flyktingpolitiken som regeringen har förordat.

I propositionen har regeringen betonat att tyngdpunkten i flyktingpolitiken även framöver bör ligga på flyktingbistånd i s. k. första asyl-länder, i den mån dessa tillhör u-landskretsen. En betydande del av det svenska biståndet går till flyktinginsatser, främst i de fattigaste länderna. Sverige är en av de större bidragsgivarna till FN:s flyktingverksamhet. Årligen uppgår således vårt samlade bistånd till UNHCR och UNRWA till ca 150 milj. kr. Även inom ramen för katastrofbiståndet och det humanitära biståndet i Latinamerika och södra Afrika lämnas omfattande stöd till flyktingar och hemlösa. Detta stöd förmedlas av olika FN-organ, Röda korset och svenska frivilligorganisationer. Jag vill även hänvisa till att en väsentlig del av våra bidrag till flera FN-organ används till åtgärder som kommer flyktingar till godo. Detta

*Om flykting-
politiken*

gäller även delar av det svenska bilaterala biståndet till vissa länder. Som jag redan understrukt bidrar det internationella biståndet även till att förebygga uppkomsten av nya flyktingproblem. Vid FN:s andra konferens för flyktingar i Afrika, som ägde rum i Genève i juli i år, antogs en deklARATION och ett handlingsprogram om hur flyktinghjälp och utvecklingsbistånd skall kunna samordnas.

Det jag här har anfört visar att flyktingbistånd intar en framskjuten plats i svensk biståndspolitik. Jag har därmed besvarat Sten Svenssons första fråga.

Sten Svensson har vidare frågat om regeringen är beredd att föreslå ändringar i utlänningslagstiftningen. I interpellationen anför han som sin åsikt att det är nödvändigt att mera strikt reglera invandringen av andra skyddsbehövande än s. k. konventionsflyktingar, dvs. flyktingar som omfattas av 1951 års konvention om flyktingars rättsliga ställning. Jag utgår från att Sten Svenssons motiv för frågan är att han vill avskaffa 6 § i utlänningslagen. Denna bestämmelse syftar till att ge skydd åt asylsökande som inte är flyktingar men som på grund av de politiska förhållandena i sitt hemland inte vill återvända dit och kan åberopa tungt vägande omständigheter till stöd för detta, det vill säga s. k. flyktingliknande skäl.

Jag vill först erinra om att riksdagen så sent som i juni i år beslöt att denna bestämmelse skall finnas kvar i utlänningslagen. Endast det parti som Sten Svensson företrädde hade en avvikande mening i frågan. Bestämmelsen infördes i vår lagstiftning år 1976, efter beslut av en enig riksdag. Sverige hade dessförinnan redan under lång tid gett sådana skyddsbehövande en fristad här, och beslutet innebar ett lagfästande av en sedan länge etablerad praxis. Ett antal andra europeiska länder ger motsvarande skydd. Danmark har nyligen, liksom Sverige, lagfäst en sådan praxis. Vidare övervägs f. n. inom Europarådet frågan om en utvidgning av det internationella skyddet för dessa skyddsbehövande. Sverige verkar där aktivt för en sådan internationell reglering.

Det är minst lika angeläget i dag som när 6 § infördes att Sverige har möjlighet att ge skydd även åt sådana asylsökande som inte uppfyller flyktingrekvisiten. Det rör sig främst om asylsökande som i sina hemländer riskerar allvarliga trakasserier från myndigheters sida, exempelvis på grund av politisk uppfattning, utan att de därför uppfyller konventionens krav för att anses som flyktingar.

Jag anser det mot denna bakgrund vara anmärkningsvärt och oroväckande att ett sådant förslag om en ändring av den svenska lagstiftningen nu förs fram. Jag förutsätter att de två andra borgerliga partierna står fast vid den uppfattning i denna fråga som de hade i juni. Regeringen anser att en ändring av detta slag varken är sakligt eller principiellt befogad.

Jag anser härmed att Sten Svenssons andra fråga är besvarad och övergår till att besvara Hans Göran Francks och Alexander Chrisopoulos interpellationer. Dessa är, liksom Sten Svenssons interpellation, föranledda av den nu pågående debatten om invandringen av asylsökande till Sverige.

Antalet asylsökande i Sverige har under senare år uppgått till ungefär mellan 3 000 och 4 000 personer årligen. Flera länder i Europa har ett

betydligt större antal asylansökningar. Händelser i olika länder har tillfälligt gett upphov till en ökning av antalet asylsökande i Sverige, t. ex. under omvälvningarna i Ungern, Tjeckoslovakien, Grekland och Polen. Under innevarande år har en uppgång i antalet asylsökande skett, främst från Mellanöstern och Pakistan. Ökningen i år är inte större än vid tidigare liknande situationer.

Sedan en individuell prövning har skett av ansökningarna enligt utlänningslagens bestämmelser ges uppehållstillstånd åt dem som bedöms ha tillräckliga skäl. Därutöver tar Sverige emot flyktingar inom ramen för den s. k. flyktingkvoten, som under senare år har uppgått till 1 250 personer årligen. Kvoten har även vissa år utvidgats för att möjliggöra överföring av s. k. båtflyktingar. Det totala antalet flyktingar som varje år får tillstånd att stanna i Sverige är beroende av händelser i vår omvärld och måste därför med nödvändighet variera från år till år.

Ökningen av antalet asylsökande hittills i år har, liksom vid tidigare motsvarande tillfällen, inneburit en extra belastning vad gäller mottagnings- och utredningsresurser. Det praktiska omhändertagandet av asylsökande har hittills i stor utsträckning varit en kommunal angelägenhet. För att avlasta inresekommuner som Sigtuna, Ystad och Trelleborg har regeringen bemyndigat arbetsmarknadsstyrelsen att erbjuda inkvartering i statlig regi för dem som söker asyl i direkt anslutning till inresan.

Riksdagen beslöt i maj 1984 om ett nytt system för mottagande av asylsökande och flyktingar i Sverige (prop. 1983/84:124). Det nya systemet innebär bl. a. att det blir ett ökat statligt ansvar för mottagandet av asylsökande och att invandrarverket skall träffa överenskommelser med kommuner om mottagandet av flyktingar och asylsökande mot statlig ersättning. Utlänningar som söker asyl i samband med inresan till Sverige skall normalt vistas under högst fyra veckor i en statlig utredningsförläggning medan polisen utreder deras skäl för asylansökningen. Regeringen har nyligen beslutat att permanenta utredningsförläggningar skall inrättas i Flen och Märsta. Vid behov får invandrarverket i samråd med rikspolisstyrelsen därutöver anordna och driva tillfälliga utredningsförläggningar och tillfälligt utöka kapaciteten vid de fasta förläggningarna. Vid dessa fasta förläggningar kommer det att finnas polispersonal som är specialiserad på utredningar i utlänningsärenden. Genom denna nya ordning kommer handläggningstiderna i utlänningsärenden att kunna begränsas.

Långa handläggningstider har under flera år varit ett problem. Det är väl känt vilka påfrestningar det många gånger innebär för de asylsökande att under lång tid vänta på ett beslut. Det gäller särskilt för familjer med barn. Långa handläggningstider medför även betydande kostnader både för staten och kommunerna. Stora ansträngningar har redan gjorts för att förkorta handläggningstiderna, och påtagliga resultat har också åstadkommit under de senaste åren. Det är viktigt att den senaste tidens ökning av antalet asylsökande inte leder till att handläggningstiderna ökar. Från årsskiftet blir som jag nyss nämnt inrättandet av särskilda utredningsförläggningar ett viktigt medel härvidlag.

Mer omedelbara åtgärder har emellertid också vidtagits för att förhindra en förlängning av handläggningstiderna. En viss tillfällig omfördelning av polisresurser har gjorts till de polisdistrikt som har det största antalet ärenden. Vidare kommer regeringen att i morgon föreslå riksdagen att invandrarverket får en tillfällig resursförstärkning med 1 milj. kr. under innevarande budgetår för handläggning av tillståndsärenden. Detta görs i syfte att förhindra en ökning av handläggningstiderna. Samtidigt lämnas förslag om viss resursförstärkning vid invandrarverket från den 1 januari 1985. Vidare kommer förslag att lämnas om resursförstärkning i Katrineholms polisdistrikt för att tillgodose de utredningsbehov som uppkommer vid utredningsförlängningen i Flen.

Vad gäller de totala resurserna för mottagning av flyktingar i Sverige under 1985 vill jag nämna att invandrarverket hittills har varit i kontakt med ett sextiototal kommuner för att försäkra sig om en kommunal beredskap för mottagning av flyktingar. Överläggningarna med kommunerna har visat att det finns ett starkt kommunalt gensvar för det nya systemet och att beredskapen för att ta emot asylsökande och flyktingar är god.

Jag har härmed besvarat Hans Göran Francks fråga om handläggnings- och mottagningsresurser och vår beredskap för att möta nya icke förutsedda behov på flyktingområdet. Jag övergår härmed till att besvara hans frågor om vilka ytterligare internationella initiativ som regeringen avser att ta och vilka informationsåtgärder som regeringen avser vidta. I samband därmed besvarar jag även Alexander Chrisopoulos interpellation.

Som jag inledningsvis har framhållit är flyktingproblemen i världen mycket stora. Bristande respekt för mänskliga rättigheter, i kombination med befolkningsökning och undersysselsättning, leder till att många människor ser sig tvungna att försöka utvandra till länder med tryggare förhållanden. Den ökade migrationen omfattar flyktingar och personer med flyktingliknande skäl men också personer som utvandrar av ekonomiska skäl. Denna utveckling, som äger rum samtidigt som arbetslösheten fortsätter att vara ett betydande problem på industriländernas arbetsmarknad, ställer berörda länder inför en svår situation när de skall söka tillämpa sin flyktingpolitik på ett rättvist sätt. Det finns en risk att de som flyr av politiska skäl inte får det skydd som de måste få, eftersom de är förföljda eller trakasserade av sitt hemlands myndigheter.

Regeringen ser med oro på en sådan utveckling på det internationella planet. Detta har bl. a. framgått av Sveriges inlägg vid det nyligen avhållna mötet med UNHCR:s exekutivkommitté. Sverige kommer även i framtiden att inom FN:s och Europarådets ram verka för att det internationella skyddet för flyktingar upprätthålls. Detta förutsätter en förtroendefull dialog och ökad ansvarsfördelning mellan berörda stater.

Det är även angeläget att åtgärder vidtas i det svenska samhället i syfte att vinna en fortsatt folklig förankring för flyktingpolitiken. Regeringen har i detta syfte bl. a. tagit initiativ till inrättandet av en flyktingpolitisk beredning, med företrädare för samtliga partier, frivilligorganisationer och UNHCR. Beredningen, som leds av mig, har nyligen haft sitt första möte. Regeringen

avser vidare att under våren förelägga riksdagen en skrivelse om flyktingpolitiken, i vilken såväl det svenska flyktingbiståndet utanför Sverige som invandringen till Sverige kommer att redovisas. Jag vill också hänvisa till att det nya systemet för kommunalt mottagande av flyktingar innebär ett ökat lokalt engagemang i flyktingfrågorna.

Det är viktigt att saklig information sprids om flyktingpolitiken och våra asylregler. Statens invandrarverk bedriver redan nu en omfattande informationsverksamhet i detta syfte, som bl. a. omfattar kurser och seminarier för olika yrkesgrupper. I samband med att verket tar över ansvaret för mottagandet av flyktingar kommer informationsinsatser av detta slag att förstärkas. Dessutom vill jag nämna att de personalresurser som verket tillförs med anledning av riksdagens beslut om riktlinjer för invandrings- och flyktingpolitiken även syftar till att utöka verkets möjligheter att informera om vår utlänningslagstiftning.

En annan angelägen uppgift är att motverka yttringar av fördomar, diskriminering och rasism i vårt land. Diskrimineringsutredningens undersökningar visar att svenskarnas inställning till invandrare har utvecklats i positiv och tolerant riktning sedan slutet av 1960-talet. Samtidigt förekommer dess värre även i Sverige uttryck för invandrarfientlighet av en art som är förödmjukande för såväl invandrarna som för hela vårt demokratiska samhälle. Myndigheter, organisationer och enskilda medborgare har alla ett ansvar för att motverka sådana yttringar. Regeringen deltar aktivt i detta arbete. Diskrimineringsutredningen har i sina betänkanden grundligt belyst behovet av vidgade insatser på detta område. Utredningens förslag bereds nu i regeringskansliet.

Herr talman! Sverige tar sin del av det internationella ansvaret genom att ge skydd åt människor som är i behov av en fristad. Den svenska flyktingpolitiken ligger fast, även i en föränderlig värld. Detta innebär samtidigt att människor som söker sig hit av skäl som inte har stöd i vår utlänningslag inte heller kan räkna med att få stanna här.

Vi har i Sverige hittills varit förskonade från sådana allvarliga yttringar av rasism och främlingshat som förekommit i en del andra länder.

En ökad folklig förankring av flykting- och invandrapolitiken bidrar till att motverka sådana tendenser i vårt land. Information, utbildning och upplysning i syfte att öka förståelsen för flyktingar och andra invandrare är viktiga insatser.

En bestämd vakthållning kring demokratiska värden och värnandet av en fast flyktingpolitik bidrar också till att minska riskerna för en sådan utveckling i vårt eget land.

Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas kl. 19.30.

8 § Anmäldes och bordlades

Skrivelsen och propositionerna

1984/85:20 1984 års redogörelse för de statliga företagen

1984/85:33 Förslag till lag om internationell järnvägstrafik m. m.

- 1984/85:37 Vuxenutbildningslag
1984/85:38 Förenklat kungörande av uppgifter i aktiebolagsärenden
1984/85:47 Preskriptionshinder vid skattebrott, m. m.
1984/85:48 Familjeplanering och abortvård
1984/85:50 Ändring i tullagen (1973:670), m. m.
1984/85:51 Bosparande för ungdomar och andra sparfrågor
1984/85:52 Ändring i sekretesslagen (1980:100)
1984/85:54 Panträttsreglerna i jordabalken och sjölagen m. m.
1984/85:56 Förslag till lag om förbud mot investeringar i Sydafrika och
Namibia
1984/85:57 Ny arbets- och tjänsteorganisation för lärare i den statliga
högskolan
1984/85:59 Ny organisation för den särskilt anordnade arbetsmarknadsut-
bildningen m. m.
1984/85:62 Ändring i lagen (1982:80) om anställningsskydd, m. m.
1984/85:64 Ändringar i energibeskattningen
1984/85:65 Vidgad medelsram för allmänna pensionsfondens fjärde fondsty-
relse

9 § Anmäldes och bordlades

Redogörelse och förslag

- 1984/85:5 Riksdagens förvaltningskontors redogörelse för verksamhetsåret
1983/84
1984/85:6 Riksdagens förvaltningskontors förslag om revidering av arvoden
m. m. till riksdagens talmän

10 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

- 1984/85:64 av *Elis Andersson*
1984/85:65 av *Börje Nilsson* och *Ingvar Björk*
1984/85:66 av *Ingemar Eliasson m. fl.*
1984/85:67 av *Lennart Petersson m. fl.*
Vissa frågor rörande internationella adoptioner (prop. 1984/85:16)
1984/85:68 av *Bengt Westerberg m. fl.*
1984/85:69 av *Anita Persson*
1984/85:70 av *Lars Werner m. fl.*
1984/85:71 av *Gunilla André m. fl.*
1984/85:72 av *Allan Ekström*
1984/85:73 av *Per-Olof Strindberg m. fl.*
Ändring i lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott, m. m. (trafiknyk-
terhetsbrotten) (prop. 1984/85:21)

Nr 19

Måndagen den
5 november 1984

*Meddelande om
interpellation*

- 11 §** Anmäldes och bordlades
Konstitutionsutskottets betänkanden
1984/85:1 Justitieombudsmännens redovisning av sin verksamhet till 1984/85
års riksdag (redog. 1984/85:1)
1984/85:4 Samhällsinformation m. m.
- Finansutskottets betänkande
1984/85:1 Offentlig upphandling
- Skatteutskottets betänkande
1984/85:7 Lättnader i beskattningen av ideella föreningar (prop. 1984/85:8)
- Justitieutskottets betänkande
1984/85:1 Internationellt samarbete rörande verkställighet av brottmålsdom
(prop. 1983/84:197)
- Lagutskottets betänkanden
1984/85:3 Ändringar i namnlagen
1984/85:4 Vissa frågor rörande bokföringslagen
1984/85:7 Fortsatt giltighet av lagen (1959:157) med särskilda bestämmelser
om makars gemensamma bostad och lagen (1973:651) om ogifta samboen-
des gemensamma bostad (prop. 1984/85:11)
- Kulturutskottets betänkande
1984/85:2 Vissa museifrågor
- Arbetsmarknadsutskottets betänkanden
1984/85:3 Medbestämmandefrågor m. m.
1984/85:5 Facklig verksamhet
- Bostadsutskottets betänkanden
1984/85:2 Vissa markfrågor m. m.
1984/85:3 Vissa frågor avseende byggnadslagstiftningen
1984/85:4 Regler om byggande m. m.

12 § Meddelande om interpellation

Meddelades att följande interpellation framställdes

den 1 november

1984/85:58 av *Pär Granstedt* (c) till utrikesministern om katastrofhjälpen till svältdrabbade länder:

Den aktuella svältkatastrofen i Etiopien har fäst världens uppmärksamhet på de svåra försörjningsproblemen i Afrika närmast söder om Sahara. Samtidigt är det uppenbart att det som nu sker i Etiopien är ett symptom på en långdragen och ännu mer omfattande kris, som förutom Etiopien och Sudan omfattar hela Sahel-området längs Saharas sydgräns och som pågått i årtal.

I själva verket är det fråga om den förmodligen mest omfattande miljökatastrofen på vår planet. Sahara beräknas växa söderut med en hastighet av omkring 50 000 km² om året. Det innebär att ett område motsvarande hela Sveriges yta förvandlas till öken på mindre än ett årtionde. Bältet med semi-arida vegetationstyper, halvöken, buskstäpp osv. förskjuts också söderut i takt med att öknens trycker på från norr. I bergstrakter förvandlas en gång skogbevuxna och jordtäckta sluttningar till nakna klippområden.

Denna miljöförödelse är i hög grad människans verk. Befolkningsökningen och den primitiva tekniken framtvingar ett allt hårdare utnyttjande av jorden. Tidigare betesmarker förvandlas till åker, med ökad risk för vinderosion när torkan och blåsten kommer. Hjordarna tvingas norrut mot alltmer torra områden med överbetning som följd. Förbättrade brunnar kan t. o. m. förvärja problemen genom att nomadstammarna stannar längre på samma ställe, vilket ökar överbetningen. Träd och buskar förbrukas som brännved. I bergstrakter tvingas odlingar och betande hjordar allt högre upp i branterna, träden huggs ner och jorden blir oskyddad när slagregnen kommer. Erosionen utarmar jordarna alltmer, bristen på träd, buskar och gräs förvärrar erosionen och minskar dess förmåga att binda vatten. När en torrperiod kommer tar öknens ytterligare ett stort kliv framåt.

Det står också i mänsklig makt att hejda utvecklingen. De katastrofinsatser, främst i form av livsmedelshjälp, som nu sker är helt nödvändiga men ger bara en kortsiktig lindring. Vad som krävs är en välplanerad och samordnad rehabiliteringsplan för hela katastrofbältet söder om Sahara. Den bör inkludera sådana åtgärder som trädplantering, markvårdsåtgärder i övrigt, förbättrade och anpassade metoder för jordbruk och boskapsskötsel, byutveckling, familjeplanering och andra sociala åtgärder m. m.

Huvudansvaret för att nödvändiga åtgärder vidtages måste självfallet ligga i de berörda länderna själva, men om det skall ha någon möjlighet att nå resultat krävs massiva insatser med materiella och mänskliga resurser också från de rika länderna.

Sveriges insatser i det drabbade området är hittills rätt blygsamma. Av de berörda länderna är endast Etiopien programland för svenskt bistånd. Dit går drygt 2,5 % av det svenska bilaterala biståndet. Till det kommer katastrofhjälp och viss hjälp via FN-organ.

Nu måste långsiktiga åtgärder för att hejda katastrofutvecklingen i Afrika ges mycket hög prioritet. Det borde betraktas som en global angelägenhet av första ordningen att stoppa förödelserna av mellersta Afrika och förhindra att den pågående mänskliga och miljömässiga katastrofen fördjupas och permanentas. Även Sverige måste ge denna fråga betydligt högre prioritet än hittills. Sverige måste nu inrikta betydligt större biståndsresurser på insatser i detta område. Dessutom bör Sverige i bilaterala kontakter och i multilaterala organ aktivt verka för gemensamma och samordnade aktioner, med åtgärder av det slag som jag nämnt ovan, för att stoppa katastrofutvecklingen och åstadkomma en rehabilitering av området söder om Sahara.

Med hänvisning till detta hemställer jag om att få ställa följande frågor till utrikesministern:

1. Är regeringen beredd att kraftigt öka de svenska biståndsinsatserna för långsiktiga rehabiliteringsåtgärder i katastrofbältet söder om Sahara?
2. Är regeringen beredd att i internationella fora och i kontakter med andra rika länder verka för planerade och samordnade internationella insatser i samma syfte?

13 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framstälts

den 26 oktober

1984/85:149 av *Göran Ericsson* (m) till justitieministern om hanteringen av sekretessbelagt material i brottsutredningar:

Under senare år har inte sällan inträffat att sekretessbelagt material ingående i utredningar inom polisväsendet kommit i orätta händer, till skada inte bara för brottsutredningen som sådan utan i ännu högre grad för enskilda människor.

Vilka åtgärder avser justitieministern vidtaga för att känsliga utredningar innehållande sekretessbelagt material fortsättningsvis inte skall kunna komma ut och därvid orsaka enskilda och brottsutredningar stora skador?

1984/85:150 av *Kerstin Ekman* (fp) till statsrådet Gertrud Sigurdsen om skyddet mot difteri:

Ett antal fall av difteri har förekommit i Göteborg. I samband med detta har uppmärksamheten riktats på att en del av den svenska befolkningen inte har något skydd mot denna sjukdom. Genom att trippelvaccineringen infördes i början av 1950-talet har både män och kvinnor erhållit ett grundskydd. Av dessa har de män som genomgått värnpliktstjänstgöring erhållit en förstärkning genom ytterligare vaccinering. Detta innebär att en stor del av svenska folket är utan något skydd mot difteri.

Vad avser statsrådet att vidtaga för åtgärder med anledning av det inträffade?

1984/85:151 av *Bengt Wittbom* (m) till arbetsmarknadsministern om AMS framtida organisation:

AMS-kommittén tillsattes med huvuduppgift att utreda och komma med förslag om AMS framtida organisation. Utredningen förutsätts enligt direktiven framlägga sina förslag under våren 1985.

Vid sidan av utredningen har sedan någon tid AMS ledning arbetat med

samma fråga och nu tillställt regeringen ett komplett förslag till framtida organisation. AMS-kommittén har fått förmånen att yttra sig över förslaget, som innefattar kommitténs huvudarbetsuppgift, inom 30 dagar.

Avser arbetsmarknadsministern att förlänga den korta remisstiden och ge AMS-kommittén tillräcklig tid att överväga ett väl genomarbetat svar på den remiss som avser kommitténs huvuduppgift?

Avser arbetsmarknadsministern att framlägga förslag till riksdagen innan AMS-kommittén avlämnat sitt slutliga förslag?

Om så är fallet, avser arbetsmarknadsministern ändra utredningens nuvarande direktiv så att utredningen besparas onödigt arbete?

1984/85:152 av *Ing-Marie Hansson* (s) till industriministern om regeringens syn på reklam i TV:

Industriförbundet har vid en uppvaktning för industriministern uttryckt farhågor för att svenskt näringsliv skulle kunna hamna i ett sämre konkurrensläge i förhållande till utländska industriprodukter genom den reklam som kommer att sändas via satelliter. Med anledning härav vill jag fråga industriministern:

Hur ser industriministern på sammanvägningen av kulturpolitiska bedömningar av en reklamfri TV och förutsättningarna för svensk industri i en framtida marknadsföringssituation?

1984/85:153 av *Göthe Knutson* (m) till utrikesministern om SIDA:s katastrofhjälp:

Den hungersnöd som nu råder i Etiopien betecknas som den värsta i landets moderna historia. Omkring sju miljoner människor har drabbats av den svåra torkan i landets norra delar och hotas nu av svältdöd. Dagligen dör omkring 1 000 människor av svält.

I detta läge borde det vara en självklarhet för Sverige att omedelbart komma i gång med livsmedelssändningar. Riksdagen har anslagit betydande medel till SIDA:s katastrofhjälp. SIDA har emellertid ännu inte ens bestämt sig för hjälpsändningar – trots att exempelvis Storbritanniens regering är i full färd med att upprätta en luftbro till den svältdrabbade befolkningen.

Enligt uttalanden i radio från ansvariga inom SIDA "följer man läget i Etiopien". Man sammanträder medan tusentals människor dör av svält och mängder av svensk överskottsspannmål och andra livsmedel ligger i lager.

Regeringen har sedermera fattat beslut om hjälp till de svältdrabbade.

Vilka åtgärder avser utrikesministern vidtaga för att tillse att SIDA i framtiden agerar med större kraft och snabbhet i liknande situationer?

Nr 19

Måndagen den
5 november 1984

*Meddelande om
frågor*

Måndagen den
5 november 1984

*Meddelande om
frågor*

1984/85:154 av *Anita Bråkenhielm* (m) till utrikesministern om opinionsbildningen för fred och nedrustning:

Många människor och organisationer engagerar sig på olika sätt i opinionsbildningen för fred och nedrustning.

Avser utrikesministern vidta några åtgärder om uppmaningar till blockadaktioner mot ambassader blir en av inflytelserika personer eller organisationer vedertagen metod i detta arbete?

1984/85:155 av *Tommy Franzén* (vpk) till utrikesministern om regeringsåtgärder med anledning av thailändsk ockupation av tre byar i Laos:

Sedan den 6 juni 1984 hålls tre byar i Folkrepubliken Laos ockuperade av Thailand. Byarna Bane May, Bane Kang och Bane Savang, som ligger i sydvästra Laos, angreps den 6 juni i år av 2 000 soldater understödda av artilleri, pansarbilar och flyg. De thailändska generalerna – som är de verkliga makthavarna i Thailand – vägrar att upphöra med ockupationen eller ens förhandla om ett återlämnande av ockuperat landområde.

Med anledning av det anförda vill jag ställa följande fråga till utrikesministern:

Vilka initiativ kommer regeringen att ta för att uppmärksamma denna orättfärdiga ockupation, och vad kommer regeringen i övrigt att göra för att medverka till att Thailand återlämnar det ockuperade området?

1984/85:156 av *Oswald Söderqvist* (vpk) till finansministern om försvarsutgifternas inverkan på den svenska ekonomin:

Militärutgifterna är en stor post i statens budget. I förhållande till sin storlek ägnas de förvånansvärt liten uppmärksamhet i den ekonomiska debatten i Sverige. Deras roll i den svenska ekonomin är betydande, både inom landet, där de till viss del cirkuleras i form av materielbeställningar, löner m. m., och i bytesbalansen, där mycket stora belopp tidvis kan omsättas för militära ändamål.

Jag vill fråga finansministern:

Vilka åtgärder kommer regeringen att vidta med anledning av militärutgifternas inverkan på den svenska ekonomin, nationellt och internationellt?

den 30 oktober

1984/85:157 av *Karin Wegestål* (s) till socialministern om pensionsreglernas konsekvenser för kvinnliga pensionärer:

LO:s rapport om ålderspensionärernas inkomstförhållanden 1981 visar tydligt att ATP-pensionen vidgar inkomstklyftan mellan män och kvinnor med pension.

Skillnaden i pension uppkommer inte bara genom samhällsstrukturen utan även genom sättet att beräkna pensionspoäng. Regeln att ett basbelopp dras bort från inkomsten innan den anses pensionsgrundande drabbar nämligen dem som har små inkomster hårdast. Även 30-årsregeln drabbar kvinnorna hårt. Detta har medfört att kvinnors möjlighet att pensionera sig vid 60 års ålder är liten.

Jag vill därför fråga socialministern:

Kommer pensionsutredningen att få i uppgift att beakta pensionsreglernas konsekvenser för gruppen kvinnliga pensionärer?

1984/85:158 av *Per-Richard Molén* (m) till bostadsministern om skogsmarkens behandling vid planeringen enligt plan- och bygglagen:

Enligt uppgift föreligger förslag om att icke ta med skogsnäringen/skogsmarken som ett av de riksintressen, som Sveriges kommuner enligt plan- och bygglagen (PBL) skall ta hänsyn till i sin fysiska planering.

Kommunerna erhåller via planeringen enligt PBL det avgörande inflytandet över markanvändningen. Länsstyrelserna kan i efterhand genom omprövning upphäva detaljplanen och områdesbestämmelserna, men detta endast om riksintressena inte har tillgodosetts.

Skogsbruket kommer att behandlas olika i olika kommuner. Friluftsliv, naturvårdsintressen etc. tar över. Det är inte rimligt att låta en av Sveriges viktigaste näringsgrenar stå tillbaka för andra, i och för sig angelägna; intressen. Även i fortsättningen måste staten bibehålla ett direktansvar för hur en av landets mera betydelsefulla naturresurser – skogsmarken – skall utnyttjas.

Med anledning härav vill jag ställa följande frågor:

1. På vilket sätt är statsrådet beredd att tillgodose skogsbrukets begäran, att skogsbruket blir medtaget som ett riksintresse?
2. Om inte, på vilket sätt avser då statsrådet att reglera förhållandena mellan stat och kommun så att skogsmarken får en likformig behandling i landets många kommuner?

1984/85:159 av *Paul Lestander* (vpk) till bostadsministern om råvara till Masonite Fiberträ AB i Jokkmokk:

Masonite Fiberträ AB i Jokkmokk saknar f. n. råvara för sin verksamhet. Bodens Energiverk har tidigare levererat råvara till fabriken i Jokkmokk. Leveranserna har nu upphört. Flisen används numera för värmeproduktion vid Bodens Energiverk. Regeringen har beslutat att sådan flis som kan användas för exempelvis framställning av massa och fiberprodukter inte får användas för värmeproduktionen vid Bodens Energiverk.

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga bostadsministern:

Vad tänker bostadsministern göra för att koncessionsbeslutet följs och Masonite Fiberträ AB i Jokkmokk får nödvändig råvara?

Måndagen den
5 november 1984

*Meddelande om
frågor*

1984/85:160 av *Margot Wallström* (s) till kommunikationsministern om bättre möjligheter att kontrollera televerkets räkningar:

De senaste dagarna har dagspressen skrivit om televerkets räkningar. Flera företag har protesterat mot att dessa är ospecificerade och ibland felaktiga. Televerket tar extra betalt av de kunder som vill ha specificerade fakturor i stället för en klumpsumma på räkningen.

Televerkets ekonomichef uppges ha sagt: "De flesta nöjer sig med en klumpsumma och litar på att den är rätt."

Med anledning av detta vill jag fråga statsrådet:

Avser statsrådet vidta några åtgärder för att garantera företag och enskilda personer bättre möjligheter att kontrollera sina teleräkningar?

1984/85:161 av *Sture Korpås* (c) till utrikesministern om beräkningen av anslaget för information om freds- och nedrustningsfrågor:

På initiativ av Myrdalsstiftelsen och med stöd av FN-förbundet, Rädda barnen och Röda korset anordnas det s. k. Fredslotteriet. Behållningen, som beräknas till minst 10 milj. kr., skall gå till fredsarbete i olika former och fördelas av en kommitté tillsatt av utrikesdepartementet.

Under förarbetet har det uttryckts farhågor för att lotteriet kan leda till att regeringen anses sig kunna dra in eller minska det nu utgående anslaget för information om freds- och nedrustningsfrågor. För att sådana farhågor inte skall minska intresset för Fredslotteriet, är det angeläget att det från regeringen görs ett klart uttalande.

Är utrikesministern mot denna bakgrund beredd att inför riksdagen uttala att medel som inflyter genom Fredslotteriet inte påverkar det nu utgående anslaget för information om freds- och nedrustningsfrågor utan att denna anslagspost i budgetpropositionen för 1985/86 får minst samma storlek som under nuvarande budgetår?

den 1 november

1984/85:162 av *Per Stenmarck* (m) till kommunikationsministern om utrikes-
trafiken på Sturups flygplats:

Inför riksdagen förklarade kommunikationsministern den 25 oktober att han var positiv till ökad utrikestrafik på svenska flygplatser. Det han framför allt talade om var att "utveckla trafiken på Sturup" genom att SAS skulle "undersöka möjligheterna till direktflyg -- -- till London -- -- och -- -- till vissa orter i Västtyskland, bl. a. Hamburg".

Samma kommunikationsminister visste naturligtvis redan då att regeringen beslutat att chockhöja utrikesflygets avgifter från den 1 november, dvs. exakt en vecka efter kommunikationsministerns uttalande i kammaren.

Regeringens smarthet att höja alla avgifter före december månads utgång är uppenbar. 1984 är uppenbarligen redan det förlorade året. Något annat skäl kan knappast finnas till att nu ta ut, i praktiken, två års avgiftshöjning på en gång.

Regeringens beslut drabbar både utrikesflyget och sådana svenska flygplatser som konkurrerar med utländska. Till denna kategori hör Sturup.

Hur bedömer kommunikationsministern att regeringens beslut påverkar möjligheterna att etablera utrikesflyg på Sturup?

1984/85:163 av *Arne Andersson* i Gamleby (s) till kommunikationsministern om bemanningen av Idö lotsplats:

Riksdagen har fastlagt handlägningsordning för indragning av kustpersonal. Den nya ordningen innebär att åtgärder som vidtages i syfte att minska personal som har direkt betydelse för tillsynen och övervakningen av kustområden i landet skall föregås av samrådsförfarande med berörda myndigheter och länsstyrelsen. I nedannämnda ärende har något samråd hitintills ej förekommit.

Inom ramen för sjöfartsverkets rationaliserings- och besparingsåtgärder pågår f. n. aktiviteter inom sjöfartsverkets ledning inriktade på en avbemanning av Idö lotsplats, Västerviks kommun.

Om Idö lotsplats avbemannas innebär det mycket allvarliga försämringar av sjösäkerheten inom ett stort område. Dessutom kommer lotsservicen för trafiken på Västerviks hamn att försämrats.

Med hänvisning till ovanstående vill jag ställa följande frågor till kommunikationsministern:

1. Vill statsrådet medverka till att Idö lotsplats inte avbemannas?
2. Vill statsrådet – om sjöfartsverkets planer genomförs – medverka till att lotsservicen för trafiken på Västerviks hamn inte försämrats?

1984/85:164 av tredje vice talman *Karl Erik Eriksson* (fp) till kommunikationsministern om SJ:s prispolitik:

”SJ hela folkets järnväg.” Detta kända påstående har säkert många resenärer svårt att instämma i i dessa dagar.

Den chockhöjning av priserna på korttidsresor som SJ genomfört den 1 november 1984 genom ett minstapris på 12 kr. är mycket olycklig inte minst för ”småbanorna”. För många korttidsresenärer innebär det en mycket kraftig höjning, för en del upp till en tredubbling av resekostnaderna.

Kritiken mot SJ:s åtgärd är mycket hård från resenärerna. Även SJ-anställda uttrycker djup besvikelse.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga kommunikationsministern:

Anser statsrådet att den genomförda chockhöjningen är förenlig med SJ:s uttalade strävan att övergå till en kundvänlig trafikpolitik?

Måndagen den
5 november 1984

*Meddelande om
frågor*

1984/85:165 av *Börje Stensson* (fp) till kommunikationsministern om information om möjligheten att avställa bilar:

Allt fler bilägare måste spara på bilkostnaderna. Ett sätt är att utnyttja avställningsinstitutet. Särskilt under vintermånaderna ställer många bilägare av sina bilar för att spara både skatt och försäkringspengar. Samtidigt "sparar" man bilen från det besvärliga vinterväglaget.

Med hänvisning till att kommunikationsministern för drygt ett år sedan tillsatte en särskild utredare för att se över avställningsinstitutet är det i höst många bilägare som ställer frågan huruvida det är möjligt att i likhet med tidigare avställa bilen under några vintermånader.

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga kommunikationsministern:

1. Är kommunikationsministern beredd att ge alla bilägare, som reser frågan om avställningsinstitutet, besked om att ingen förändring gjorts i hittillsvarande regler?
2. När kommer utredningsmannens förslag att föreligga?

1984/85:166 av *Stina Gustavsson* (c) till utbildningsministern om statligt reglerade tjänster för syo-funktionärer:

Riksdagen beslutade på regeringens förslag i mars 1984 att statligt reglerade tjänster för syo-funktionärer fick inrättas i grundskola och gymnasieskola samt inom kommunal vuxenutbildning. Den nya syo-tjänstorganisationen skulle enligt planerna ha börjat fungera den 1 juli i år.

Enligt vad jag erfarit har ännu ingen överenskommelse träffats om löner och andra anställningsvillkor. Jag vill därför fråga utbildningsministern:

Är regeringen beredd vidta åtgärder så att riksdagens beslut fullföljs?

1984/85:167 av *Jan-Erik Wikström* (fp) till kommunikationsministern om fördelningen av kostnaderna för larmcentralen SOSAB:

Enligt uppgifter i massmedia har televerket skrivit till regeringen och krävt att alla kommuner skall vara med och betala för larmcentralen SOSAB:s kostnader oavsett om kommunerna utnyttjar SOSAB:s tjänster eller ej. Televerkets skrivelse är föranledd av att ett antal kommuner är missnöjda med SOSAB:s service och vill driva en egen alarmeringscentral.

Jag vill fråga kommunikationsministern:

Vad avser kommunikationsministern att göra med anledning av televerkets skrivelse?

1984/85:168 av *Björn Samuelson* (vpk) till utbildningsministern om praxis vid beviljande av extra studielån:

Studerande med extra höga kostnader kan få förhöjda studielån. Till denna kategori hör exempelvis instrumentalmusiker som gör inköp av

musikinstrument m. m. Däremot nekas fotografistuderande dessa extra lån, trots att deras såväl initialkostnader som driftskostnader är betydligt högre än många andra studerandes.

Mot bakgrund härav vill jag fråga utbildningsministern:

Vilken praxis tillämpas för erhållande av extra studielån, och varför nekas just fotografistuderande sådana?

1984/85:169 av *Jörn Svensson* (vpk) till försvarsministern om svensk hemvärnspersonal m. m. i Förbundsrepubliken Tyskland:

Mot bakgrund av den svenska alliansfriheten samt rådande budgetläge vill jag ställa följande fråga till försvarsministern:

Av vilket skäl befann sig en bilkolonn med svenska militärfordon samt nio uniformerade svenska hemvärnsofficerare den 13 juli 1984 vid Trave i Tyska Förbundsrepubliken med uppgiven destination Nederländerna?

1984/85:170 av *Paul Lestander* (vpk) till justitieministern om behandlingen av arbetssökande som tidigare deltagit i strejk:

I Aftonbladet den 31 oktober skildras hur en skogsarbetare av säpo utestängts från att få ett nytt arbete. Skälet till att han inte kunde få detta arbete anses vara att han deltog i skogsarbetarstrejken 1975, då han dessutom deltog i strejkkommitténs arbete.

Jag vill därför fråga justitieministern:

Stöder regeringen yrkesförbud mot klassmedvetna arbetare som är beredda att ta kamp för att förbättra sin och sina arbetskamraters situation?

14 § Kammarén åtskildes kl. 17.58.

In fidein

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert